

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALKLA İLİŞİLER VE REKLAMCILIK ANA BİLİM DALI

İLETİŞİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

TOPLUMSAL BELLEK BAĞLAMINDA 11 EYLÜL SİNEMASINDA
İSLAMAFOBİ

TUBA DUMAN YILDIZBAKAN

TEZLİ YÜKSEK LİSANS

İSTANBUL, HAZİRAN 2019

T.C.

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

HALKLA İLİŞLİLER VE REKLAMCILIK ANA BİLİM DALI

İLETİŞİM YÖNETİMİ BİLİM DALI

TOPLUMSAL BELLEK BAĞLAMINDA 11 EYLÜL SİNEMASINDA
İSLAMAFOBİ

TUBA DUMAN YILDIZBAKAN

DR. ÖĞR. ÜYESİ REMZİYE KÖSE ÖZELÇİ

TEZLİ YÜKSEK LİSANS

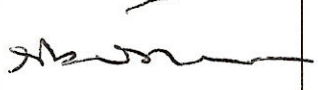

İSTANBUL, HAZİRAN 2019

T.C.
İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ

TEZ ONAY BELGESİ

Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı İletişim Yönetimi Bilim Dalı 131303014 numaralı yüksek lisans öğrencisi Tuba Duman Yıldızbakan'ın, "**Toplumsal Bellek Bağlamında 11 Eylül Sinemasında İslamofobi**" adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 29/05/2019 tarih ve 2019/09 - 21 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından oy birliği / oy çokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Tez Savunma Tarihi: 26/06/2019

Öğretim Üyesi Adı ve Soyadı		İmzası
1.	Tez Danışmanı Dr. Öğr. Üyesi Remziye Köse Özelçi	
2.	Jüri Üyesi Prof. Dr. Dursun Gökdağ	
3.	Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi M. Nizar Aslan	

İSTANBUL YENİ YÜZYIL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

..... İLETİŞİM YÖNETİMİ

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

DOĞRULUK BEYANI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanımında alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

29.05.2019..

Adı-Soyadı

TUBA DUMAN GILDIRBAKAN

İmzası

ÖZET

Batı İslam ile tanıştığı ilk zamandan günümüze kadar onu her zaman öteki olarak tanımlamıştır. İslamofobi üzerinden kin, nefret, küçümseme ve düşmanlığı da beraberinde getirmiştir. Batı Ortaçağ'da karanlık dönemini yaşarken İslam medeniyeti önlenemez bir şekilde en parlak dönemini yaşamaktaydı. Bu yüzden Batı, İslam ve Müslümanlara karşı kendi varlığını tehdit eden bir düşman olarak algılamıştır. Tarih boyunca iki medeniyeti karşı karşıya getiren birçok olay yaşanmıştır. “Haçlı seferleri, Münih katliamı, İran rehine krizi, Berlin diskotek Bombalaması” gibi olaylar Batı'nın Doğu'ya olan olumsuz tutumunu pekiştirmesine neden olmuştur. Bu olaylarla birlikte Müslümanlar Uluslararası Terörizm kavramı ile birlikte anılmaya başlanmıştır. SSCB'nin dağılması ardından Batı için artık tehlike komünizm olmaktan çıkmış yerini İslam almıştır. Tüm bu gelişmelerin ardından 11 Eylül 2001 tarihinde Amerika Birleşik Devletleri'nde Pentagon'a ve Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan uçak saldırıları dünyadaki güvenlik algısını değiştiren en büyük kırılma noktası olmuştur. 11 Eylül saldırılarından sonra Müslümanlar ve İslam eskisinden daha fazla terörle anılmaya başlamıştır. Batı'nın Müslümanlara bakış açısı Hollywood üzerinden kurgulanmaktadır. Yapılan filmlerle Müslümanlar terörist, yobaz, güvenilmez ve kendi yaşam alanlarını tehdit eden kişiler olarak temsil edilmektedir. Çatışmayı körükleyen bu filmler islamofobik atıfları ve görselleri de içerisinde çokça barındırmaktadır. Hollywood sinemasının 11 Eylül öncesinde ve sonrasında yapmış olduğu islamofobik filmler izleyicinin toplumsal hafızasında olumsuz tutumları pekiştirmiştir.

11 Eylöl saldırları ardından konu ile ilişkili Hollywood yzden fazla film çekmiştir. Konusu açısından ilgili veya ilgisi olmayan filmler aracılığıyla toplumların hafızasına 11 Eylöl saldırları srekli olarak hatırlatılmaktadır. Bu alışmada 11 Eylöl saldırları ardından islamofobinin sinema aracılığıyla mekân, zaman dözlemi kullanılarak toplum belleğinde nasıl hatırlatma yaptığı ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: İslamofobi, 11 Eylöl Saldırları, Toplumsal Bellek, Hatırlatma, Hollywood

ABSTRACT

West has always defined Islam as 'other' since its first meeting with Islam. The definition of 'other' has brought hatred, disdain and hostility through islamophobia. West, in the Medieval Period, was passing through dark ages while Islamic Civilization was inevitably experiencing its brightest period. Thus, West perceived Islam and Muslims as enemies that threaten its existence. Throughout history, there have been many incidents that have confronted two civilizations. Incidents such as the Crusades, the Munich massacre, the Iran hostage crisis and the 1986 West Berlin discotheque bombing have led to West reinforce its negative attitude towards East.

Besides these, Muslims have begun to be remembered with the concept of International Terrorism. After the fall of the Berlin Wall and the dissolution of the USSR, on the other hand, the bipolar system died out and the world entered in a new era. After the collapse of the USSR, communism was no longer a threat to the West, but Islam was again. Following all these developments, the September 11, 2001 aircraft attacks on the Pentagon and the World Trade Center in the United States became the biggest breaking-point that shifted the concept of security in the world. After the 9/11 attacks, Muslims and Islam began to be recalled with more terror than the past. From the first day of cinema to the present day, West's views on Muslims have been constructed through Hollywood. Particularly after the 9/11 attacks in Hollywood, movies which are parallel to American domestic and foreign policy have been begun to shoot.

On these movies Muslims have been represented as terrorists, bigots, unreliable and threatening to Americans' own life. Such movies inciting conflict contain many islamophobic references and visuals.

Before and after 9/11, such islamophobic Hollywood-made movies have reinforced the negative attitudes which already exist in the social memory of the audience. Following the 9/11 attacks, Hollywood has shot more than hundred films associated with the subject. September 11 attacks have been constantly reminded to the memory of the public via relevant or irrelevant movies. The image of the collapsing the World Trade Center, symbol of capitalism, has been committed to memories many times in the cinema. In this study, it is argued that how islamophobia reminds to the memory of society by using space and time through the cinema after the September 11 attacks.

Keywords: Islamophobia, September 11 Attacks, Collective Memory, Reminder, Hollywood.

TEŞEKKÜR

Tez çalıőmam sırasında kıymetli bilgi, birikim, tecrübeleri ile bana yol gösterici ve destek olan değerli danıőman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Remziye Köse Özelçi'ye, ilgisini ve önerilerini göstermekten kaçınmayan sayın Prof. Dr. Dursun Gökdağ'a ve Dr. Öğr. Üyesi Mehmet Nizar Aslan'a sonsuz teşekkür ve saygılarımı sunarım. Eğitim ve öğretim hayatım boyunca hep bana güvenen ve yanımda olan annem Zeynep Duman ve babam Őakir Duman'a aynı zamanda bana bu zorlu süreçte yardımcı olan eőim Hayrullah Yıldızbakan'a müteőekkirim.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	iii
TEŞEKKÜR	v
İÇİNDEKİLER	vi
KISALTMALAR	viii
FOTOĞRAF LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM: İSLAMAFOBİ	4
1.1. Kavramsal Olarak İslamafobi	4
1.2. İslamafobinin İlk Çıkışı: Ortaçağ Dönemi	9
1.3. 11 Eylül Saldırısı Öncesi ve Sonrasında Amerika’da Politik İklim	15
1.3.1. 11 Eylül Saldırısı Öncesi Amerika’da Politik İklim	15
1.3.2. 11 Eylül Sonrası Amerika’da Politik İklim	26
1.4. Batı Dünyasındaki İslamofobi Araştırmaları	30
İKİNCİ BÖLÜM: TOPLUMSAL BELLEK VE SİNEMA	37
2.1. Kavramsal Olarak Bellek ve Toplumsal Bellek	37
2.2. Toplumsal Bellek ve Mekân	40
2.3. Toplumsal Bellek, Hatırlatma ve Unutturma	43
2.4. Toplumsal Bellek Bağlamında Medyada 11 Eylül Saldırılarının Hatırlatılması	51
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 11 EYLÜL SİNEMASINDA ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ	66
3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı	66
3.2. Araştırmanın Varsayımları	66
3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	67

3.4. Araştırmanın Yöntemi.....	67
3.5. Sinema ve İslamofobi.....	67
3.6. Eleştirel Söylem Analizi.....	84
3.6.1. Filmlerin Eleştirel Söylem Analizi Çerçevesinde Çözümleme Yöntemi	85
3.6.2. Filmlerin İdeolojik ve Eleştirel Söylem Analizi.....	87
3.6.2.1. Krallık (2007) Filminin Eleştirel ve İdeolojik Analizi.....	89
3.6.2.2. Uçuş 93 (2006) Filminin Eleştirel ve İdeolojik Analizi	111
3.6.2.3. Dünya Ticaret Merkezi (2006) Filminin Eleştirel ve İdeolojik Analizi .	121
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	131
KAYNAKÇA	135

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
CAIR	Amerikan-İslam İlişkileri Konseyi
DTM	Dünya Ticaret Merkezi
GALLUP	Küresel Atmosferik Fırlatma ve Bırakma Üst Hava Platformu.
GATT	Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması
MPAA	Amerika Sinema Film Derneği
OPEC	Petrol İhraç Eden Ülkeler Örgütü
WWW	Dünya Çapında Ağ
Vb.	Ve benzeri
DNA	Deoksiribo Nükleik Asit
FBI	Federal Soruşturma Bürosu
CNN	Cable News Network
TV	Televizyon
HBO	Home Box Office (Dijital Yayın Platformu)
HTTP	Hiper Metin Transfer Protokolü
DVD	Çok Amaçlı Sayısal Disk
TNT	Turner Broadcasting System (Turner Yayıncılık Sistemi)
NBC	National Broadcasting Corporation (Ulusal Yayıncılık Birliği)
ABC	American Broadcastin Company (Amerikan Yayıncılık Şirketi)

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: 11 Eylül İkiz Kulelere Saldırı Görüntüleri.....	52
Fotoğraf 2: The Courier Mail 11 Eylül Saldırısı Manşeti.....	53
Fotoğraf 3: Usa Today Gazetesi 11 Eylül Saldırısı Kapak Fotoğrafi.....	54
Fotoğraf 4: The NewYork Times Gazetesi 11 Eylül Saldırısı Manşeti.....	55
Fotoğraf 5: Johnny Brovo Adlı Çizgi Filmden 11 Eylül Saldırısının Öncesinde Bir Görüntü.....	57
Fotoğraf 6: Wonder Women Çizgi Roman 11 Eylül Öncesi Yapılan Bir Çalışma.....	57
Fotoğraf 7: 11 Eylül Saldırısı Öncesi Hazırlanan Film Afişi.....	58
Fotoğraf 8: 11 Eylül Öncesi Command & Conquer: Alerte Rouge 2 Oyunun Afişi.....	58
Fotoğraf 9: Steve ve Adams Filminde İkiz Kulelerin Hatırlatılması.....	60
Fotoğraf 10: Münih Adlı Filmde İkiz Kulelerin Hatırlatılması.....	61
Fotoğraf 11: Watchmen Filminden İkiz Kule Hatırlatması.....	62
Fotoğraf 12: Watchmen Filminden İkiz Kulelerin Yokluğunun Hatırlatılması.....	62
Fotoğraf 13: It's a Very Muppet Christmas Movie'de İkiz Kule Hatırlatması.....	63
Fotoğraf 14: Madagaskar: 2 Afrika'dan Kacış Filminde İkiz Kule Hatırlatması.....	64
Fotoğraf 15: Charlie Hebdo Saldırısı Le Monde Gazetesinin Attığı Manşet.....	65
Fotoğraf 16: The Kingdom Film Afişi.....	90
Fotoğraf 17: United 93 Film Afişi.....	112
Fotoğraf 18: World Trade Center Film Afişi.....	121

GİRİŞ

Amerikan sineması, 11 Eylül saldırıları ardından yapmış olduğu sayısız film ile toplumsal belleği, hatırlatma yoluyla yeniden inşa ettiği söylenebilir. Yapılan filmler Müslümanları terörist olarak lanse etmektedir ve İslam'ın kutsal kitabı Kuran-ı Kerim'i şiddetin kaynağı olarak görmektedir. Sinemanın sonsuz tekrarlama ve canlandırma metodu ile islamofobik ifadeler ve görüntüler toplum belleğine sayısız kez kazanmıştır. Bu çalışma Amerikan sinemasının 11 Eylül saldırılarından sonra yapmış olduğu filmlerde, olumsuz Müslüman imajının toplum belleğinde ideolojik olarak nasıl var edildiği ve pekiştirildiğini ortaya konulmaktadır. Hollywood sineması Amerikan siyaseti ile paralel bir şekilde kurgulanmaktadır ve Pentagon tarafından finanse edilmektedir. Bu durumu "Hollywood ve Washington aynı DNA'dan çıkmıştır" (Caruso, 2008:3) diyerek ifade eden Jack Valenti uzun yıllar Amerika Sinema Derneği'nde çalışmıştır. Bu çalışmada 11 Eylül saldırılarından sonra sinema aracılığıyla toplum belleğinde zamana mekâna bağlı kalarak islamofobinin nasıl var edildiği ve pekiştirildiği örnek filmlerle görsel açıdan incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Aynı zamanda Amerikan sinemasının zaman ve mekâna bağlı kalarak Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan uçak saldırılarının geçmişin kaybolmaması için hatırlatmalar yaparak nasıl kutsal ritüeller oluşturduğunu ele almaktadır. 11 Eylül saldırıları ardından yıkılan İkiz Kuleler Hollywood sinemasının bellek tazeleyen en önemli kutsal ritüeli olmuştur.

Bu araştırmada Hollywood sinemasında ve medyada 11 Eylül saldırıları ardından toplum belleğinde islamofobinin nasıl var edildiği 2002-2019 arasında çekilmiş ve seçilen üç filmle beraber ideolojik söylem ve görsel analizi yapılarak kapsamı oluşturulmuştur. Bu

çalışma 11 Eylöl saldırlarından sonra Amerikan sinemasının islamofobiyi nasıl yeniden ürettiğini ve toplumsal hafızada yerini pekiştirdiğini ortaya koymaktadır.

Bu araştırma 2002-2019 yılları arasında Hollywood tarafından çekilen, izlenme oranları ve yönetmenleri baz alınarak seçilen üç film üzerinden sınırlandırılmıştır. Diğer bir sınırlılık ise 11 Eylöl saldırları ardından konusu bakımından ilgisi olmayan filmlerde saldırların nasıl hatırlatıldığını konu alan beş film üzerindedir. Bu çalışmada, 11 Eylöl saldırları ardından medya ve sinemada saldırları hatırlatma unsurlarına yer verilmiş midir? Saldırlar ardından Hollywood sineması 11 Eylöl'le ilgisi olan ve olmayan filmlerde islamofobik atıflar kullanmış mıdır? 11 Eylöl saldırlarından önce ve sonra yapılan filmlerde Hollywood'la Pentagon arasında organik bir bağ var mıdır? Hollywood, ulus inşası ve ulusal kimliğin oluşturulmasında 11 Eylöl saldırlarını islamofobi üzerinden kurgulayarak toplum belleğini oluşturmakta mıdır? İşlami semboller terörist temsilini güçlendirmek için Amerikan sinemasında kullanılmış mıdır? Saldırlar ardından yıkılan İviz Kuleler bir hafıza mekânı olarak Hollywood tarafından sürekli hatırlatılması neyi amaçlamaktadır? Bu tezde yukarıda sorulan sorulara cevap aranmıştır.

Bu çalışmada ele alınan konular üç ana bölümde incelenmiştir; İlk bölümde islamofobi tanımlaması yapıldıktan sonra Ortaçağ dönemindeki dayanaklarına değinilmiştir. Daha sonra 21. yüzyılda Batı'da özellikle de Amerikan politikasında 11 Eylöl saldırlarından önce ve sonrasında İşlam'a ve Müşlümanlara karşı tutumların politik incelemesi yapılmıştır. İlk bölümün son kısmı Batı'da yaşayan toplulukların İşlamiyet ve Müşlümanlar hakkında ki görüşlerini kapsayan araştırmalara yer verilmiştir. İkinci bölümde ise kavramsal olarak bellek ve toplumsal bellek kavramları ele alınmış ardından

mekân ve hatırlatma, unutturma kavramları incelenmiştir. İkinci kısmın son başlığında medya ve sinema aracılığıyla 11 Eylül saldırılarının filmler aracılığıyla nasıl bellek tazelediği, zaman ve mekân olgusu ile hatırlatmaların nasıl, neyi amaçladığı ortaya konulmuştur. Üçüncü bölümde tarihsel süreçte sinema ve islamofobi arasındaki bağlar üzerinde durulmuştur. Eleştirel söylem analizi hakkında bilgi verildikten sonra 11 Eylül saldırılarından sonra çekilmiş üç filmin Teun Van Dijk'ın ideolojik söylem analizi yapıldı sonrasında görsel çözümlemesi yapılmıştır. Filmler 2001-2019 yılları arasında vizyona giren filmler arasından seçilmiştir. Seçilen ilk film *Krallık (Kingdom, 2007)* ikincisi *Uçuş 93 (United 93, 2006)* sonuncusu ise *Dünya Ticaret Merkezi (World Trade Center, 2006)*'dir. *Dünya Ticaret Merkezi (2006)* ve *Uçuş 93 (2006)* filmleri 11 Eylül saldırılarını doğrudan konu alan filmlerdir. *Krallık (2007)* filmi ise dolaylı yollardan 11 Eylül saldırıları hakkında bilgi vermekte ve geçmişe dönük hatırlatmalar yapmaktadır. İncelenen filmlerde toplumsal bellek bağlamında islamofobinin nasıl var edildiği ele alınmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM: İSLAMAFOBİ

1.1. Kavramsal Olarak İslamofobi

Batı dünyası, kendini hep ‘fobi’ duyduğu “öteki” üzerinden tanımlar. Grek ve Romalılardan beri devam eden bu durum, bugün ki Batı’nın da karakterini oluşturur. “Barbarlık” sözcüğü Grekçe “yabancı” (barbarous) sözcüğünden gelmektedir. Fobi sözcüğü ise Latince “phobos” kökünden gelmektedir. Phobos, Yunan mitolojisine göre, savaş tanrısı Ares’in yanından ayrılmayan dehşet Tanrısıdır. Türk Dil Kurumu’nun sözlüğünde “fobi”: “Belirli nesnelere veya durumlar karşısında duyulan olağan dışı güçlü korku, yığı” (<http://sozluk.gov.tr/>) olarak açıklanıyor. Korku zaman içinde düşmanlığında yanında getirdiğinden “yabancı korkusu” giderek “yabancı düşmanlığı” niteliğine sahip olmuştur. Bu kavramın içerdiği iki önemli unsur vardır: Korku duyulan topluluk, öncelikle toplumun bir parçası olarak görülmekte ve dışlanmaktadır. Yabancı topluluk fiziksel, etnik ve kültürel farklılıklara sahiptir. Mevcut toplumun saflığını korumak için yabancı ve farklı etkilerden korumak gerekir (Göknel, 2015:21). Kendinden olmayana karşı duyulan bu korku bir bakıma tüm nitelikleriyle karşı tarafı tanımamasıyla da ilintilidir. Ancak zaman ve tarihsel süreç ile birbirini tanıyan toplumların birbirilerine karşı olan tutumları karşı tarafı tanımlayarak kendini diğerlerinden farklı addetmesi üzerinden kurulmuştur. İngiliz sosyolog Cris Allen, islamofobiyi şöyle açıklamaktadır:

“Bütün Müslümanlara ya da çoğunluğun karşı duyulan ve sadece dille değil; ayrımcılık, şiddet suçları, toplum hayatı ve uluslararası ilişkilerden tecrit etmek yoluyla ifade edilen korku ve düşmanlık hislerini anlatan bir kelime olarak tanımlanıyor olsa da; daha çok Batılı toplumların İslam karşısındaki korku, nefret, kınama, küçümseme gibi tutumlarını dile getirmektedir. Bu duyguların temelinde aile, sosyal çevre, eğitim ve medya gibi kurumlar aracılığıyla aktarılan ve yeniden üretilen tarihsel ve kültürel önyargılar ile tutum, kanaat ve davranışlarda görünür hale gelen tarihsel önyargılar ve basmakalıp söylemler sıralanabilmektedir. Batı

dünyasında bazı ideolojik ve siyasal gruplar, tarihsel ve kültürel önyargılara başvurarak İslam düşmanlığın ilişkin yani önyarguların yaratılmasına kaynaklık etmektedirler” (Allen, 2010:3).

Bu bağlamda egemen devlet ideolojisi islamofobiyi kullanarak kendi egemen varlığını meşrulaştırmaktadır.

İslamofobi kavramının ilk defa nerede kullanıldığına dair kesin bir kaynağa henüz ulaşılammıştır (Canatan ve Hıdır, 2007:26). Ancak siyasal çevrelerde ve medyada yoğunlaşan kullanımı 1997 yılında yayımlanan Runneymede Report ile olmuştur. Raporda ifade edilen islamofobi tanımı şöyledir: İslamofobi, İslam’a karşı temeli olmayan bir düşmanlıktır. Müslüman bireylere ve topluluklara karşı gösterilen haksız ayrımcılığın uygulamadaki sonuçları ve Müslümanların siyaset ve toplumsal olayların belli başlı akımlardan dışlanması islamofobinin ana unsurlarıdır (Hıdır, 2007:30-31).

1997 yılı Kasım ayında “Runneymede Trust tarafından yayınlanan”, “İslamofobia: A Challenge for Us All” çalışması yalnızca İngiltere’yi kapsadığı halde bu konuda öncü sayılmaktadır. Burada yapılan tanımlama şöyledir: “İslam’a ve Müslümanlara karşı ürküntü, kin ve düşmanlık,” İslam inancına karşı olumsuz ve aşağılayıcı görüşlerin atfedilmesi, dolayısıyla Müslümanların tümünden korkulması ve Müslümanların sevilmemesi. Sonuç olarak Müslümanların günlük yaşamda ekonomik ve sosyal yaşamdan dışlanarak ayrımcılık yaratılması. İslam dininin diğer kültürlerle müşterek herhangi bir ilişkisinin olmadığı, Batı’ya göre ikinci derecede ve bir dinden ziyade şiddet içeren bir ideoloji olduğu. Runneymede Report, İslam hakkındaki fikirleri açık ve gizli olarak ikiye ayırırken gizli görüşleri şöyle sıralamaktadır:

1. İslam kültürleri yeknesak, tek tip ve dolayısıyla değişime kapalıdır.
2. İslam kültürü diğer kültürlerden tamamen farklıdır.
3. İslam, Batı kültüründen aşağıdır; barbar, irrasyonel, ilkel ve cinsiyetçi tutumlara sahiptir.
4. İslam acımasızca tehlikeli ve tehditkârdır.
5. Müslümanlar dini inançlarına siyasal ve askeri çıkarları için kullanırlar.
6. Müslümanların Batı kültürü eleştirisinin hiçbir değeri yoktur.
7. İslam'a karşı düşmanlık, Müslümanlara yönelik ayrımcı pratikleri ve Müslümanların geniş toplumdan dışlanmasına meşrulaştırmak için kullanılmaktadır.
8. İslamofobi sanki doğal ve sorun teşkil etmeyen fenomen olarak görülmektedir.
(Hıdır, 2007:23).

İslam ve Müslümanlara karşı uygulanan bu ayrımcılık giderek bir kanser hücresi gibi yayılarak sosyal bir hastalığa dönüşmüştür. İslam dininin değişime kapalı, barbar, kendi bünyesinde dinamik olmayan, çağ dışı, terörü destekleyen bir yapısının olduğu düşüncesi her şeyden önce olgunun kendisini tanımaya anlamaya yönelik çabaların olmayışının kaynağıdır.

Avrupa'nın İslam tasavvuru daha çok tehdit algısına dayanmıştır. Bu tehdit algısı özellikle Ortaçağ'da Avrupalının kafasındaki "İslam ve Müslüman imajını büyük ölçüde belirlemiş ve günümüze kadar" bu imajın izleri görülmeye devam etmiştir. "Ortalama bir Avrupalının gözünde İslam özünde şiddete dayalı, kılıç yoluyla yayılmış, irrasyonel, dünyevi ve shevi arzuları kamçılaman ve ötekini asimile ve son tahlilde yok eden bir

dindir. Batı'nın İslam ile ilgili "bilinçli cehaleti", Avrupa'nın daha derinlerdeki ben tasavvurunun ve öteki algısının kaçınılmaz bir sonucudur" (Hıdır, 2012:22-23). Hıdır'ın değindiği gibi Batı İslam'ı bilinçli bir cehaletle ötekileştirmiştir, bunun en büyük nedeni ise kendini öteki üzerinden tanımlama çabasıdır.

"İslamofobi, sadece din kökenli bir problem gibi algılansa da esasında sadece din değil, "coğrafya, ırk, kültür ve sosyal farklılıkların oluşturduğu bir önyargı, hoşgörüsüzlük ve ayrımcılık" olan küresel çapta bir problemdir. Başta Amerika ve Avrupa olmak üzere Müslümanların azınlık olarak yaşamakta olduğu bölgelerde medya ve kanaat önderlerinin kışkırtması sonucu her geçen gün artmakta olan gerek sözlü gerek fiziksel saldırılar ve sosyal yaptırımlar Müslümanları git gide daha da zor duruma sürüklemektedir" (Kapaklı, 2016:4). İslam'a ve Müslümanlara karşı olan bu düşmanlık, kitle iletişim araçları ile daha görünür hale gelmiştir. Medya planlayıcıları ve içerik üreticileri düşmanlığın yayılmasında ve pekiştirilmesinde önemli misyon üstlenmişlerdir.

İslamofobinin dünya geleninde gergin bir konu olmasına sebep olan olaylardan biride Hint asıllı İngiliz vatandaşı Selman Rüşdi'nin 1988 yılında basılan Şeytan Ayetleri kitabı olmuştur. Rüşdi kitabın bir bölümünde İslam peygamberi Hz. Muhammedin yaşadığı pagan toplumun desteğini almak için Kuran-ı Kerim' e şeytan tarafından putlara övgü karıştırdığı iddiasında bulunmuştur. Bu olaydan sonra İran' da Humeyni bu kitabı yasaklamış ve ardından Selman Rüşdi hakkında ölüm fetvası vermiştir. Bu gelişmenin ardından ise İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth Rüşdi' ye şövalyelik unvanı vererek onu ödüllendirmiştir. İran ise bu olay karşısında açık bir islamofobi olduğunu ifade etmiştir (Tuzcu, 2017:114). İslam dinine ve kitabına açıkça hakaret ederek islamofobik atıfları

içinde bulunduran Şeytan Ayetleri kitabı İngiliz yönetimi tarafından ödüllendirildiğini görmekteyiz.

İslamofobinin tarih sahnesine çıkışı ve evrilmesiyle ilgili olarak bazı çizgilerin belirginleştirilmesi gerekmektedir. İslamofobi kavramı, her ne kadar 11 Eylül 2001 tarihinden sonra popülerlik kazanmış olsa da köken olarak çok daha gerilere, sözgelimi 1980’li yıllara kadar götürülmektedir. Bu tarihten sonra, Müslümanlar sadece güvenlik değil, Avrupa’nın kültürel değerlerinin bütünlüğü açısından da tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır. İslami terörün ve radikalliğin 2000’li yıllarda artış göstermesi de bu algının tetiklenmesine ve hükümetlerin “terörizmle mücadele” kavramına odaklanmalarına yol açmıştır. Müslümanlar, toplumun gözünde şiddet ve terörizmle eş değer görülmeye başlanmıştır. Hükümetlerin radikalleşmeyi engellemeye çalışırken oluşturdukları politikalar, toplum bazında Müslümanların daha çok ayrımcılığa maruz kalmasına neden olmuştur. Bu durumun oluşmasında hiç şüphesiz, politikacıların, entelektüellerin ve medyanın, Müslüman kimliğine olumsuz yargılarla daha fazla vurgu yapmasının etkisi olmuştur. “Özellikle 1989 yılında Berlin Duvarı’nın yıkılması, komünizmin tarih sahnesinden çekilmesi ve akabinde Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra tek kutuplu bir dünyanın ortaya çıkması neticesinde; Batı dünyasında başta ABD ’de bazı politikacıların ve düşünce kuruluşlarının yeni bir “düşman” sosyolojik bir ifadeyle “öteki” arayışına girdikleri ve bu bağlamda öteki olarak da İslam’ı seçtikleri bilinmektedir” (Esposito ve Kalın, 2011:45).

İslam düşmanlığı bilinçli bir politika ile Komünizm’den sonra dünya sahnesine yeni düşman olarak lanse edilmiştir. Günümüz Batı dünyasında İslam’a karşı yapılan

ayrımcılığın siyasal, bireysel ve kültürel olarak medya araçları kullanılarak kitlesel anlamda bir korku kültürü oluşturmak suretiyle sistematik olarak bir fenomen konu haline geldiğini kolaylıkla görebiliriz.

1.2. İslamofobinin İlk Çıkışı: Ortaçağ Dönemi

Yüzyıllar boyunca Batı kültürü din üzerine kurulmuştur. Bu anlamda Hristiyanlığın etkisi yadsınamaz şekilde var olmuştur. Özellikle Batı'nın belleğinde İslam yüzyıllardır kendisinin karşısında var olan “öteki” üzerinden kendine yer etmiştir. Tarih boyunca Müslüman toplulukları özellikle Araplar ve Türkler Avrupa'nın kapılarına dayanmış en büyük tehlike olarak görülmüşlerdir. Müslüman düşmanlığın kaynaklarını Batı ve Doğu'nun ilk karşılaşma noktası Orta Çağ'a kadar indirgeyebiliriz.

İslamiyet'in doğusundan başlayarak Hz. Muhammed'in 632 vefatına kadar olan kısa dönemde İslam kültür ve dini hızla yaygınlaşmış, askeri gücü ile İran, Afrika'yı fethetmiş, İberik yarım adasında Endülüs devletini kurarak Fransa içlerine kadar ilerlemiştir. Çölden çıkarak kısa sürede bir dünya imparatorluğunun hâkimi olan bu hiç tanımadıkları rakip, Bizans ve Roma'nın kilise hâkimiyeti için kabul edilemeyecek bir tehdit oluşturmuştu. İslam XIII ve XIV. yüzyıllarda Uzak Doğu'da Hindistan, Endonezya ve Çin'e kadar yayılmıştır (Göknel, 2015:223). İngiliz tarihçi Gibbon (1737-1794) bu dönemi, “Avrupa tarihinin en karanlık ve tembel dönemi” olarak tanımlamaktadır (Gibbon, 1855:399). Diğer bir kitabında ise Gibbon, Hz Muhammed'in bir elinde Kuran diğer elinde kılıç Roma'nın üzerinde nasıl taht kurduğunu anlatmıştır (Gibbon, 2002:288). İslam'ın

engellenemeyen yükselişi ve yayılışı Batı tarafından kendi varlığını sallantıya uğratan güç unsuru olarak algılamalara sebep olmuştur.

İber Yarımadası ile başlayıp Avrupa'nın içine doğru yapılan akınlar alarm verici olmakla beraber, istilacılar ilk aşamada sınırları tehdit eden diğer ordulardan farklı olmayan baş belaları olarak algılandı. Norman Daniel, Müslümanlarla ilk dört yüzyıllık teması (700-1100) "cehalet dönemi" olarak tavsif eder. Bu dönemde Batı bir din olarak İslamiyet'ten bihaberdir. Onlar için İslam, Hristiyanlık âlemini her yönden tehdit eden sayısız düşmanlardan biridir. İslam'ın tek tanrıcılığını ilkel Kuzeyliler, Slavlar ve Macarların putperestliğinden ayırt edici halde değildirlen. Kuzey Avrupa'da Muhammed adlı birini bilen veya duyan olmadığı gibi olduğuna dair tek bir işaret yoktur (Kumar, 2016:250). Deepa Kumar'ın bahsettiği gibi Batı dünyası İslamiyet'i bir din olarak ne olduğunu, çıkış nedenlerini, vecibelerini ya da amaçladığı misyonlarını bilmiyordu olaya daha çok kendisinin karşısında var olan elinde kılıcıyla dolaşan bir düşman olarak tanımlıyordu.

"Karanlık Çağlar" olarak bilinen Ortaçağ'da Avrupa tam bir kültürel duraklama yaşarken, Endülüs olarak anılmaya başlayan İslam yönetimindeki İber yarımadası, kültürel açıdan büyük bir zenginleşmeye tanıklık etti. Müslüman yönetimler tarafından sadece Endülüs'te değil, Abbasi yönetimindeki Bağdat'ta da açılan sayısız kütüphanede Grek, Farsi vb. birçok eser Arapçaya çevrilirken, muhteşem bir irfan yuvası haline gelen Kordaba'da felsefe, tıp, astronomi, mimari hatta imar ve şehircilik alanlarında muazzam bir ilerleme kaydedildi. Avrupa'nın diğer bölgeleri karanlıkta atıl ve hareketsizken, Kordoba halkı sokak ışıkları ve musluktan akan suyun keyfini çıkarmaktaydı (Omaar, 2009). Avrupa skolâstik dönem denilen karanlık çağda iken Doğu aydınlanmanın beşiği konumundadır.

Doğu'nun siyasi, kültürel, ekonomik alanındaki bu üstünlüğü Batı'yı yöneten değil yönetilen konumuna taşımıştır.

Avrupa'nın tam ortasında Ortaçağ denilen karanlık dönemde medeniyet açısından zirve bir dönem yaşanırken Hristiyanlar, Müslümanlar ve Yahudiler bir arada yaşayabileceği ortak bir alan olmuştur. Tüm bunlara rağmen bu dönemde Hristiyan bir yazar şöyle demiştir.

“Hristiyanlar, Arap şiirleriyle macera romanlarını okumayı pek severler: Arap ilahiyatçılarla filozofların iddialarını çürütmek için değil, doğru, güzel, yalın bir Arapça ortaya koyabilmek için okur ve etüt ederler. Nerde kutsal kitabın Latince tefsirlerini veya İncili-i Şerif'i, peygamberleri ya da inananları okuyup etüt eden o sıradan insanlar nerde? Heyhat! Tüm yetenekli genç Hristiyanlar, Arap kitaplarını hevesle okuyup oluşturdukları devasa kitaplıklara büyük masraf yaparken, Hristiyan dilini hor görüyorlar: anadillerini bile unuttular. Bir arkadaşına Latince mektup yazabilen her birine karşın, kendine doğru, güzel yalın bir Arapça ile ifade edebilen ve Araplardan daha iyi Arapça şiir yazan binlercesi var (Kumar, 2016:25).

Batı bu dönemde kendi coğrafyasında var olan yönetilen değil yöneten idarecileri daha yakından tanımak zorunda kalmıştır. Öyle ki döneme tıp, astronomi, matematik ve diğer alanlarda katkı yapan birçok Müslüman âlimin kitaplarını kendi dillerine çevirmek zorunda kalmışlardır.

İbn Sina'nın eserleri her ne kadar Latin Kilisesi tarafından reddedilmiş olsa da “katkılar” İslamiyet'in ve Müslümanların daha doğru anlaşılmasına yol açtı. Önemli katkılarda bulunanlardan biri de, diğer hizmetlerinin yanı sıra, Kuran'ın tercüme edilmesini sağlayan Muhterem Peter idi. Kuran'a ulaşmak her ne kadar gayrimüslimler nezdinde daha gerçekçi bir İslam resmi imajı çizdiyse de, Kilise tarafından İslam karşıtı propaganda yapmak için kullanıldı (Radinson, 2002:14-15). Kuran'ın tercüme edilmesi, Batı'nın düşman olarak tanımladığı İslam'ı kendi üzerinden anlaması açısından önem arz eder. Bu durum Batı

tarafından kendi tebaasını ikna edecek unsurları Kuran'ın kendi içindeki ayetlerden beslenerek seçmesine olanak sağlamıştır.

Avrupa'nın on birinci yüzyıldaki düşünsel gelişimi, giderek büyüyen ticaret alım satım faaliyeti eşliğinde gerçekleşti; her yerde şehirler, kasabalar, panayırlar türemeye başlamıştı. Müslümanlar artık bir sürü düşmandan biri değildi. Düşman olarak görülebilecek yegâne unsur Müslümanlardı. Bu durum Avrupa'nın kendi içinde birleşik ve barışık olduğu anlamına gelmiyordu; tersine İslam ve Müslümanlar, krallarla hükümdarların toprak ihtirasına hizmet etmek üzere mobilize edilebilecek 'ötekiler' oldular. İspanya'nın kuzeyinde Hristiyan yöneticiler İber yarımadasını geri almak için Reconquista (Yeniden Fetih) olarak anılan savaş açtılar (Kumar, 2016:34). Yeniden fetih sadece Müslümanları kendi topraklarından atma hareketi değildi aynı zamanda Katolik olmayan herkesi kapsayan özellikle de Yahudi olanları da içeren bir hareketti. Öyle ki Katolik olmayan herkesin İber yarımadasından atılmak istenmesi Ulusçuluk kavramının ilk İspanya'da var olmasına sebep olmuştur. Yeniden fetih dönemi İspanya'da milli bilincin oluşması açısından tarihi bir dönemeçtir. Müslümanlar ise bu dönemecin birincil aktörüdür.

İslam'ın önlenemeyen bu yükselişi Doğu dünyasında da bir takım gelişmelere sebep olmuştur. "İslam ordularının Endülüs'ü almasının hemen ardından ise 1099'da haçlı seferleri başlamıştır. 1187'ye kadar süren Haçlı Seferleri ise Doğu ile Batı'nın tanışmasına ve etkileşmesine neden olan olayların başlangıcı olarak kabul edilmektedir"

(http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id=3766, 10.02.2018).

Haçlı Seferleri'nin en büyük sebebi, İspanya'dan Suriye'ye kadar bütün Akdeniz'i kontrol altında bulunduran ve hiçbir sınır tanımadan hâkimiyetini Doğu ve Batı istikametlerinde durmadan genişleten İslam'ın, asırlarca en büyük düşman sayılmasıdır. Hatta bu yüzden Avrupalılar, 1100 tarihinden sonra dahi, hala dünyanın yarısından fazlasına Müslümanların hâkim olduklarını zannediyorlardı. Birçok Avrupalı, Müslümanların kültürel bakımdan da herkesten üstün olduklarını biliyordu. İspanya, Sicilya veya başka yerlerde Müslümanlara rastlayanlar, Müslümanların İslam dininin üstünlüğüne olan sağlam inançlarına şahit oluyorlardı. Kısaca, Avrupalıların Müslümanlara karşı olan bu tavrı, derin bir korkudan ibaretti (Watt, 2000:114-115).

“Haçlı Seferlerinin Avrupa tarihindeki asıl misyonu Papa, derebeyi ve kralların hedeflediği bir Birleşik Avrupa yaratmaktı. Doğu'dan gelen tehlike olarak İslam ise, bu süreci doğuran değil, sadece tetikleyen bir etkidir” (Kalm ve Esposito, 2018:65). Dolayısıyla Haçlı Seferlerinin görünen sebebi dindir. Kilise, ekonomik ve siyasi çıkarlarını korumak için dini motifler kullanarak halk desteğini arkasına almaya çalışmıştır. Fakat aslında asıl sebep ekonomik ve siyasi kaynaklıdır (Er, 2006:22).

Haçlı seferleri orta çağda papalık tarafından Müslümanlara karşı siyasi, ekonomik ve kültürel anlamda bir savaş başlatmıştı. Ancak bu savaşın dini anlamda bazı haklı argümanlara ihtiyacı vardı. Müslümanların kutsal Kudüs'ten çıkarılması noktasına odaklanan Haçlı Seferleri'nden çok önceleri bile Orta Çağ Avrupa'sı, Doğu'da Bizans, Batı'da da İspanya ve Sicilya kanalıyla karşılaştıkları Müslümanlarla ilgili olarak, 'büyük düşman' kavramının içini doldurmaya başlamıştı. Büyük düşman Batı için sadece İslam dini değildi aynı zamanda onun yayıcısı olan İslam peygamberiydi. Hz Muhammed artık

onlar için karalanması gereken Doğu'nun en büyük figürüydü. "Bu çerçevede Muhammed adı, karanlıklar prensi Mahound'a dönüştürülmüştü bile. M. Watt, dünya tarihinde iftiraya en fazla maruz kalan kişinin Muhammed olduğunu, bunun da Hristiyanlığın en büyük düşmanı olarak karşısına İslam'ı koymasından kaynaklandığını söylemektedir" (Watt, 1961:229). "Oluşturulan bu çerçeve içinde, Orta Çağ Avrupası'nda saracenlerin (Müslümanlar) putperest oldukları ve putlara, Muhammed'e ve Jüpiter'e taptıkları yaygın olarak kabul edilmekteydi" (Norman, 1962:309). "Özellikle Kubbetu's-Sahra, Templum Domini gibi büyük camilerde Muhammed'e ibadet edildiği, hilafetin merkezi durumundaki Bağdat'ta Muhammed'in tanrı olarak kabul edildiği, Halife'nin ise onun vekili konumundaki Papa olarak görev yaptığı propagandası yapılmaktaydı" (Southern, 1996:38). Batı'nın İslamiyet'ten önceki düşmanlarının putperest olması, tek Tanrılı bir din olan İslamiyet'i putperest olarak tanımlamalarında bir etkendir. Ancak Batı kendi tebaasını Haçlı seferlerine ikna etmek için Hz Muhammed'i bazen bir Tanrı, bazen de bir putperest olarak göstererek aşağılamayı tercih etmiştir. Zira İslamiyet kendi içinde putperestliği karşı çıkan tek yaratıcının varlığını onaylayan bir dindir.

Haçlı seferleri dönemi Batı dünyası açısından önem arz etmektedir. Bu seferler başladığında Batı karanlık çağı yaşamaktaydı. Bu seferler bittiğinde ise karanlık çağ bitmiş skolâstik düşünce sistemi son bulmuş ve Rönesans dönemine girilmiştir. Ancak Doğu'nun ve Batı'nın içinde var olan İslam'ı yok etmeye çalışan Haçlı Seferleri bittiğinde Doğu Hristiyanlığına ait tüm topraklar Müslümanların elinde kalmıştır.

1.3. 11 Eylül Saldırısı Öncesi ve Sonrasında Amerika’da Politik İklim

1.3.1. 11 Eylül Saldırısı Öncesi Amerika’da Politik İklim

Bu çalışmada Amerika’da 11 Eylül 2001’den önce ve sonraki dönemde meydana gelen İslamofobi ve İslam düşmanlığının görünür noktaları siyasi perspektiften ele alınacaktır. Hiç kuşkusuz İslamofobi 11 Eylül saldırılarından önce de Batı tarihinde var olan bir olgudur. Saldırı gerek Batı’da gerekse İslam dünyasında çok farklı siyasi, ekonomik, kültürel etkilere sebep olmuştur. Okumuş Müslümanların karşı karşıya kaldığı durumu şöyle ifade etmiştir;

“11 Eylül 2001’den sonra ABD, artık eski ABD değildir. Demokrasinin ve özgürlüklerin beşiği olan Amerika Birleşik Devletleri’nde 11 Eylül olaylarından itibaren kendini gösteren islamofobi ve anti-islamizmin etkisiyle Müslümanlar hedef alınarak alınan kararlar, yapılan düzenlemeler, ortaya koyulan tepkiler, hakaretler, saldırılar, sınırlandırmalar, zorlaştırmalar, baskılar, sindirmeler, yaralamalar, öldürmeler vs. Müslümanlar için âdete çekilmez hale getirmiştir. İslamofobi ve İslam karşıtlığı, 11 Eylül 2001’den çok gerilere dayanıyor; fakat 11 Eylül 2001’den sonra bu olgu doruk noktasına ulaşmıştır ” (Okumuş, 2007:235).

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki İslamofobi anlayışının temel göstergelerini 19. yüzyıl başlarında görmekteyiz. ABD başkanlarından John Quincy Adams ve Theodore Roosevelt “Cihat” konusunda ödün vermeyen dikkat çekici bir görüşe sahiptiler. 1929-30 yıllarında yazdığı denemelerde Adams’a göre, “Muhammed dinin bir parçası olarak, insanların diğer kısmına, ayırım yapmayan sonuç alıcı bir savaş ilan etmişti. Kuran’ın emri, Muhammed’in Allah’ın peygamberi olduğunu reddeden herkes ile sürekli savaş halinde olmalı.” Theodore Roosevelt de 1916 yılında “Perspective” yazısında Cihat işgalcilerinin püskürtülmesinde Batı uygarlığının başarısı veya başarısızlığı konusundaki tarihi görüşünü şöyle ifade etmektedir: “Avrupa, Amerika ve Avustralya uygarlığı, uygar

insanına uygarlık düşmanlarına karşı kazandığı zaferlerden dolayı bugün var olmaktadır. VIII. yüzyılda Charles Mattel'in Arap cihadistleri ve XVII. yüzyılda Jan Sobieski'nin Osmanlı- Türk cihadistlerine karşı kazandıkları zaferler buna dâhildir” (Göknel, 2015:321).

Bunun dışında Amerikan hükümetlerinin Müslümanlara karşı izlediği politika, uzun süredir İslamofobiyle birlikte kendini gösteren İslam karşıtlığını ortaya koymaktadır. Amerika'da İslam karşıtlığının tarihsel arka planına baktığımızda Müslümanların ne tür durumlarla karşılaştıklarını görmek mümkün olacaktır (Janice, 2006:117).

“5 Haziran 1967'de İsrail ile Arap komşuları (Mısır, Ürdün ve Suriye) arasında yaşanan 'Altı Gün Savaşı'ndan 5 yıl geçmesine rağmen gerginlik artarak sürüyordu. Bu olay 1972 Münih Olimpiyatları'na damgasını vurdu. Zira 5 Eylül gecesi olimpiyat kafilesinin bir kısmının kaldığı 2 apartman dairesine silahlı militanlar baskın yaptı. Çatışmada 9 İsrailiyi rehin alan saldırganlardan 2'si öldürüldü 6'sı yakalandı. Olaylar 11 İsraili sporcu ve antrenör, 1 Alman polisi ve 5 saldırganın öldürülmesiyle sonuçlandı. 3 saldırgandan 2'si sağ 1'i ise yaralı olarak ele geçirildi” (<https://www.aydinlik.com.tr/munih-katliami>, 12.12.2018).

Münih katliamı saldırganlarının talepleri İsrail hapisanelerinde yatan yaklaşık 200 Arap, Filistinli ve başka menşeli tutuklunun serbest bırakılması, ayrıca Almanya'da hapiste bulunan iki Alman Kızıl Ordusu grubu üyesinin de salıverilmesiydi. İsrail, teröristlerle hiçbir şekilde aynı masaya oturmayacağını yetkililere bildirdi. Aynı zamanda Alman hükümeti, İsrail'in özel bir ekip gönderme isteğini geri çevirmiştir. Münih Katliamı birçok ülkede “uluslararası terörizm” kavramı ile ilk kez gündeme gelmiştir. Amerika bu olaydan sonra yeni aksiyonlar almıştır.

Eylül 1972 olimpiyatlarındaki Münih olayını müteakip Neon yönetimi, “Operasyon Bolde” önlemlerini içeren direktifler çıkardı. Müslüman için vize sınırlandırmaları dâhil

bir takım ciddi olumsuzluk getiren bu direktiflerin Siyonist güçler ve İsrail'in isteği ya da baskısıyla çıkabildiği iddia edilmektedir (Hagopian, 1975:100-101).

“Operasyon Boulder” Amerikan hükümetinin ABD’li Arapları soruşturma için hedef göstermede ve onların Ortadoğu meselelerindeki siyasal aktivizminin önünü kesmede erken bir çabaydı. Gerçekten de Neon yönetimiyle birlikte Amerika’da resmi hükümet, özellikle Arapça konuşan toplumlara kuşkuyla yaklaştı. Arap ülkeleri ve Amerika’daki başta Arap kökenli vatandaş ve mukimler olmak üzere Müslümanlara bu yaklaşım temelinde olumsuz bir ilişki geliştirmeye çalıştı. İsrail yanlısı bir politika benimseyerek Filistinli Müslümanların atakları “İslami Terörizm” olarak tanımlandı ve bu tanımlamayla özellikle Ortadoğu kökenli Amerikan vatandaşı olan ya da olmayan Müslümanların anayasal olarak garanti altına alınmış haklarını ihlal etmeyi meşrulaştırdı. Mezkûr prensipler, FBI’ya “Arap Kökenli” insanları, Arap-İsrail çatışması ile ilgili terörist eylemlerle potansiyel ilişkilerini belirlemek için soruşturma yetkisi veriyordu. Nitekim FBI hemen meşhur Detroit avukatı Abdeen Jabara’yi ve ardından Arap-Amerikan Üniversite Mezunlar Derneği’nin Başkanı’nı dinlemeye aldı (Akram ve Johnson, 2001:101-102). Münih Katliamı olayları gerek İsrail gerekse Amerika’da yaşayan Müslümanlara karşı ırkçılık derecesinde olumsuz tavırlara sebep olmuştur. Müslümanlar damgalanmış ve fiziksel saldırılara uğramışlardır. Müslümanlar uluslararası terörizmin failleri gösterilerek şiddetin kaynağı olarak gösterilmişlerdir. Nixon’nun Amerikan başkanlığının ardından göreve gelen Jimmy Carter kendi döneminde de Müslümanlara karşı bir dizi girişimlerde bulunmuştur. Bunun en büyük nedeni ise “İran rehine krizi” olmuştur.

“Devrik İnan Şahının tedavi amacıyla Amerika’ya sığınmasını protesto eden bir grup öğrenci Amerikan elçiliğini basarak içeride bulunan 52 kişiyi rehin almışlardır. Öncelikli olarak Şahın İnan’a iadesini ve Devrim sonrasında Amerika tarafından dondurulan İnan’ın mal varlıklarının serbest bırakılmasını isteyen öğrenciler bu istekleri yerine getirilinceye kadar rehinelere serbest bırakmayacaklarını açıklamışlardır” (Yurdakurban, 2007:22).

Kriz bu şekilde devam ederken Amerika’nın rehinelere kurtarma girişimi fiyaskosu gündeme bomba gibi düştü. 1980 yılının Nisan ayına gelindiğinde hala “Rehinelere Krizinden” bir sonuç alamayan Amerika düzenleyeceği bir operasyonla rehinelere kurtarmak istemiş, bu amaçla da Meşhet yakınında çölde kullanılmayan bir havaalanına gizlice indirme yapmıştı. Plana göre helikopterle kurtarılan rehinelere burada uçağa bindirilerek İnan dışına çıkartılacaktı. Ancak hesapta olmayan bir kum fırtınası nedeniyle önünü göremeyen pilot, helikopterin pervanesini uçağa çarpmış, böylelikle uçak infilak etmişti (Çekirge, 1997:160). “Gerek Irak ile başlayan savaşın verdiği sıkıntılar, gerekse ABD’nin dondurulmuş olan İnan malvarlığını serbest bırakacağı açıklamaları üzerine 444 gün süren kriz son bulmuş ve 52 Amerikalı ülkeyi terk etmişlerdir.” Amerika’da yeni Başkan Ronald Reagan ise yemin ederek göreve başlıyordu (Yurdakurban, 2007:22). İnan rehine krizi Amerika ve İnan arasındaki diplomatik ilişkileri askıya alan ve aralarındaki husumeti yıllarca sürdüren önemli bir gelişme olarak tarihe geçmiştir. Bu dönemde iki ülke arasında sadece gazeteciler ve sanatçılar ülkeler arasında seyahat edebilmişlerdir.

Jimmy Carter, İnan’da yaşanan olaylarda başarısız olması nedeniyle 1980 yılındaki başkanlık seçimlerinde mağlup olmuştur. Seçimlerin galibi Reagan, 1981’in Ocak ayında Carter’dan görevi devraldıktan sonra ortaya koyduğu politikalarla seçimlerde açıkladığı şekilde daha sert bir tutum içinde olacağını göstermiştir (Arı, 1998:172). Jimmy Carter kendi başkanlığı döneminde İnan rehine krizini çözememiş ve ülkesinde öğrenim gören

birçok İranlı öğrenciye ve diplomata yaptırımlar uygulanmıştır. “1980 yılında Carter, ABD'nin İran'la diplomatik ilişkileri kopardığını ve tüm İranlı diplomatlara ve yetkililere 8 Nisan 1980 tarihli Crimson'daki makalesine göre ertesi gün gece yarısına kadar ülkeyi terk etmelerini emrettiğini açıkladı.” Jimmy Carter ulusal televizyona gitti ve üniversitelerde 25.000 İranlı öğrenci olduğunu söyledi. “En yakın göç merkezimize raporlarınızı bildirmeniz için 30 gününüz var” şeklinde bir duyuru yapıldı. Bauer, “İranlı binlerce üniversite öğrencisi Amerika'dan kovuldu” dedi. “Bu zayıf, solcu, demokrat Jimmy Carter'dı” (<https://www.cnsnews.com/news/article/melanie-hunter/gary-bauer-teddy-roosevelt-banned-muslims-jimmy-carter-banned-iranians>, 15.03.2018).

Dönemin haber kaynaklarından anlaşılacağı üzere Carter döneminde birçok islamofobik yaptırımlar uygulandığını görüyoruz. Ayrıca haber kaynakları İran rehine krizinde başarısız olan Carter'ı zayıf solcu olarak nitelemiştir. Carter dönemi son bulmuş ve yerine Reagan yönetimi geçmiştir. 1980'lerde Reagan yönetiminin dış politikası “terörizmle savaşı” da içine aldı. Libya'nın terörizm faaliyetlerinde bulunduğu iddia edildi ve Libya bombalandı. Bu hengâmede Amerika'da oturan Müslümanlara karşı bir tür vandalizm¹ ve şiddet devreye sokuldu ve onların toplanma merkezleri, camileri, iş yerleri ve evlerine çeşitli saldırılar yapıldı (Akram ve Johnson, 2001:101-102). Bir başka örnek, 1985'de bir Şii Lübnanlı tarafından gerçekleştirilen uçak kaçırma olayıyla birlikte bir Arap-Amerikan

¹ Fransızcadan dilimize geçmiş olan Vandalizm, Vandal olma yanlısı anlamında kullanılmaktadır. Miladın başlangıç yıllarında yaşayan ve Roma İmparatorluğu ile yaptığı savaşlarda acımasızlığı ile ün salan bir Doğu Germen halkı Vandal olarak anılmaktadır. Buna dayanarak eski kültür ve sanat anıtlarını yakıp yıkan, bunların değerini bilmeyen kimse veya topluluklara Vandal denile gelmiştir (TDK, 2019).

politik aktivistin katledilmesi, kültürel ve dini merkezlerin vandalizasyonu da dâhil Müslümanlara karşı yönelen şiddet dalgaları kendini gösterdi. Bu uçak kaçırmasıyla Şii Lübnanlı, gerçekte Lübnan'a müdahalesini ve 1986'da Reagan yönetiminin Libya'yı bombalamasını protesto ediyordu. Bu süreçte Müslümanların kurdukları merkezlere, camilere, organizasyonlara saldırılar oldu. Örneğin Houston'daki bir cami kundaklandı ve ateşe verildi. Boston'da "American-Arab Anti-Discrimination Committee" ofisinde bir bomba patladı ve iki polis şiddetli şekilde yaralandı. Yine aynı komitenin bir başka ofisine bomba atıldı ve onun yerel yürütücü direktörü öldürüldü (Okumuş, 2007:238).

1986 yılında Reagan yönetiminin Libya'yı bombalamasının bir diğer nedeni ise Batı Berlin'de bir diskoteğin bombalanması olmuştur.

"1986 Batı Berlin diskotek bombalaması, 5 Nisan 1986'da Batı Berlin'de, aynı zamanda La Belle diskotek bombalaması olarak da adlandırılan, Libyalı ajanların, ABD'de askerlerinin görevlendirdiği bir gece kulübü olan La Belle diskoteğine bomba patlattığı bir saldırı düzenledi iki Amerikan askerini ve bir Türk kadını öldü ve bazıları uzuvlarını kaybetti ve kalıcı olarak sakat kalan 229 kişiyi yaraladı. A.B.D. Başkanı Ronald Reagan, Libya'yı La Belle'yi bombalamakla suçladı. Doğu Berlin'deki Libya elçiliği ile Libya, Trablus, Libya arasındaki iletişimi kuran Reagan, Libya'ya ABD hava saldırıları emri verdi. ABD'deki bombalardan biri, La Belle saldırısından 10 gün sonra düştü, Libya lideri Muammer el-Kaddafi'nin evini vurdu ve çocuklarından birini öldü" (<https://www.britannica.com/event/West-Berlin-discotheque-bombing-1986>, 26.12.2018).

Reagan yönetimi "İrangate" skandalı ile sarsılmıştır ve Amerika Senatosunda yargılanmıştır. Reagan yönetimi büyük düşman olan İran hükümetine silah satmıştır ve buradan gelen parayla Nikaragua'da bulunan kontrgerillaya yüklü miktarlarda para vermiştir. Dönemin önemli gazetelerinden Washington Post konuya ilişkin olarak şöyle bir makale yayınlamıştır.

“Geçtiğimiz yıllarda en karmaşık ve entrika dolu skandallardan biri olan İran-kontra olayı haberlere aylarca hâkim oldu. Birbirine bağlı üç bölümden oluşuyordu: Reagan yönetimi, Irak'la uzun süren savaşı sırasında malzeme için umutsuz bir ülke olan İran'a silah sattı; silah karşılığında İran, Lübnan'da rehin tutulan Amerikalıların serbest bırakılmasına yardımcı olmak için etkisini kullanacaktı; silahlar yüksek fiyatlardan satın alındı; aşırı kazançlar, Nikaragua'daki Sandinista hükümetiyle savaşan Reagan tarafından tercih edilen kontraları finanse etmek için yönlendirildi. Amerikan yasalarını ve politikalarını ihlal eden büyük bir programdı: İran'a silah satışı yasaklandı; ABD hükümeti, rehinelere için her türlü fidyeyi uzun süre yasakladı ve kontratları, Kongre tarafından belirlenen sınırların üstünde fonlamak yasadışıydı. Savcının getirdiği suçlamalar sonunda Reagan'ın ulusal güvenlik danışmanı Adm. John Poindexter ve yardımcısı Teğmen Oliver North de dâhil olmak üzere birçok Reagan yönetim üyesinin mahkûmiyetine yol açmıştır. (North'ın çok sayıdaki mahkûmiyeti temyiz yolunda bir kenara kondu.) Reagan, ilişki hakkındaki bilgisi ve suçluluğuyla ilgili görüşleri farklı olmasına rağmen, hiçbir zaman hiçbir suçlama ile suçlanmadı”

(<https://www.washingtonpost.com/wpsrv/politics/special/clinton/frenzy/iran.htm?noredirect=on>, 26.12.2018).

Reagan dönemi birçok skandal ile adı anılmış ve yardımcısı olan Bush dış politikada Amerikan'ın kendi iç politikasında birçok eleştirilere maruz kalmalarına sebep olmuştur.

“Ronald Reagan'ın iki başkanlığı (1981-1989) döneminde Bush başkan yardımcılığı görevini yürütmüştür. Başkan Reagan göreve başladığında başlattığı süreçlerden ilki soğuk savaşın kızıştırılması olmuştur. Reagan Doktrini ile dünyanın her yerinde antikomünist direniş hareketlerine gizli ve açıktan yardım edilmesi kararı alınmıştır. Reagan döneminde, Lübnan iç savaşı, Libya'nın bombalanması ve İran'a silah yardımı (Irangate Skandalı) gibi Müslümanlar nezdinde önemli olayların gerçekleştiği bir dönemdir. Başkan yardımcısı Bush da mezkûr hadiselerde önemli görevler üstlenmiştir.” (<https://www.mepanews.com/george-h-w-bush-8579h.htm>, 23.09.2017).

Reagan döneminde Müslümanlar birçok islamofobik yaptırımlarla baş başa bırakılmıştır. Birçok cami hedef gösterilmiş ve kundaklanmıştır. Müslümanların kurmuş oldukları birçok organizasyon bombalanmış ve vatandaş olmayan kişiler sınır dışı edilmiştir. Reagan dönemi yerini Bush dönemine bırakmış ve Müslümanlar açısından yerini bir döneme girilmiştir.

“Bush, 20 Ocak 1989 yılında Ronald Reagan’ın halefi olarak başkanlık görevine başlamıştır. Bu dönemde Sovyet Rusya’nın çöküşü ile dünya tarihinde yeni bir sayfa açılmış, Amerika ve Rusya tekrar masaya oturmuştur. 1991 yılına gelindiğinde Başkan Bush ve Gorbachev, Amerika ve Rusya’nın stratejik ortaklığını dünyaya deklare ederek soğuk savaşın fiilen bittiğini dünyaya ilan etmişlerdir. Yeni dönemde Amerika, yeni amaçlar, müttefikler ve muarızlar belirlemiştir. Sonradan Başkan Bush’un da sıklıkla zikredeceği “Yeni Dünya Düzeni” mefhumu bu bağlamda şekillenmeye başlamıştır.” (<https://www.mepanews.com/george-h-w-bush-8579h.htm>, 23.09.2017).

Soğuk Savaşın sona ermesiyle iki kutuplu sistem ortadan kalkmış ve dünya yeni bir döneme girmiştir. Yaşanan bu siyasal değişimler Amerikan siyasetinde bazı yeni tezlerin ortaya atılmasında etkisi olmuştur. Francis Fukuyama 1989 yılında The National Interest’e Tarihın Sonu mu? adı altında bir makale yayınlamıştır. Fukuyama yayınladığı bu makalede Sovyet Rusya’nın çökmesi ile tarihin sonunun geldiğini ve liberal demokrasinin insanlığın ideolojik evriminin son ve nihai siyasal yönetim biçimi olduğunu ifade etmiştir. Fukuyama’ya göre Batı’nın ya da Batı Düşüncesinin zaferi her şeyden önce Batı liberalizmine alternatif olduğu varsayılan sistemlerin bütünüyle tükenmesi şeklinde kendisini göstermiştir (Öz, 2003:22-49). Fukuyama’nın tezinden dört yıl sonra Samuel Huntington “Medeniyetler Çatışması” tezini ortaya atmıştır. “Medeniyetler Çatışması” tezi ilk olarak Foreign Affairs dergisinin 1993 yaz sayısında yayınlanmış ve Batı liberalizminin sosyalizme karşı nihai bir zafer kazandığını ve bunun küresel ilişkilerin yapısını da belirleyeceğini savunan Francis Fukuyama’nın Tarihın Sonu Tez’ine bir cevap olarak ortaya çıkmıştır” (Pipes, 1997:62-66)

Samuel Huntington Medeniyetler Çatışması tezinde çatışmanın odağını “Batı ve Diğerleri” üzerine kurarak şöyle demiştir;

“Belirmekte olan dünyada, farklı medeniyetlerin devletleri ve grupları arasındaki ilişkiler yakın olmayacak ve genellikle düşmanca bir niteliğe bürünecektir. Yine de

medeniyetler arası ilişkilerin bazıları, diğerlerine kıyasla daha fazla çatışma eğilimlidir. Mikro düzeyde, en belirgin fay hatları İslam ile Ortodoks, Hindu, Afrikalı ve Batılı Hristiyan komşuları arasında bulunmaktadır. Makro düzeyde ise, baskın bölünme, bir tarafta Müslüman ve Asyalı toplumlar diğer tarafta Batı arasında cereyan eden en şiddetli çatışmalarla “Batı ve Diğerleri “arasındadır. Geleceğin tehlikeli çatışmaları, muhtemelen Batı’nın kibri, İslam’ın hoşgörüsüzlüğü ve Çinlilerin inatçılığı ve iddiacılığı arasındaki etkileşimden kaynaklanacaktır” (Huntington, 2002:267).

Huntington Batı medeniyetinin diğer medeniyetler üzerinde köklü ve yıkıcı bir etkisi olduğunu buna karşılık batılı olmayan diğer medeniyetlerin kendi kültürlerine bu yüzden daha fazla güven duymaya ve bağlanmaya başladığını ifade eder. Batı medeniyetinin özellikle Amerika’nın Sovyet Rusya’nın yıkılmasının ardından küresel bir zafer kazandığını, bu yüzden evrensel gördüğü değerleri batılı olmayan medeniyetlere dayatma çabasında olduğunu düşünmektedir. Bu da medeniyetler arasındaki çatışmanın temelinde kızıışmalara sebep olmaktadır. Huntington Medeniyetler Çatışması kitabında “İslam Batı’nın hayatta kalışını belirsizleştiren ve bunu en azından iki kez gerçekleştiren tek medeniyettir ” der (Huntington, 2004:309). Huntington İslam’ın iki kez batının varlığını belirsizleştirdiğini söylediği zamanlar olarak yedinci yüzyılda başlayıp sekizinci yüzyılın ortalarına kadar olan Arap- İslam yayılmasında İber yarımadası, Kuzey Afrika, Hindistan, Orta Doğu’ya kadar Müslüman hâkimiyeti ve sonrasında Osmanlı Türklerinin 1453’te Bizans’ı yıkarak İstanbul’u fethetmesinden 1529 Viyana kuşatmasına kadar bin yıllık bir süreci kapsamaktadır. İslam medeniyetinin Batı’ya karşı tahakkümü olan tek medeniyet olması iki medeniyet arasındaki çatışmanın temelini oluşturmaktadır. Huntington bu bağlamda Batı ve İslam arasındaki artan çatışmayı 20. yüzyılda beş ana sebebe bağlamıştır. Ona göre;

“Birincisi, Müslüman nüfus artışı, İslamcı davalara katılan, komşu toplumlara baskı yapan ve Batı’ya göç eden çok fazla sayıda işsiz ve hoşnutsuz genç insan üretti. İkincisi, İslami diriliş, Müslümanlara, Batı’nınkilere kıyaslandığında kendi medeniyetlerinin ve değerlerinin ayırıcı nitelikleri ve önemine güven tazelemelerini sağladı. Üçüncüsü Batı’nın kendi değerlerini ve kurumlarını evrenselleştirme, askeri ve ekonomik üstünlüğünü koruma ve Müslüman dünyadaki çatışmalara mücadele etme doğrultusunda eş zamanlı çabaları, Müslümanlar arasında güçlü bir öfke doğmasına yol açtı. Dördüncüsü, Komünizmin çöküşü, Batı ve İslam’ın ortak düşmanı ortadan kaldırdı ve her birinin, diğerini büyük tehlike olarak algılamasına yol açtı. Beşincisi, Müslümanlar ve Batılılar arasında giderek artan ilişki ve kaynaşma, her ikisinde de kendi kimliklerine ve birbirlerinden nasıl farklılaştıklarına dair yeni bir hassasiyet uyandırdı. Etkileşim ve kaynaşma aynı zamanda başka bir medeniyetin üyeleri tarafından yönetilen bir ülkede medeniyetin üyelerinin haklarına ilişkin farklılıkları şiddetlendirdi. Hem Müslüman hem de Hristiyan toplumlar içinde, diğerine gösterilen hoşgörü, 1980’lerde ve 1990’larda keskin bir biçimde azaldı. Dolayısıyla İslam ve Batı arasında dirilen çatışmanın nedenleri, temel güç ve kültür sorunlarında yatmaktadır” (Huntington, 2004:312).

Huntington, Müslüman toplumlarda bireycilik, demokrasi, insan hakları, eşitlik, hukukun üstünlüğü, laiklik ve serbest piyasa gibi olguların Doğu toplumlarında var olmadığını ya da istenilen düzeyde olmadığını düşünüyordu. Bu durum Amerika’nın Doğu’ya karşı üstenci ideolojik bakışını güçlendirmiştir ve bu kavramlar üzerinden savaş retoriğini kurmasına önemli etken olmuştur.

Sonuç olarak ABD Soğuk Savaşı kazanmıştır ve ABD tarafından 1991’de “Ulusal Güvenlik Strateji Belgesi” ilan edilmiştir. 1991 Belgesi’nde en dikkat çekici nokta “Yeni Dünya Düzeni” kavramının ne olduğu tanımlanması olmuştur. George H. W. Bush, Kongre’de 1992’de yaptığı konuşmada “Yeni Dünya Düzeni” kavramını şu şekilde açıklamıştır:

“Daha önce silahlı iki kampa bölünmüş olan dünyada artık tek ve üstün bir süper güç vardır: ABD. Dünya bunu hiçbir korku duymadan kabul ediyor. Çünkü dünya gücümüze inanıyor. Adil olacağımıza, kendimizi dizginleyeceğimize inanıyorlar, haklılar da itidalden yana olacağımıza inanıyorlar. Doğru olan neyse onu yapacağımıza inanıyorlar” (Bostanoğlu, 2008:332).

Yenidünya düzeni kavramının ardından kendini süper güç ilan eden ABD, George H.W. Bush yönetimi sonrasında Bill Clinton'a bırakmıştır. Bill Clinton 1993 yılında ABD başkanı olmuştur ve "Haydut Devlet" söylemiyle dönemine damga vurmuştur.

"Başkan Clinton 22 Eylül 1997'de Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 52. oturumunda ve 29 Ocak 1998'de Milli Savunma Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada "Haydut Devlet" tabirini kullanmıştır. Ancak dönemin Dışişleri Bakanı Madeleine Albright'ın yaptığı tanımlama, kavramı ABD güvenlik bakışı açısından netleştirmektedir. Albright "Haydut Devletleri" bir tarafa bağlı olmayan ve uluslararası sistemi sabote etme çabası güden ülkeler olarak tanımlamakta ve sahip oldukları uzun menzilli füzelere dikkat çekmektedir" (P. Minnerop, German Law Journal, 27.12.2018).

1997 yılında tanımlanan "Haydut Devlet" kavramı 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen saldırılardan sonra argüman olarak daha sağlam bir zemine oturtulmuştur. "Bu devletler ABD tarafından İran, Irak, Küba, Kuzey Kore, Libya ve Suriye olarak sıralanmaktadır (Miles, 2009:17-57). Haydut Devlet olarak tanımlanan devletlerin çoğunun Müslüman ülkeler olması dikkat çekmektedir. Özellikle bu ülkeler 11 Eylül saldırıları ardından terörle mücadele alanına giren devletler arasına sokulmuştur.

"Haydut Devlet" olarak ilan edilen bu ülkeler ABD güvenlik söyleminde SSCB ve Varşova Paktı'ndan sonra yeni düşman olarak tanımlanmıştır. ABD'nin Körfez Savaşı ile başlayan haydut devletlerle mücadele söylemi 11 Eylül Saldırıları neticesinde başka bir boyut kazanmıştır" (Akçay ve Akbal, 2013:18).

Liberal ekonomik düzene sahip olmayan haydut devletler kavramı, 11 Eylül saldırılarından sonra Amerika'nın dış politikadaki yaptırımları için gerekçe olarak kullanılmıştır. Demokrat Başkan Bill Clinton'un ardından 2000 yılında yapılan seçimlerle başa George W. Bush geçmiştir.

1.3.2. 11 Eylül Sonrası Amerika’da Politik İklim

George W. Bush’un başa gelişinden bir yıl sonra 11 Eylül saldırıları meydana gelmiş ve Başkan Bush kendi doktrini deklare etmiştir. Terörle mücadeleyi de içine alan bu doktrin tüm dünyada farklı yeni mücadele alanları yaratmıştır. ABD güvenlik söylemi 11 Eylül saldırıları ardından yeni bir boyut kazanmıştır.

“11 Eylül 2001 saldırıları dünyadaki güvenlik algısını ve tanımlamalarını derinden etkilemiştir. Bu saldırılar ABD topraklarında gerçekleşen en büyük terör saldırıları olmasının yanında, “özgür dünyanın” önemli simgelerinden biri olan Dünya Ticaret Örgütü kulelerine karşı yapılarak aynı zamanda özellikle II. Dünya Savaşı sonrası Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT) ve Bretton Woods ile oluşturulan ekonomik dünyaya da bir tehdit olmuştur. 11 Eylül saldırıları ile birlikte deklare edilen Bush Doktrini de ABD güvenlik söylemi ve uygulaması açısından önemli dönüm noktalarından biri olmuştur. Bush Doktrini, teröre karşı savaşla birlikte anılsa da temelinin 11 Eylül saldırısı öncesi olduğu söylenebilir.” (C. Krauthammer, Weekly Standard, 04.06.2001).

“George W. Bush, Dünya Ticaret Örgütü gökdelenlerine yapılan saldırıdan dokuz gün sonra senato toplantısında “Ya bizimlesiniz ya da teröristlerle birlikte!” diyerek ABD’nin yeni düşmanını da ilân etmiştir.” (C. Krauthammer, The Washington Post, 13.09.2008).

“Bu durumun aynı zamanda SSCB’nin yıkılmasından sonra ortaya çıkan “Haydut Devlet” söyleminin kuvvetlendirilmesi olarak da yorumlanabilir. Zira bu doğrultuda Afganistan ve Irak müdahaleleri gerçekleşmiştir. 11 Eylül sonrasında değişikliğe uğrayan ve balistik füze sorunundan terörle mücadele sorununa dönüşen Bush Doktrininin “tek taraflılık” (unilateralism), “önleyici saldırılar” (pre-emptive strikes) ve “demokrasi yayma” (spreading democracy) gibi bileşenlere sahiptir.” (Akçay ve Akbal, 2013:7).

Bu bağlamda Bush’un “iyi Müslüman” ve “kötü Müslüman” tanımlamalarına değinmekte fayda vardır. Anlaşılacağı üzere Bush’a göre bir iyi Müslüman bir de kötü Müslüman türü vardır. Kötü Müslümanlar, terörün sorumlusu olarak görülmektedir. Ancak, iyi Müslüman, iyiliğini kanıtlamadığı sürece kötü Müslüman olarak kabul edilmektedir

(Göknel, 2015:29). Bush kendi doktrini pekiştirmek adına Müslümanları iyi ve kötü olarak kategorize etmektedir. Bu kategorize Batı'nın Müslümanlara bakış açısının neyi ifade ettiğini belirlemek açısından önem arz etmektedir.

“9\ 11 olaylarından sonra izlenen politikanın bir gereği olarak Müslümanlar ve İslam, sürekli olarak ve eskisinden daha sıkı bir şekilde terörle birlikte zikredilmeye başlamıştır. Bu süreçte İslam'ın şiddet ve terör dini olduğunu ya doğrudan vurgulayan ya da dolaylı olarak ima eden bir politika izlenmiştir” (Okumuş, 2007). Özellikle kitle iletişim araçları Müslümanları ve İslam'ı olumsuzluklar üzerinden tanımlamış ve 21. Yüzyılın en büyük tehlikesi olarak toplum belleğinde yer etmesine olanak sağlamıştır.

“Bu politikanın bir boyutu olarak medya gücü ve onun büyük, yıkıcı propagandasının etkisiyle şiddete ve teröre dayalı bir İslam imajı oluşturulmuştur. İslam ile ilgili popüler Batı imajında, maalesef İslam bir şiddet ve barbarlık dinidir. Eskiden beri gazete, dergi, televizyon ve Hollywood merkezli sinema, Müslümanları hep vuran, öldüren, işkence eden kimseler olarak tanıtmaktadır. Amerikan ve Avrupa siyasetçi ve medyasının ürettiği bir mit olarak İslami tehdit gündemde tutulmaktadır” (Esposito, 1999).

“Buna bağlı olarak da Müslümanlar Batılılar tarafından şiddete başvuran ve düşman olarak görmektedir” (Davidson, 2003:71). “Özellikle küresel güçlerin başarısızlıklarının telafisi yolunda önemli bir meşrulaştırıcı adım olarak gerçekleşen 9\ 11'den sonra İslam'ın şiddet ve terör boyutu, ısrarla vurgulanmakta, bu imaj üzerinden dünya hakları İslam'a ve Müslümanlara karşı kışkırtılmaktadır ” (Okumuş, 2007:241).

Bush'un, 11 Eylül sonrası yaptığı konuşmada bir tür haçlı seferi çağrısı yaptığı görülmektedir. İslam dünyasındaki olumsuzlukları propagandist şekilde halka sunan Batı medyası, İslam ile ilgili olumsuz izlenimin Batı toplumunda yaygınlaşmasına hizmet etmektedir. Bunun sonucu olarak; İslam dünyasındaki süregelen iç savaş, yoksulluk ve

eğitimsizlik gibi olumsuz gelişmelerin sebebinin İslam olduğu düşüncesi halkın zihnine yer edinme imkânı bulmaktadır (Öztürk, 2015:44-45).

Amerikan Başkanı Bush kendi döneminde “İslam barış dinidir” söylemlerini ara ara kullansa da birçok zaman İslam dinini terörle ilişkilendiren cümleler kullanmıştır. Bunlardan biri de “İslam Faşizmi”dir. Başkan Bush İslam ile faşizmi yan yana getirerek yeni bir söylem oluşturmuştur. İngiltere’de bir hava limanında terörü önleme operasyonunda, Bush İslamo-fasistler bizim özgürlüğümüze saldırıyorlar tabirinde bulunmuştur. İslam yine faşizanlık üzerinden tanımlanarak islamofobik bir şekilde bürünmüştür. Bush yönetiminin sekiz senelik İslam karşıtı retorik propagandası sonrasında halefi Barack Obama ABD hükümetinin başına geçmiştir ve uluslararası terminolojide aşikâr olan İslam karşıtlığı imajını düzeltme yoluna gitmiştir.

“Bush döneminde dile getirilen söylem ve bu çerçevedeki operasyonlar, ABD’nin prestijini olumsuz etkilemenin yanı sıra, ABD ekonomisi için de büyük sıkıntılar yaratmıştır. Bush’un halefi olarak seçilen Barack Obama ilk döneminde ABD ekonomisinin daha iyi hale getirmeye çaba gösterirken, diğer yandan Amerikan karşıtlığı algısını da kırmakla uğraşmıştır. Obama’nın, Ocak 2009’da resmen göreve başlamasından altı ay sonra, 4 Haziran 2009’da Kahire’de yaptığı konuşmasında, Orta Doğu’da ortaya çıkan Amerikan karşıtlığının giderilmesi için çaba sarf edileceği mesajları vermiştir” (H. Shadi, Brookings, 24.03.2011).

Obama, Doğu ile Batı’nın müşterek tarihi ve özlemlerini vurgulayarak “medeniyetler çatışması” argümanını bile reddetti. “Çatışma” söylemi Batı’yı ve İslam âlemini birbirini dışlayan kutupsal karşıtlar olarak görülürken, Obama “müşterek ilkelere” bahsetti; medeniyeti, Avrupa Rönesans ve aydınlanmasının yolunu açan İslam’a borçlu olgunu söyleyerek, bilim, tıp, navigasyon, mimari, kaligrafi ve müzikteki gelişmelere katkısını teslim etti. Bu bir Amerikan başkanı için kayda değer bir itiraftı, şüphesiz; ne ki, Obama, Birleşik devletlerin İslam âlemindeki fena halde bozuk olan imajını restore edilmesinin

hayati olduğunun da farkındaydı (Kumar, 2016:187). Obama'nın Kahire konuşmasında ılımlı bir politika izleyecek gibi görünse de dış politikada Bush'un politikalarını devam ettirdiğini söyleyebiliriz. Obama Hükümetinin dış politikalarının Bush'un ikinci dönem dış politikalarının devamı olduğu görülmektedir. Söylemlerinde sert bir İslamofobik bulunmasa da uygulama yönünden müdahaleciliğe devam ettiği görülmektedir. Afganistan'a otuz bini aşkın askeri birlik göndermesi ve savaşı Pakistan'a yayması, Irak işgalini uzatması ayrıca Afganistan ve Pakistan'a şu ana kadarki en büyük havasız insan aracı saldırını gerçekleştirilmesi son olarak da Yemen ve Somali için de aynı metodu uygulaması bunun örneklerindedir. Öte yandan Obama'nın iç siyaseti için de aynı şey söylenebilir. Obama ABD sınırları içerisindeki Müslüman ve Araplara karşı sürdürülen işkence, hukuk dışı gözaltılar ve sonu gelmeyen adli takibatları devam ettiği görülmektedir (Kumar, 2016:274). Soldan bazıları ve birçok Müslüman, Obama'nın başkanlığının, Bush yönetiminde elden çıkan öldürücü İslâmofobi düğümünü çözüp yatıştıracağına inanıyordu. 9/11'i takiben on binlerce Müslüman Amerikalı tutuklanmak veya sınır dışı edilmekle kalmayıp, yüz binlercesi yeni kurulan Department of Homeland Security (Anavatan Güvenlik Departmanı) tarafından "sorgulanarak" şüpheli bulunmuştu. 2008 seçimlerinde yeni bir Demokrat başkanın seçilmesi ile birlikte bütün bunun değişeceği umudu yüksekti. Ne ki ümitleri suya düşecekti. Obama Müslüman olmakla 'itham edilince' suçlamayı reddederek Hristiyan olduğunu ileri sürdü ve Müslüman cemaatten ısrarla uzak durdu. Detroit'te yapacağı bir konuşmadan hemen önce iki türbanlı kadından, Obama ile aynı kadrja girmemeleri için podyumda uzaklaşmaları istendi (Kumar, 2016:274). Obama'nın ilk dönemindeki yaklaşımlarla son dönemindeki Müslümanlara yaklaşımda bir takım farklılıklar oluşmuştur. Obama dönemi Bush

dönemine nazaran Müslümanlara karşı daha ılımlı bir politika izlemiştir. Bush döneminde Amerika'nın Müslümanlara karşı olan olumsuz imaj yaratan söylemler daha yumuşak ve kucaklayıcı ifadelere yerini bırakmıştır. Öyle ki Başkan Obama yönetiminin son demlerinde Baltimore'daki camiyi ziyaret etmiş ve Müslümanlara karşı siz sadece Amerikalı ya da Müslüman değilsiniz siz Amerikalı Müslümanlarsınız diyerek topluluğu onure eden cümleler kurmuştur. Dahası Obama İslam kelimesinin, sulh manasına tekabül Eden "selam" orjininden geldiğini belirtmiştir ve "Esselamu Aleyküm, barış üzerinize olsun diyerek İslam bir barış dinidir" sözleriyle cümlesini bitirmiştir. Başkan Obama her ne kadar dış politikada Bush yönetiminin devamı niteliğinde olmasa da iç politikada özellikle döneminin sonlarında daha yumuşak söylemlerle dönemini noktalamıştır.

Yukarıda belirtilen bilgiler ışığında İslamofobinin Amerikan siyasetinde yerine genişçe yer verilmiştir. 11 Eylül saldırısı sadece Amerikan siyasetinde değil dünya siyasetinde de önemli bir kırılma noktası olmuştur. Birçok Müslüman sürgün edilmiş, işkencelere maruz kalmış, vatandaşlıktan çıkarılmış dahası öldürülmüştür. Her ne kadar İslam karşıtlığı ve Müslümanlara olan negatif tavırlar Ortaçağ'a kadar dayanırken 11 Eylül saldırısı ile bu önemli bir eşiği geçmiştir.

1.4. Batı Dünyasında İslamofobi Araştırmaları

11 Eylül saldırılarından sonra tüm dünyada Müslümanlara ve İslam'a karşı suçlamalar artmıştır. Özellikle Amerika'da Müslümanlara karşı olağanüstü tepkilere neden olmuştur. Öyle ki saldırılardan önce ve sonra ölçülen kamuoyu araştırmaları arasında Müslümanlara karşı duyulan öfkede büyük artışların olduğu yapılan araştırmalar sonucunda ortaya

çıkıştır. Yapılan araştırmalarda İslam hakkında en az bilgiye sahip kitlelerin oransal olarak öfke ve nefretinin daha fazla olduğu saptanmıştır. Avrupa İslamofobi raporu, İslam'a ve Müslümanlara karşı yapılan negatif ayrımcılıkların hangi boyutlara ulaştığını ortaya koyan önemli bir araştırmadır.

“İslamofobi, Avrupa Birliği'nin (AB) demokratik düzeni, sosyal barışı ve değerleri için olduğu kadar farklı kültürler, dinler ve milletlerin bir arada yaşamasına yönelik büyük bir tehdit haline geldi. Rusya'dan Portekiz'e, Yunanistan'dan Letonya'ya kadar hemen hemen tüm Avrupa kıtasını kapsayan 2016 Avrupa İslamofobi Raporu'nda ortaya çıkan bulgulara göre eğitim, istihdam, medya, siyaset, yargı ve internet gibi farklı alanların tamamında İslamofobi ciddi ve gözle görülür bir artış göstermektedir. 2015 raporunun açıklanmasından bugüne kadar geçen süre zarfında İslamofobi ile mücadelede çok az ilerleme kaydedildi. 2016 ülke raporları dikkatle incelendiğinde Avrupa'da demokrasi ve insan haklarının gün geçtikçe daha da kötüye gittiği görölmektedir. İslamofobi, Avrupa'daki Müslümanların özellikle gündelik yaşamlarında daha da görünür hale gelmiştir. Bugün gelinen noktada İslamofobi artık Müslümanlara yönelik sadece retorik bir nefret söylemi olma eşiğini çoktan açtı ve okul, iş yeri, cami, toplu taşıma araçları ve sokakta Müslümanlara yönelik fiziki saldırılarda kendini gösteren somut bir düşmanlık halini almıştır”

(<https://www.setav.org/avrupa-islamofobi-raporu-2016-yayinda/>, 21.03.2017).

11 Eylül'den beri ABD kamuoyu araştırmaları İslam ve Müslümanlar katındaki kamuoyu görüşünü devamlı olarak ölçmüşlerdir. Washington Post News tarafından yapılan kamuoyu araştırmalarına göre Ocak 2002'de % 24 olan İslam'a karşı olumsuz algı, Mart 2006'da % 46 oranında çıkmıştır. İslam'ın şiddeti teşvik ettiğine inananların oranı ise aynı tarihler arasında % 14 'ten % 32 'ye yükselmiştir. Şiddet yanlısı olanların diğer dinlere göre daha fazla sayıda olduğuna inananlar % 58 oranındadır. Bu konuda diğer dinlerden farklı olmadığın düşünöenlerin oranı ise % 34'tür. 2002 ile 2005 yılları arasında İslam'ın kamuoyundaki olumlu görünüşü %38-40 arasında değişmesine rağmen, Irak ve Afganistan savaşları ve terörist saldırılarının devamı ile Eylül 2007 yılında bu oran ani bir düşüşle % 15 olmuştur. İslam karşıtı düşmanlık suçları, FBI kayıtlarına göre, 11 Eylül

olaylarından sonra hızlı bir artış göstermiştir. 1996-2000 yılları arasında 33-35 dolaylarında olan olay sayısı 2001 yılında ani bir sıçrayışla 546 olmuş, sonraki yıllarda 200 civarında olay meydana gelmiştir (Lewis, 2003:137).

Yapılan araştırmalarda görüldüğü gibi 11 Eylül saldırısından sonra, Amerika'nın Irak ve Afganistan'a yaptığı saldırılar Amerika'daki yaşayan Müslümanlara karşı olan olumsuz düşüncelerin oransal olarak düşüşüne neden olmuştur. Yine 11 Eylül saldırısından sonra İslam karşıtı suçlar Amerika topraklarında inanılmaz bir ivme almıştır.

CAIR (Council on American-Islamic Relations) tarafından 2004 ve 2005 yıllarında yapılan kamuoyu araştırmaları ile şu çarpıcı sonuçlara varılmıştır:

- Amerikalıların yaklaşık dörtte biri İslam inancının bir kin ve nefret dini olduğuna inanmaktadır.
- Bu oran 2004 yılından beri değişmemiştir.
- Amerikan halkının İslam konusunda en fazla önyargıya sahip kesimleri: yaşlılar, az öğrenim görmüş olanlar, muhafazakârlar ve cumhuriyetçilerden oluşmaktadır.
- Araştırmada yer alanların sadece % 2'si İslam hakkında "çok bilgi sahibi" olduklarını belirtmiştir.
- Yaklaşık % 60'ı "çok bilgi sahibi" olduğunu ya da hiç bilgi sahibi olmadığını ifade etmiştir.
- Her ne kadar İslam'ın kutsal kitabının adını bilenler % 60 oranına erişmekteyse de, cevap verenlerin ancak üçte biri Müslümanların, Hristiyanlar ve Yahudilerle aynı Tanrı'ya ibadet ettiklerini bildirmektedir.

- Yaklaşık % 10'u ay Tanrısına inandıklarını söylemiştir.
- Yaklaşık dörtte birden fazlası İslam ve Müslümanlara hoşgörü ile bakmaktadır.
- Beşte birden fazlası İslam inancına karşı hoşgörülü değildir.

İslam inancı ve Müslümanlar hakkında olumlu veya olumsuz duygular sorulduğunda Amerikalıların dörtte biri aşırı tespitlerde bulunmuştur. Şöyle ki:

- Müslümanlar çocuklarına, inanmayanlara kin beslediklerini öğretmektedirler,
- Müslümanlar yaşama ve diğer insanlardan daha az değer vermektedirler,
- İslam dini kin ve şiddeti öğretmektedir.

(http://www.beliefnet.com/story/187/story_19765_1.html,02.03.2018)

Görüldüğü gibi yapılan araştırmada cevap verenlerin yüzde % 60'ı İslam ve Müslümanlar hakkında çok az bilgiye sahibi olmasına rağmen onlar hakkındaki görüşleri kindar, şiddeti öğreten, nefretin dini şeklindedir. 11 Eylül saldırısından üç yıl sonra yapılan anket çalışması göstermektedir ki Batı toplumları İslam'ı olumsuzluklar üzerinden değerlendirmektedir.

2010'da ABC Haber ve Washington Post, İslam hakkında olumlu görüş bildiren Amerikalıların yüzdesinin 2001 Ekim'inden beri en düşük noktada olduğunu bildirdi. Amerikalıların sadece % 37'si İslam inancıyla ilgili olumlu bir görüşü olduğunu bildirdi. (Washington Post Kamuoyu Yoklaması: İslam'la ilgili Görüşler 8 Eylül 2010, ABC News.) Aynı sene Time dergisi tarafından yürütülen bir araştırma artan ön yargı ile ilgili daha fazla açıklık sağladı. İstatistikler gösteriyor ki görüş bildirenlerin yüzde 28'i

Müslümanların, Anayasa Mahkemesinde görev almak için (Supreme Court) uygun nitelikte olduğuna inanmıyordu, üçte biri ise bu inancın mensuplarının başkanlık yarışına katılmasının yasaklanması gerektiğini düşünüyordu. Katılımcıların yaklaşık yüzde 25'i Oval Ofis'te oturan Barack Obama'nın Müslüman olduğuna inanıyordu (A. Altman, Time, 19.08.2010). Yapılan araştırmalar bağlamında Amerika'da yaşayan toplulukların % 63'u İslam hakkında olumsuz düşünceye sahip bu demek oluyor ki ülkede yaşayanların yarısından fazlası İslam hakkında olumlu düşünmüyor.

Ağustos 2010'da Time Dergisi ve The New York Times tarafından yaptırılan kamuoyu araştırmalarında ankete cevap verenlerden % 33'ü Müslüman Amerikalıların teröristlere karşı sempati beslediğini düşünüyordu. Yüzde 60'ı ise Müslümanlar hakkında olumsuz düşüncelere sahipti. Müslümanların Amerikan toplumuna entegre olmadıklarını ve sadık vatandaş olamayacakları suçlamalarına karşı, Müslüman Amerikalıların, gelir, öğrenim ve davranışları itibarıyla "kararlı birer Amerikalı" oldukları ve Avrupa'daki Müslüman azınlıklardan çok daha olarak aşırılığı reddettikleri yapılan bir araştırma ile tespit edilmiştir. Benzer şekilde, bir Gallup araştırmasında Müslüman Amerikalıların % 70'inin iş sahibi olduğunu, Müslümanların Yahudilerden sonra, en fazla öğrenim görmüş dini topluluk olduğunu tespit etmiştir. Aynı şekilde, Müslüman kadınların da %40'ı kolej öğrenimi görmüştür (M. Younis, Gallup, 03.02.2009). Yapılan araştırmalarda ülkede yaşayan Amerikalılar Müslümanlar hakkında olumsuz görüşlere sahip olsalardı Avrupa'da yaşayan Müslümanlara göre daha apolitik olduklarını düşünmektedirler. Aynı zamanda ülkede yaşayan Müslümanların eğitim seviyelerinin yüksek olması ve yüzde yetmiş gibi yüksek seviyede işveren olması, Müslümanların kararlı birer Amerikalı

oldukları konusunda olumlu itibar kazanmalarına neden olmuştur. Avrupa İslamofobi Raporu'nu 2016'te yayımlanmıştır.

2016 raporu 27 ülkeyi kapsamaktadır. 2016 Avrupa İslamofobi Raporu ırkçılık ve İslamofobi çalışmaları gibi farklı alanlarda çalışmalar yapan 31 uzman tarafından hazırlanmıştır. 2016 Avrupa İslamofobi Raporu'ndaki bulgular bu alanda yapılan diğer birçok çalışmanın sonuçları tarafından desteklenmektedir. Örneğin 2016 Ipsos Tehdit Algısı Anketi Avrupa'daki mevcut ve gelecekteki Müslüman nüfusun birçok ülkede abartıldığını ortaya çıkarmıştır. 20 ülke arasında Müslüman nüfusu yüzde 10'dan daha fazla oranda abartılı şekilde tahmin edilmesinde ilk on iki ülkeyi Avrupa ülkeleri oluşturuyorken ABD ve Kanada ise kalan sekiz ülke arasında yer almaktadır. Söz konusu ankette "2020 yılını düşündüğünüzde her 100 kişiden kaçının Müslüman olacağını düşünüyorsunuz?" sorusu sorulduğunda, Müslüman nüfusun oranının olduğundan çok fazla şekilde tahmin edildiği ülkeler arasında Avrupa ülkelerinin ilk sırayı aldığı görülmektedir. Fransa'da gerçek projeksiyon yüzde 8,3 olmasına rağmen 2020 yılında ülke nüfusunun yüzde 40'ının Müslüman olacağı düşünülmektedir. Diğer taraftan İtalya'da bu oran yüzde 26'dır" (<https://www.ipsos.com/sites/default/files/2016-12/Perils-of-perception-2016.pdf>, 2016).

Yapılan araştırma doğrultusunda Avrupa'nın nüfus konusunda bir Müslüman korkusu olduğu açıktır. Özellikle Fransa'nın 2020 yılında nüfusunun yüzde kırkının Müslüman olacağını düşünmesi var olan kaygılarının tehdit algısı olarak dışa vurmuş halidir.

"Chatham House Avrupa Programı tarafından yapılan bir araştırmaya göre ağırlıklı olarak Müslüman ülkelere gelen göçmenlere karşı kamuoyu tepkisi, sadece Trump yönetimi (Müslümanların ülkeye girişinin yasaklanması) ile sınırlı değildir. Araştırma kapsamında Avusturya, Belçika, Fransa, Almanya, Yunanistan, Macaristan, İtalya, Polonya, İspanya ve Birleşik Krallık'taki katılımcılara "Müslüman göçmenler başta olmak üzere yeni göç dalgaları engellenmeli" argümanı sunulmuştur. Raporda görüldüğü üzere araştırma kapsamındaki katılımcıların Polonya'da yüzde 71'i, Avusturya'da yüzde 65'i, Almanya'da yüzde 54'ü, İtalya'da yüzde 51'i, Birleşik Krallık'ta yüzde 47'si ve İspanya'da yüzde 41'i bu ifadeyi desteklemiştir. Araştırma kapsamındaki ülkelere hiçbirinde bu ifadeye karşı çıkanların oranı yüzde 32'yi aşmamıştır"

(<https://www.org/expert/comment/what-do-europeans-think-about-muslim-immigration>, 01.02.2017).

2017'de yapılan bu araştırma gösteriyor ki Avrupa genelinde Müslüman göçmenlere karşı yüzde yetmişin üzerinde bir tahammülsüzlük mevcuttur. Müslüman göçmenler Avrupa

sınırları içerisinde istenmemektedir. Hem Amerika hem de Avrupa bu konuda katı tutumlara sahiptir.

Görüldüğü üzere Amerika Birleşik Devletlerinde ve Avrupa'nın birçok ülkesinde İslamofobi giderek artan bir ivme kazanmıştır. Yapılan birçok kamuoyu araştırması İslam'a ve Müslümanlara karşı birçok alanda aşırılığın var olduğunu ispatlamıştır. 11 Eylül saldırısından sonra Batı'nın Müslümanlara ve İslam'a karşı tutumun aynı ülkede yaşamak istememe raddesine gelmiştir. Birçok şirket ve kurumun yapmış olduğu anket çalışmasında Batılı toplumlarda yaşayan insanların sadece yüzde ikisinin İslam hakkında kapsamlı bilgiye sahip olduğu saptanmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM: TOPLUMSAL BELLEK VE SİNEMA

2.1. Kavramsal Olarak Bellek ve Toplumsal Bellek

Bellek inşasının geçmişle gelecek arasında köprü kurduğu, yaşayarak deneyimlediği her türlü davranış ve hatırayı kaydeden zihinsel bir depodur. İnsan belleği var olmadan kendini gerçekleştirmez ve toplumun bir parçası olamaz. Bellek ve toplumsal bellek kavramları Antik Yunan'dan günümüze kadar birçok alanın tartışma konusu olmuştur. Özellikle felsefe, tarih, psikoloji ve sosyoloji bilim dalları bellek hakkında birçok tanımlamalar yapmıştır. Susam, antik dönemde Platon ve Aristoteles'in belleği anımsama üzerinden tanımladığını söyleyerek bilim öncesi tanımlamalar konusunda şunları söyler:

Anımsamak, Platon ve Aristoteles'in klasik bellek araştırmalarından bu yana felsefenin de temel meselelerinden biri. Platon'un Menon ve Phaidon'da ortaya attığı anımsama kuramında anımsamanın metafizik bağlamına dair ilk yorumlara rastlanır. Ona göre bellek, olanı -kopyaları olarak atıfta bulunduğumuz iyi, güzel vb. bütün duyu algısı nesnelere- edebiyen anımsar. Aristoteles ise Parva Naturalia (Kısa Doğa Yazıları) kitabında ki "De Memoria et Reminiscentia" (Bellek ve Anımsama Üzerine) metninde belleğin yalnızca insanda değil, gelişmiş hayvan türlerinde de olduğunu öne sürmüştü; anımsamanın yalnızca insana özgü olduğundan söz etmiştir. Aristotelesçi kuramda bellek sadece geçmiş duyu imgelerinin zihinde tutulması olarak, anımsama ise geçmiş imgelerin bilinci olarak tanımlanır; anımsama yetisi unutulmuş olan ideaları geri getirmek ve tutarlı bir biçimde birbiriyle ilişkilendirmek amacıyla geçmiş imgeleri kullanmaya muktedirdir. Burada önemli olan bu anımsama yetisinin duyu algısıyla ortaya çıkan imgeleri kullanmasıdır (Susam, 2015:24).

Yirminci yüzyıl düşünürü Bergson'a göre "bellek, kişisel geçmiş ve deneyimlerden oluşur; anı-imgeler, öğrenilmiş bilgiler ve tasarımlarla dolar." "Gerçek bellek" olarak yaptığı bu tanımda bellek; "Bilinçle birlikte yayılarak, tüm durumlarımızı, meydana geldikleri ölçüde akılda tutar ve ardından da bunları birbirine aktarır; her olguyu kendi yerine yerleştirir ve sonuç olarak, bu olgunun tarihini belirler" (Bergson, 2007:113).

Bergson'a göre;

"Hiçbir canlı varlık yoktur ki yavaş yavaş kendi sonuna geldiğini duyumsamasın; yaşamak yaşlanmaktır. Ancak, aynı biçimde, bir yumağın sürekli sarılmasına da benzetilebilir; çünkü geçmişimiz peşimizden gelir, izlediği yol boyunca topladığı şimdiyle durmadan kabırır. Bilinç demek, bellek demektir" (Bergson, 1998: 11).

Bellek kavramı psikoloji biliminin de konusu olmuştur. Münir Göle, Freud'un bellek

hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade eder:

"Geçen yüzyıl başında Freud, belleğin hiçbir anıyı kaybetmediğini, silmediğini ve her anın/anının uygun koşullar altında yüzeye çıkabileceğini söylüyordu. Hatırlamadıklarımız, aslında saklamayı, bastırmayı yeğlediğimiz yaşantı parçacıklarıydı. Bugünkü kimliğimize uyduramadığımız kendi algıladığımız imgemize ters düşün kırıntıları, çok daha önemli iri külçeleri belleğin kilitli karanlık odalarına hapsediyor ve bilinçsiz de olsa, dışarı çıkmalarına izin vermiyorduk. Anımsamamak bir savunma mekanizmasıydı kısaca, bastırmaydı. Freud, unutmanın işlevi üzerinde de uzun uzadıya durur. Kişilerin anılarından değil, unutmalarından ötürü acı çektiklerini vurgular. Ne olduğunu bilmediğimiz şeyleri, hatırlamak yerine kimi saplantılı davranış biçimlerini kullanırız" (Göle, 2007:25).

Toplumsal bellek kavramı dendiğinde hiç kuskusuz akla gelen en önemli bilim adamı Maurice Halbwachs'tır. Halbwachs Henri IV Lisesi'nde Bergson'un öğrencisi olmuştur ve kendisinden birçok bilgi deneyimlemiş olmasına rağmen kendisini onun düşüncelerine karşı şekillendirmişti. Naziler tarafından toplama kampına gönderilen ve orada hayatını kaybeden Halbwachs'in en önemli eseri "Kolektif Bellek" 1950 yılında yayınlanmıştır. Halbwachs'a göre bir "toplumda ne kadar çok grup ve kurum varsa o kadar da kolektif bellek vardır. Sosyal sınıflar, aileler, kuruluşlar, birlikler ve sendikalar uzun zaman sürecinde üyelerinin oluşturmuş olduğu ayırt edici belleklere sahiptirler. Hatırlayan elbette grup ya da kurumlar değil, bireylerdir, fakat belirli bir grup bağlamı içerisinde konumlanmış, geçmişi bu bağlamda yeniden üreten bireydir" (Halbwachs 1992: 22).

Halbwachs kolektif belleği ve tarihi birbirinden ayırır ve şöyle der; kolektif bellek geçmişten sadece onu besleyen grubun bilincinde hala canlı ya da canlı kalabilecek olanı sakladığı için, hiç bir şekilde yapay olmayan bir devamlılığa sahip, devamlı bir düşünce akımıdır. Tanımı itibariyle bu grubun sınırları dışına çıkmaz. Bir dönem, kendisini takip eden dönemi ilgilendirmez olduğunda, geçmişin bir kısmını unutan aynı grup değildir. Grupların dışında ve üstünde yer alan tarih, olayların akışına, yeri kesin olarak sabitlenen basit bölümler eklemekten kaçınmaz. Bunu yaparken yalnızca didaktik bir şemalaştırma ihtiyacına göre hareket etmez. Tarih her dönemi kendisinden önce gelen ve onun ardından gelecek olan dönemden büyük ölçüde bağımsız bir bütün olarak kabul ediyor gibi görünür çünkü tarihin, tamamlanması gereken iyi ya da kötü yahut tarafsız bir eseri vardır (Halbwachs,1992: 98).

Kolektif hafıza, aile ya da ulus gibi farklı çıkar ve motivasyonlara sahip herhangi bir sosyal grubu birleştiren ortak bir kimliğin keşfidir. Toplumda farkındalık yaratmak için, herhangi bir geçmişin seçilmesi yeterlidir. Bu geçmiş, duyguları yönetmeli, insanları eyleme teşvik etmeli ve algılanmalıdır; kısaca, sosyo-kültürel bir eylem modu olmalıdır (Confino, 1997: 1390).

Aile ve ulus gibi farklı gruplarda kolektif hafıza genel bir çerçeveyi oluşturması ve kuşaklar arasında ki bağı oluşturması açısından önem arz eder. “Kolektif hafıza bu yönüyle grubun kitlesel mobilizasyonu için gerekli motivasyonu sağlar. İçlerinde anlamlı tarihi barındıran ve bu yönleriyle de hafıza ve kimliği tetikleyen kurumlar, kültürel pratikler ve fiziksel mekânlar “hafıza rezervuarları” olarak iş görürler (Gross, 2002: 354). Hafıza rezervuarları, kuşak farkını minimize eden ve topluluğa kendi kendini “hayal ettiren” ana malzemeyi oluşturmada temel işleve sahiptir. Nora’nın “hafıza yeri” (site of

memory) terimi de benzer bir kavramsallaştırma denemesi olarak düşünülebilir (Nora, 2006:200).

Toplumsal bellek toplumların geçmiş ile gelecek arasındaki yaşayan bağıdır. Bu bağ güçlendirildikçe unutulmayan ortak değerlere dönüşür. Artık unutulmayan bu değerler toplumun bir parçası kalarak onu oluşturan ve onsuz düşünülmeleyen bir değer olarak yerini alır. Gross'a göre "Kolektif hafıza, ulus inşası ve ulusal kimlik için önemli bir temel oluşturur. Kuşaklar arasında zamansal devamlılık imgesi yaratan bir bağ kurar ve var olan sosyo-politik düzeni meşrulaştırır" (Gross, 2002:342). Hutton ise kolektif bellek toplumsal adet, değer ve ideallerin özenle hazırlanmış iletişim ağıdır; ilişkimiz olan toplumsal grupların tutumlarına göre hayallerimizin sınırlarını çizer. Kolektif belleğimizin toplumsal çerçeveleri bu paylaşılan imgelerin iç ilişkileri üzerinden şekillenir ve kişisel belleğimizin (eğer varlığını sürdüreceyse) bu ilişkiler ağında yer alması gerekir (Hutton, 1993:78).

Toplumsal bellek kuşaklar arasında geçmişle geleceği güncelleyen bir bağıdır. Belleği olmayan bir toplum hafızası olmayan bir topluma eşdeğerdir ancak insanlık tarihi boyunca bu mümkün olmamıştır. Bellek insanın toplumda var oluşunun ve devamlılığını sürdüren en önemli bağıdır. Toplumsal bellek ulusal düşüncenin ve ulus inşasının, egemenler tarafından kullandığı en önemli araçtır.

2.2. Toplumsal Bellek ve Mekân

Mekânlar toplumsal hafızayı var eden ve hatırlatan en önemli imgelerdir. Bellek geçmişini anımsatır mekân ise yaşatır. Yasadığımız toplumda mekânlar değişse de anıları dinamik

ve canlıdır. Bu canlılık geçmişle gelecek arasında hem toplumun hafızasında hem de bireyin hafızasında unutulmayan bir yere sahip olur. Mekânlar bireyi, birey olmasına rağmen yalnız olmadığının yaşanılan toplumun bir parçası olduğunun kanıtıdır. Müzeler, anıtlar, heykeller, mezarlıklar, ibadethaneler, kent merkezleri, parklar, kütüphaneler toplumsal belleğin zaman içinde unutulmayan hatıralarda canlı yaşayan mekânlarıdır.

Mekân ve tarih üzerine ilk çalışmalar yapan Fransız Tarihçi Pierre Nora'dır. Nora, hafıza mekânları kitabında ulusal hafızanın kaybolup gittiğini düşündüğünü bu yüzden toplumun hafızasında yer alan mekânların sayımına giriştiğini söylemektedir. Pierre Nora, Hafıza Mekânları eserinde mekâna karşı şöyle bir anlam yükler; "Bir hafıza mekânının esas varlık sebebi, zamanı durdurmak, unutma işini engellemek, nesnelerin durumunu tespit etmek, ölümü ölümsüzleştirmektir. Hafıza mekânları, anlamların sürekli depreşmesi ve dallarının önceden kestirilemez biçimde uzamasıyla sürekli dönüşüme ve açık olarak yaşarlar" (Nora, 2006: 32). Nora bellek mekânlarının unutmanın önüne geçerek ölümsüzleştiğini ve modern toplumların devamlılıklarını sağlayabilmek için mekânların geçici kutsal alanlar olduğunu ifade eder ve şöyle der;

"Müzeler, arşivler, mezarlıklarla koleksiyonlar, bayramlar, yıldönümleri, anlaşmalar, tutanaklar, anıtlar, kutsal yerler, dernekler, bunlar bir başka çağın tanıkları, sonsuzluk hayalleridir. Bu saygın, dokunaklı ve soğuk girişimlerin, nostaljik görünümün kaynağı buradan gelmektedir. Bunlar riti (dini tören ve kurallar) olmayan bir toplumun ritleridir; kutsallığı olmayan bir toplumdaki geçici kutsallıklardır; yerel ya da bölgesel özellikleri bertaraf eden bir toplumun farklılaşmalarıdır; sadece eşit ve benzer bireyleri tanımaya yarayan bir toplumda gruba aitlik işaretleridir" (Nora, 2006:23).

Hafıza mekânları toplumların kendi içindeki farklılıkları gideren ortak değerlerdir. Ortak kimlik oluşumunda mekân toplumun birleşmesinde farklılıkları gideren önemli bir yerdir.

Mekân üzerinden hatırlamak ve hatırlatmak ortak kimliğin inşasını da içine alan bir durumdur.

Mekân kavramını tüm hatlarıyla Mekânın Üretimi kitabında kuramsal çerçevede inceleyen ise Fransız sosyolog Henry Lefebvre olmuştur.

“Lefebvre’e göre, “mekân temsilleri üretim ilişkilerinin öngördüğü düzene, bilgiye, işaretlere ve kodlara bağlıdır. Bundan farklı olarak, temsil mekânları toplumsal yaşamın sanata da bağlı olabilen karmaşık sembolizmlerini barındırır. Mekânsal pratik ise üretimi ve yeniden üretimi, toplumsal oluşuma özgü yer ve mekânsal kümeleri kapsar; toplumdaki her birey ve mekân arasında bir ilişki tanımlar, süreklilik ve bağlılık sağlar” (Lefebvre, 1974/2014:33).

Toplumsal mekânın toplumun bir ürünü olduğunu söyleyen Lefebvre “Mekân kavramı tek başına bırakılamaz ve statik kalamaz; diyalektiklidir: ürün-üretici olan mekân, ekonomik ve toplumsal ilişkilerin dayanağıdır” der (Lefebvre, 2014:24). Lefebvre’in bakışı, mekânı “mimarlar, plancılar tarafından soyut olarak tasarlanan (mekân temsilleri)”, “semboller ve anlamlar üzerinden yaşanan (temsil mekânları)” ve “gündelik yaşam içinde algılanan (mekânsal pratik)” kuramsal üçlemesi içinde devinimli bir toplumsal üretim olarak düşünmeye yöneltir (Lefebvre, 1974/2014: 38-39). Mekân onu var eden egemenler tarafından sembolleştirilir ve zamana karşı yok olsa bile hafızada kalıcılığını sağlayan önemli bir yer edinir.

“Bellek kurgulanırken mekân yalnızca fiziksel özellikleriyle değil toplumsal özellikleriyle de tanımlanır.” Mekânın fiziksel özellikleri, mimarisinin mekânsal düzen ve üslubuna ilişkin özelliklerini, teknik ve estetik yönlerini içerir; yani mekânın biçim ve renkle ilgili özellikleri ile çevremizde algıladığımız her şeyi içine alır (Halbwachs, 1997/2018:174). “Mekânın geometrisi zaman içinde herhangi bir müdahale” olmadığı sürece “değişmediğinden”, yani kalıcı olduğundan, “fiziki mekân şimdiki zamanı” aşan, aşkın

bir niteliğe sahiptir. Bu nedenle her zaman o an ki varlığını algılayamaz bile. Ama “mekân hatıralarımızın korunması, Kolektif düşüncenin oluşması ve temsili için en uygun koşulları sağlar; bu da toplumsal” niteliği ile ilgilidir. “Toplumsal mekân, doğası gereği, içinde tarif edilmiş bir süreyi barındırır. Toplumsal mekânın yokluğunda herhangi bir topluluk kendi kimliğini oluşturacak bir temelden yoksun kalır” (Chevalier, Aktaran, Özaloğlu,1969:16). Toplum varlığının devamı mekân üzerinden gerçekleştirilen kimlik ile varlığını sürdürebilmektedir. Hatırlamak mekân ile doğrudan ilişkilidir.

Halbwachs; “her türlü kolektif bellek, mekânsal bir çerçevede vuku bulur. Oysa mekân, süre giden bir gerçekliktir. Şayet bizi çevreleyen maddi ortam muhafaza olmasaydı, izlenimlerimiz birbirilerini kovalar, hiç bir şey aklımızda kalmazdı. Geçmiş hatırlayabildiğimizi anlamazdık. Herhangi bir hatıralar kategorisinin yeniden canlanması için, dikkatimizi çevirmemiz gereken şey mekândır, içinde bulunduğumuz, sık sık geçtiğimiz, daima erişimimizin olduğu ve hayal gücümüz ya da düşüncemizin her an yeniden oluşturabildiği bizim mekanımızdır, düşüncemiz onda sabitlenmelidir” (Halbwachs, 2018: 174).

Geçmiş bugünden geriye doğru kurguladığımızda belleğimiz bulunduğumuz mekânı da anımsar. Mekân bu bağlamda bireyi zamandan ve bellekten alıkoyamaz. Toplumun hafızasında yer alan bellek mekânları geçmiş tanımlar, hatırlatır unutulmasını engelleyerek hayat verir.

2.3. Toplumsal Bellek, Hatırlatma ve Unutturma

Toplumları var eden geçmiş ile gelecek arasındaki bağıdır bu bağın canlı kalabilmesi için hatırlamak ve unutmak en önemli değerdir. Toplumların belleği şimdiki tanımlamak için geçmiş hatırlar ve hatırlamak geçmişin değil geleceğin inşasını oluşturur. Geçmiş hatırlanarak yeniden kurulur diyen Jan Assmann geçmişin geçmiş olarak kurgulanması için iki koşulun olması gerektiğinden bahseder;

- a) “Geçmiş tamamen kaybolmamalı ve geride kalmış bazı deliller olmalıdır.
- b) Bu deliller “bugün”e göre karakteristik bir farklılık göstermelidir” (Assmann, 2018:40).

Assmann bu iki koşul yerine geldiği zaman hatırlamanın temelini oluşturduğunu ve bunu en etkin yerine getiren şeyin dil olduğunu söyler. Dün ile bugün arasındaki kopuşun en eski biçimini ölüm olarak gören Assmann yok olma ile koruma arasında ki hatırlama kültürünün “ilk sahnesi” olarak ölümü görür. Ölüm geride kalanların hatırlamasına yardımcı olan ve kalanların anısında devam etmesine sağlayan hatırlatmanın koruyucusu durumundadır.

Assmann toplumsal belleği ele alırken Halbwachs’ın sosyal çerçeve terimine değinir ve onun “Bu çerçevenin dışında toplumda yaşayan insanların hatıralarını sabitleştirecekleri ve yeniden bulabilecekleri bir başka bellek olmaz” (Assmann, 2018:121) söylemine istinaden “mutlak yalnızlık içinde” yaşayan bireyde bellek olamayacağını belleğin var olabilmesi için bireyin toplumsal sosyalizasyon içinde olması gerektiğini vurgular. Yani toplumlara ait bellek olmadığını fakat toplumun üyelerinin belleği belirlediğini söyler.

Assmann’a göre “bellek ve hatırlamanın öznesi her zaman tek tek bireylerdir ama onlar anılarını kurgulayan “çerçeveye” bağımlıdır. Bu teörinin iyi tarafı hatırlama ile birlikte unutmayı da açıklayabilmesidir. Bir insan ve bir toplum geçmişi sadece bağlantı kurduğu ilişki çerçevesinde yeniden kurabiliyorsa bu ilişki çerçevesinin dışında kalan her şeyi unutacaktır. Bir başka ifade ile bireysel bellek, belli bir kişide, onun iletişim sürecinde katılımı sayesinde gelişir. Bu olgu kişinin, aileden dini ve ulusal topluluklara kadar çeşitli sosyal gruplara dâhil oluşunun bir sonucudur. Bellek canlıdır ve sürekli iletişim içinde varlığını sürdürür, bu alış veriş duraksarsa veya alışveriş içinde olunan gerçekliğin çerçevesi değişir ya da kaybolursa unutmaya ortaya çıkar” (Assmann, 2018:45).

Toplumsal belleğin var olabilmesi için bireyin yaşadığı toplumun bir parçası olması

gerekmektedir. Toplumun bir parçası olarak yaşayan bireyler hatırlama ile ilgili deneyimlerini yaşatmak için bazı araçlara ihtiyaç duymaktadır. Jan Assmann'ın “hatırlama figürleri” olarak adlandırdığı bu gereçleri üç başlıkta toplamıştır. “Zaman ve mekâna bağlılık”, bir “gruba bağlılık” ve “tarihin yeniden kurulması” şeklindedir. Hatırlama figürlerinin ilk başlığı olan zamana ve mekana bağlılık belli bir zamanda ve mekanda güncelleşmeye ihtiyaç duyan somut bir zaman ve mekana dayanmak zorundadır. Ortak belleğin somut dayanakları olsa da ayrıştığı yerler vardır. Çok eski zamanlara dayanan hatırlanan her şey periyodik ritim sayesinde zamansallık kazanır. Hatıralar her zaman bir mekana dayanmak zorundadır. Bu durum bazen aileler için ev bazen de kırsalda yaşayanlar için köydür. Bu durum herkes için hatırlamanın çerçevesini oluşturur. Grup olarak var olan topluluklar kimliklerinin sembolü ve hatırlamanın dayanağı olarak mekanları yaratmak ve garanti altına almak zorundadırlar (Assmann, 2018:47). Assmann toplumların hatırlamak için mekânlara ihtiyacı olduğunu ve hatırlamanın ilk koşulu olarak mekânın öneminden bahseder. Mekân topluluğun kendisini oluşturan en önemli kimlik alanıdır ve bu alanı unutmamak için somutlaştırarak sembolik hale getirerek tekrar tekrar yaşatır.

Gruba bağlılık hatırlama figürlerinin diğer ayağıdır. Toplumsal bellek toplumda oluşan gruplarla birlikte vardır ve gelişigüzel başkalarına devredilemez. Kişilerin gruba bağlılığı mekan ve zaman dışında aynı zamanda somut kimliğini de belirler. Toplumsal bellek bu yüzden sadece yaşayan gruplar içerisinde kendisine yer bulabilir. Gruplar duygusal yaşam bağlarını toplumsal belleğin içerisinde de iletişim biçimleri ile oluşturur. Böylelikle grubun öz imgesi ve hedefleri için anlamlı bir öykü ortaya çıkar (Assmann,

2018:48). Toplum içinde yaşayan gruplar hatırlama vasıtası ile somut kimlikler oluşturur ve bu kimlikler grubun toplumda ki varlığını devam ettirir. Ortak geçmişe sahip olan guruplar oluşturdukları grup kimliği için sürekliliği hedefler ancak değişimlerin var olması sebebiyle vazgeçtiği grubun yerini başka bir guruba bırakabilir. Asmann'a göre ortak geçmişi olan gruplar geçmişlerini iki şekilde korur; "kendine özgülüğü ve sürekliliği". Zaman içinde gelişen "kimlik bilinci" gruplar içinde kendine has bazı farklılıklar ve farkındalıklara sebep olur bu da her grubun kendine has olma durumunu ortaya çıkarır. Son olarak diğer hatırlatma figürü tarihin yeniden kurulmasıdır. Tarih ve bellek birbirilerinden ayrı kavramlar olup birbirlerinin yerine konulamazlar. Her iki olgununda kendisi dışında gerçeklilikleri ve farklılıkları vardır. Tarih'in tek olmasına rağmen bellek guruplara göre farklılıklar gösterebilir. Halbwach aradaki farkı şöyle açıklamaktadır;

"Tarih toplumsal belleğin tam aksine bir seyir izler. Bellek sadece benzerlik ve sürekliliği temel alırken, tarih farklılık ve düzensizlikleri önemser. Toplumsal bellek gruba "içinden "bakıp, geçmişinin görüntüsünü tüm kademelerinde hatırlayabilir biçimde yansıtmayı hedefler ve derin değişimleri reddederken, "tarih" bu tür değişim dönemleri "boşluklar" olarak resmin dışında bırakır ve sadece süreç ya da olay olarak değişime işaret eden öğeleri gösteren tarihi olgular sayar. Öte yandan grup belleği, daha önce de belirtildiği gibi, kendi tarihinin farklılığı ve diğer tüm grup bellekleri karşısında ki özgünlüğü vurgularken, tarih tüm bu tür farklılıkları görmez ve olgularını hiç bir şeyin özel olmadığı, aksine her şeyin her şeyle karşılaştırabilir olduğu, her öykünün bir diğerine bağlanabildiği ve hepsinin özellikle aynı ölçüde önemli ve anlamlı olduğu tamamen homojen yapıda ki tarihi bir mekânda yeniden düzenler" (Assmann,2018:51).

Toplumun içinde var olan gruplar ön yargılara sahip olabilirler her grup kendi içinde kendine özgü haklılıklara sahiptir ancak tarih tarafsız ve yansız olmalıdır. "Halbwachs için tarih bellek değildir, çünkü evrensel bir bellek yoktur, sadece ortak bir gruba özgü, yani somut kimlikli bellek vardır." Birçok grupların kendi gördüklerinden ve

anlattıklarından elde edilen anlatılar tarihçiler tarafından tek bir tarih olarak sunulur. Grupların hatıraları yapay sürekliliğe sahiptir bu yüzden gerçekliğin dışında kalmaktadır. Toplumsal belleğin silinmeye başladığı, hatırlamanın zorlaştığı yerde tarihin önemli bir misyonu ortaya çıkmaktadır. Halbwachs bunu söyle dile getirmektedir; Geçmişin hatırlanmadığı yani yaşanmadığı anda tarih öne çıkar. “Tarih genelde geleneğin yok olduğu genelde sosyal belleğin kaybolduğu noktada başlar. Tarihçinin egemenliği de, geçmişin artık bir “mekânının” olmadığı, yani yaşayan grupların ortak belleği tarafından kullanılmadığı zaman ortaya çıkar (Halbwachs, 2018:52).

Toplumsal Bellek’te hatırlama ve unutma vasıtasıyla sonsuz bir yenileme sağlanır. Elde edilen yaşantılardan olan edinimler toplumun devamlılığını sağlayarak onu sonsuzlaştırır. Bellek ve tarih arasında yadsınamaz bir ilişki olmasına rağmen tarih bellek değildir yalnızca tarih bellekten yararlanır. Beatriz Sarlo tarih ve bellek ilişkisini şöyle tanımlamaktadır;

“Tarih geçmişin olayları üzerinde dışsal bir bakış varsayarken bellek anlatılan olgularla içsel bir ilişki kurar. Bellek geçmişi şimdiki zamanın içinde sürdürürken tarih geçmişi yasanmış olanın öznel duyarlılığının taban taban zıddına, kapalı, zamanı dolmuş, rasyonel yordamlara göre örgütlenmiş zamansal bir düzen içinde sabitler” (Sarlo, 2011:17).

Toplumsal belleğin en büyük işlevi geçmişe dönük hatırlatmalardır. Toplumun varlığı ve devamı hatırlatmalar üzerine kurulur. Bellekte devamlılığı sağlayan ve ona başvuru en önemli vasıta. Jan Assmann toplumsal hatırlamanın biçimleri olarak iki tür bellekten bahseder bunlar iletişimsel bellek ve kültürel bellektir. Ona göre;

“İletişimsel bellek yakın geçmişe ilişkin anıları kapsar. Bunlar kişinin çağdaşları ile paylaştığı anılardır. Bunun en tipik örneği kuşağa özgü bellektir. Bu bellek tarihi olarak

grupla bağlantılıdır, zamanla oluşur ve zamanla kaybolur; daha açık ifade edersek taşıyıcıları ile sınırlıdır. Sahibi olduğu zaman başka bir belleğe yer açar. Sınır değer olarak kabul edilen 80 yılın yarısı olan 40 yılın iletişimsel bellek açısından kritik bir eşik olduğu anlaşılıyor. 40 yıl sonra önemli bir olay yetişkin olarak yaşamış kişiler, daha çok geleceğe yönelik mesleki yaşamdan ayrılıp, anıların ve aynı zamanda onları hatırlanabilir kılma ve gelecek kuşaklara bırakma arzusunun arttığı yasa giriyorlar” (Assmann, 2018:59).

Assmann yazı kültürüne sahip olmayan toplumlarda hatırlama tekniğinin dil dışı araçlarla nesneleşmiş simgelerle olduğunu bunların “törenler, danslar, anlatılar, desenler, giysiler, takı, dövmeleler, yollar, resimler, mekânlar ve benzeri” öğelerden oluştuğunu belirtir. “Kültürel bellek ise geçmişin belli noktalarına yönelir. Geçmiş onda da olduğu gibi kalmaz, daha çok anının bağlandığı sembolik figürlere yoğunlaşır. Efsanelerde bir hatırlatma figürüdür” (Assmann, 2018:60).

Hatırlama ve unutmama belleğin birbirinden ayrılamayan iki yönüdür. Nietzsche “İnsan anısız yaşayabilir ama unutmadan yaşamak imkânsızdır” der. Ona göre unutmak iyileşmektir. Unutmak sağlıklı kalmanın belirtisidir. Bilinçli olarak geçmişin unutulması, unutulmaya karşı bir eleştiri getirmektir. Nietzsche’ye göre özgürleşmenin yolu unutmaktan geçmektedir. Diğer bir bakış açısından Freud ise çalışmalarında belleğin hiç bir anıyı silmediğinden bahseder. Freud unutmamanın “bastırılmış ve bir biçimde engellenmiş şeylerin bilinçten uzaklaştırılarak bilinç dışına” atıldığını söylemektedir. Hatırlamadığımız şeyler bastırdığımız unutmak istediğimiz şeylerdir. Ancak Freud’a göre uygun koşullar yerine geldiğinde hatıralar gün yüzüne çıkar ve hatırlarız. Hatırladığımız şeyler her zaman olayın tüm gerçekliğini yansıtmaz. Gerçeklik bizim olayı algılama seklimizle bir takım

değişikliklere uğrar. Schacter bu konuya şöyle açıklık getirmektedir: Zihin, bilgileri kodlayarak saklama eğilimindedir. “Kodlama işlemi” belleğe “daha sonra çarpık anımsamaya yol açacak bilgilerde ekleyebilir.” Bir şeye dair kusurlu biz sözel betimlemenin daha doğru olan sözel olmayan bilgiyi geçersiz kılarak yerine geçmesi daha sonra bu şeyin doğru tanımlamasını engelleyebilir. “Aynı şekilde bir olayın olacağına yönelik beklentiye ilişkin bir bilgi yeni bir anının oluşmasını sağlayabilir”, beklenen olay gerçekleşmediğinde bile (Schacter, 2008:154).

Belleğin hatırlama statüsü olayları her zaman olduğu gibi algılayamamakta ve olayların çarpıtılmasına sebep olmaktadır. Hatırlama ve unutma, egemen devlet ideolojisi tarafından toplumların kimliğini oluşturma politikalarında önemli bir araç olarak kullanılmaktadır. Özellikle hatırlatma ulus inşası için kullanılan önemli bir argümandır. Toplumların neyi, nasıl hatırlaması gerektiği egemen devlet ideolojisi tarafından belirlenir ve kitle iletişim araçları servis edilir. Bu durum bazen zorla dikte edilse de bazen de rıza ile yapılmaktadır. İnce bu durumu şu şekilde ifade etmektedir:

“Medyanın hatırlamanın çerçevesini çizmesi ve anlık hafızayı oluşturma başarısı, sahip olduğu teknolojik avantajların ve diğer hafıza kuruculara (mnemonic agents) karşı ne kadar uzak ve izole olursa olsun her tür sosyal ve beşeri alana sızma başarısıdır. Özellikle televizyon, günümüzde en önemli hafıza yeri ve hafıza kurucu haline gelmiştir. Televizyon ve diğer kitle iletişim araçları, devlet eliyle belirlenmiş, topluluğu kurucu sembolik olay ve ulus-kurucu mit ve ritüelleri, döngüsel olarak tekrar etmek suretiyle ulusal topluluğa aynı anlam dünyası ve kodlar içinde kendini ‘hayal etme’ imkânı sağlar. Ulus-devletler çağında, merkezi gelenek baskınken küreselleşme çağında elektronik medya benzer bir işleve sahiptir” (İnce, 2010:23).

Sinema da bir medya alanıdır ve egemen ideolojinin kendini gösterdiği bir alandır.

“Sinema hem temsil eder hem gösteridir. Gerçeği, gerçek dışı olanı, bugünü, gerçek yaşamı, hafızayı ve rüyayı aynı müşterek zihinsel düzeyde yeniden birleştirir. Sinema

insan ruhuna paraleldir. Her insanın kafasının içinde bir parça sinema vardır” (Morin’den akt Diken ve Laustsen 2011:28). Sinema iktidar egemen tarafından hafızayı güçlendiren, diriltiren, yeniden üreten ve hatırlatan bir mecradır. “İdeoloji değerler bütünüdür. Dünyayı algılamadır. İdeolojinin bulunmadığı bir film düşünülemez. İzleyici filmdeki ideolojiyi çoğunlukla görmemektedir. İdeolojinin açıkça gösterilmemesi popüler filmlerin belki de incelenmesi gerekenin önemli özelliğidir” (Arslantepe 2012:180). Egemen olan iktidar kitleleri farkında olarak ya da olmayarak sinema aracılığı ile kendi ideolojik bağlamında güdülenmektedir. Toplumların belleğinde var olan ortak acıları ya da ortak sevişleri kendi yararına hatırlatmakta ya da unutturmaktadır.

“Kamera ister nesnel olayların tarafsızca çekilmiş görüntülerini aktardığı yanılsamasını, isterse kendisini gizlemeden seyirciye bir film izlediğini hatırlatsın, sinema perdesinde olup biten her şey belli bir görüş açısının ürünü, kurmaca bir yapıdır. Konu, biçim, bu biçimi ortaya çıkaracak, kamera hareketleri, açıları çerçeveleme, ışık renk düzenlemeleri, sesin kullanımı, motifler simgeler, eğretilmeler sonuçta sinemacının seçimidir; onun çevresine, dünyaya, olaylara “nasıl”, “nereden” baktığı ile ilişkilidir, dolayısıyla ideolojiktir” (Güçhan, 1999:226).

Sinema toplum hafızasında hatırlatma ve unutma biçimlerini kullanarak, egemen ideolojinin kitlelere ulaşmasını sağlayan bir yapıdır. Toplumların belleğinde olumlu ya da olumsuz geçmiş bilgisini pekiştirir ya da yeni bir farkındalık yaratır. Sinema filmler aracılığı ile belli bir düşünceyi ya da bakış açısını izleyiciye bazen açık bazen de örtük olarak sunar. 21. yüzyılın en büyük bellek tazeleyicisi, ürettiği sonsuz tekrarlama ve canlandırma metoduyla sinemadır.

2.4. Toplumsal Bellek Bağlamında Medyada 11 Eylül Saldırılarının Hatırlatılması

11 Eylül saldırıları, El Kaide örgütüne bağlı kişiler tarafından kaçırılan dört uçağın “Amerika Birleşik Devletleri’ndeki iki farklı hedefe intihar saldırısı düzenlemesiyle gerçekleşen” tarihi bir olaydır. “Saldırıların sonucunda” on dokuz “hava korsanı dâhil” üç bine yakın insan hayatını kaybetmiştir. Amerika Birleşik Devletleri’nde kendi hava sahasında iç hatlar uçuşu gerçekleştiren dört yolcu uçağından ikisi Dünya Ticaret Merkezini hedef alarak yıkılmasına neden olmuştur. Amerikan Airlines'ın 77 sefer sayılı uçuşu ise Savunma Bakanlığı karargâhı Pentagon'a çarparak büyük hasar vermiştir. United 93 sayılı uçak istenilen hedefe ulaşmadan yolcuların engellemesi ile Pensilvanya eyaletinin yakınlarına düşmüştür. Dünya Ticaret Merkezi on üç binin üzerinde küresel şirketi bünyesinde bulundurması açısından kapitalizmin simgesiydi. Pentagon ise dünyanın süper gücü olan Amerika Birleşik Devletleri'nin askeri yönetim üstüydü. Seçilen mekânların askeri ve ekonomik gücün merkezi olması olayın etkisinin şiddetini arttırmıştır. Olayın akabinde Amerika’da ki ve dünyada ki birçok haber kaynakları kitleleri görüntü bombardımanına tutmuştur. CNN, FOX, NBC, ABC, TNT haber kaynakları Dünya Ticaret Merkezi'nin duman altında yanan görüntülerini, insanların panik halinde sağa sola koşuşturmalarını dahası kuleden düşen insanların görüntüsünü canlı bağlantı ile naklen vermesi tüm dünyada şok etkisi yaratmıştır.

Fotoğraf 1: 11 Eylül İkiz Kuleler'e Saldırı Görüntüleri

Kaynak: <https://www.youtube.com/watch?v=KIBGxBq8CPI> Erişim

Tarihi:13.03.2019

“Güçlü medya gösterileri toplumsal hafızanın şekillenmesine, tek insanların tarih ve çağdaşlık gerçeklik konusunda ki görüşlerin inşasına yardım eder. Çarpıcı imgeler insanların dünyayı görüş ve yorumlayış biçiminin inşasına yardım eder ki Dünya Ticaret Merkezi'ne çarpan uçakların, yanan, sonrada yıkılan binaların ve arkalarında bıraktıkları moloz yığınlarının sık tekrarlanan görüntüleri küresel medya kültürünün o güne kadar tanık olduğu en çarpıcı görüntüleriydi” (Kellner, 2013:129).

CNN, FOX, ABC gibi Amerikan haber kaynaklarının olaydan kısa bir süre içinde orada olması, birçok görgü tanığının canlı yayın bağlantıyla olayın dehşetini ve boyutunu sıcağı sıcağına anlatması sadece Amerikan halklarının değil dünya kamuoyunda belleğinde travma etkisi yaratmıştır.

Fotoğraf 2: The Courier Mail 11 Eylül Saldırısı Manşeti

Kaynak: <https://www.pinterest.com/djcsam/9-11/> Erişim Tarihi:26.03.2019.

Fotoğraf 3: Usa Today Gazetesi 11 Eylül Saldırısı Kapak Fotoğrafı

Kaynak: <https://www.flickr.com/photos/nostri-imago/4980675069> Erişim Tarihi:01.04.2019.

Fotoğraf 4: The NewYork Times Gazetesi 11 Eylül Saldırısı Manşeti

Kaynak: <https://www.businessinsider.com/september-11-911-newspaper-headlines-2018-9>.
Erişim Tarihi:02.04.2019.

11 Eylül saldırılarından bir gün sonra Amerika'nın en çok tiraj yapan gazeteleri; New York Times, Usa Today, The Courier Mail gibi haber kaynakları, Dünya Ticaret Merkezi'ne çarpan uçak görüntülerini çarpıcı şekilde manşetten vermiştir. 11 Eylül saldırılarından dört gün sonra Amerikan Başkanı Bush, Usame bin Ladin'i saldırılardan sorumlu tutarak resmi suçlu ilan etmiştir. Saldırı sırasında ve sonrasında elde edilen tüm yazılı ve görsel veriler toplumların belleğinde unutulmayacak birer vesikaya dönüştürülmesi için tüm kitle iletişim araçları ile yaygınlaştırılmıştır. Özellikle uçağın İkiz Kuleler'den birine çarpmadan önceki görüntüsü ve çarptıktan sonraki alevler içinde kalışı yüzlerce kez yazılı görsel medyada kullanılmıştır.

11 Eylül saldırıları gerçekleşmeden çok önce Amerika'daki kitle iletişim araçları birçok defa İkiz Kuleler'in saldırı görüntülerini yazılı ve görsel medyada kullanmışlardır. 1963

yılında yayınlanan “Wonder Women” çizgi romanında karakterin İkiz Kuleler’in arasında kalışı “dünyanın en güçlü tehdidi” alt yazısı ile verilmiştir. Ayrıca kulenin üzerinde dolan iki uçakta dikkat çekmektedir. 1988 ve 1990’li yıllar arasında iki yıl arayla vizyona giren Die Hard filminin afişinde yine kulelere çarpan uçak görüntüsü kullanılmıştır. 11 Eylül 2001 saldırısından bir yıl önce Command & Conquer: Alerte Rouge 2 oyununun kapağında özgürlük anıtının sağ tarafında İkiz Kuleler’e çarpan uçak “İstila Başladı” başlığı ile resmedilmiştir. Saldırıdan beş ay önce yayınlanan Johnny Brovo adlı çizgi filmde ise kulelerin dumanlar altında kalışını “Yakında Geliyor” diyerek afişe etmiştir. Yakın gelecekte meydana gelebilecek felaketler kitle iletişim araçları kullanılarak öngörülmüş ve toplum belleği bunun için adeta hazırlanmıştır. Bir nevi 11 Eylül saldırıları gerçekleştikten sonra, toplum belleğinin geçmişe dönük hatırlatma misyonu işleve sokulmuştur.

Fotoğraf 5: Johnny Brovo Adlı Çizgi Filmde 11 Eylül Saldırısının Öncesinde Bir Görüntü
Kaynak: <https://www.scoopwhoop.com/Signs-In-Popular-Culture-That-Predicted-The-911-Attacks-Before-It-Actually-Happened/> Erişim Tarihi: 05.04.2019.

Fotoğraf 6: Wonder Women Çizgi Roman 11 Eylül Öncesi Yapılan Bir Çalışma
Kaynak: <https://www.ebaumsworld.com/pictures/cartoons-and-other-pictures-of-9-11-predictions/85089614/>, Erişim Tarihi: 05.04.2019.

Fotoğraf 7: 11 Eylül Saldırısı Öncesi Hazırlanan Film Afişi

Kaynak: https://funnyjunk.com/funny_pictures/1445666/9+11+prediction/c14357731 Erişim Tarihi: 05.04.2019.

Fotoğraf 8: 11 Eylül Öncesi Command & Conquer: Alerte Rouge 2 Oyunun Afişi

Kaynak: <https://www.ebaumsworld.com/pictures/cartoons-and-other-pictures-of-9-11-predictions/85089614/> Erişim Tarihi: 20.04.2019.

11 Eylül saldırılarından sonra kitle iletişim araçları, zaman ve mekâna bağlı kalarak aynı ortak acıları paylaşan grupların belleğinde unutulmayan görüntülerin hatırlatma işlevini sonsuz kere yerine getirmiştir. Özellikle sinema mecrası tekrarlama ve yeniden canlandırma metoduyla kitlelerin neyi, ne zaman, ne şekilde hatırlaması gerektiği konusunda toplum belleğini inşa etmektedir. Sinema geçmişle gelecek arasında zaman ve mekâna bağlı imgelerle toplum hafızasında köprü vazifesi görmektedir. 11 Eylül saldırılarından sonra Hollywood toplumun unutma ihtimali işlevinin önüne geçerek yapmış olduğu filmlerle hatırlatma yaparak bellek tazeleyicisi olmuştur. Hollywood hatırlatma işlevini, bazen 11 Eylül saldırısını konu alan filmlerle bazen de ilgisi olmayan filmlerde seçmiş olduğu saldırı görüntülerini iliştirerek hafıza tazelemektedir.

11 Eylül saldırılarından sonra saldırıyı doğrudan konu edinen film sayısı kırkın üzerindedir. Filmlerin tamamı zamana ve mekâna bağlı kalınarak çekilmiştir. Toplum belleği geriye dönük hatırlatmalar yapılarak tekrar tekrar inşa edilmiştir. Aynı zamanda bu filmlerde birçok islamofobik ifadeler kullanılarak toplum belleğinde var olan olumsuz düşünceler pekiştirilmiştir. Filmler genel itibariyle 11 Eylül saldırılarında hayatını kaybeden ya da saldırı sırasında cesurca insanlara yardım etmeye çalışan karakterlerin hikâyesini anlatır. Bu filmlerden bazılarını şöyle sıralayabiliriz;

September 11 (2002), Twin Towers (2003), September (2003), DC 9 \ 11 Time of Crisis (2003), Into The Fire (2005), The Great New Wonderful (2005), World Trade Center (2006), United 93 (2006), Inside the Twin Towers (2006), Clover Field (2008), Reign Over Me (2007), Sorry Haters (2005), Diverted (2009), The Love Me Make (2011), Zero Dark Dirty (2012), World Trade Center (2006), United 93 (2006), The Kingdom (2007).

Hollywood diğer yandan 11 Eylöl saldırlarını konu almayan filmlerde de İviz Kuleler'in imgesini hatırlatmaya devam etmiştir. Daha çok hatırlatmalar ilişirme şeklinde kendine yer bulmuştur. İviz Kuleler'in imgesi Amerikan filmlerinin kutsalı haline gelerek en önemli ögesi olmuştur. Steve ve Adams adında 2005 yılında yayımlanan romantik komedi filminde de İviz Kuleler'e hatırlatma yapılmıştır.

Fotoğraf 9: Steve ve Adams filminde İviz Kuleler'in hatırlatılması

Kaynak: <http://scribol.com/pop-culture/film/10-movies-featuring-the-world-trade-center-post-911/> Erişim Tarihi: 12.04.2019.

Kuleler filmin açılış sekansında karakterlerin buluştuğu yerde yeniden dijitalize edilerek gösterilmektedir. Daha sonra filmin ilerleyen kısımlarında kulelere yer verilmeyerek izleyiciye bir zamanlar var olan bir imgenin yokluğu hatırlatılmıştır. 11 Eylöl saldırılarından beş yıl sonra gösterime giren Münih (Munich) filminde de yine tarihi bağlamı bozmamak adına İviz Kuleler gösterilerek hatırlatma yapılmıştır. Film 1972 Münih olimpiyatlarında meydana gelen terör eylemlerini konu almaktadır. Zaman ve mekân düzlemi açısından farklı bir ülkeyi konu alsa da düşmanın ortak olması bağlamında mekân hatırlatması filmin son sekansında yeniden gösterilmiştir.

Fotoğraf 10: Münih Adlı Filmde İkiz Kuleler'in Hatırlatılması

Kaynak: <https://720p-izle.com/izle/altyazi/munich.html> Erişim Tarihi: 10.05.2019.

Münih filmi 1972 yılında gerçekleşen terör olaylarını Müslümanların gerçekleştirdiğini anlatır. İkiz Kuleler'in hatırlatılması filmde Müslümanlara yapılan olumsuz tanımlamaların pekiştirilmesi için kullanılmıştır. İzleyiciye bir zamanlar var olan mekânın artık ortak düşman nedeniyle var olmayışı hatırlatılmaktadır.

Amerikan sinemasının süper kahramanlar serisinden olan Watchmen'de yine 11 Eylül saldırısından sonra 2009'da İkiz Kuleler'i dijital olarak resmeden başka bir filmdir.

Fotoğraf 11: Watchmen Filminden İkiz Kuleler'in Hatırlatılması
Kaynak: <https://720p-izle.com/izle/altyazi/watchmen> Erişim Tarihi: 21.05.2019.

Çizgi roman ve film uyarlamasında düşman Sovyetler Birliği'dir. Film boyunca İkiz Kuleler birçok kere ekrana getirilmiştir. Ancak yukarıda görüldüğü gibi süper kahramanlardan Veidt İkiz Kuleler'e bakarken ve etrafında iki uçak dolaşırken ekrana yansıtılarak hatırlatma yapılmaktadır.

Fotoğraf 12: Watchmen Filminden İkiz Kuleler'in Yokluğunun Hatırlatılması
Kaynak: <https://720p-izle.com/izle/altyazi/watchmen> Erişim Tarihi: 21.05.2019.

Veidt karakterinin daha sonra dünya çapında saldırılar yapmasının ardından New York şehri de büyük ölçüde yıkıma uğrar. Yıkımın ardından ise İkiz Kuleler'in yokluğu dolaşan uçaklar imgesi ile verilir. Hollywood düşman algısının farklı olduğu fantastik filmlerde dahi, 11 Eylül saldırılarının hatırlatılmasını İkiz Kuleler'in varlığı ve yokluğu üzerinden hatırlatarak vermiştir.

Hollywood 11 Eylül saldırılarından sonra sadece olayı yaşayan kuşakların bellek tazeleyicisi olmamıştır aynı zamanda gelecek yeni nesillerin bellek kurucusu da olmuştur. Öyle ki 11 Eylül saldırılarından sonra tamamen yıkıma uğramış İkiz Kuleler birçok çizgi filmde yeniden anime edilerek yerini almıştır. Bunlardan biri 2002 yılında yayımlanan It's a Very Muppet Christmas Movie'dir. Çizgi film karakterinden biri dairesinin penceresinden ışıklar içinde Dünya Ticaret Merkezi'ni görmektedir.

Fotoğraf 13: It's a Very Muppet Christmas Movie'de İkiz Kuleler'in Hatırlatılması
Kaynak: <http://scribol.com/pop-culture/film/10-movies-featuring-the-world-trade-center-post-911/> Erişim Tarihi: 19.05.2019.

2004 yılında vizyona giren diğerk bir çizgi film ise “Madagaskar: 2 Afrika’dan Kaçış’dır. Çizgi filminin ilk dakikalarında İkiz Kuleler yeniden anime edilerek yeni kuşaklar için unutmanın önüne geçen bir hatırlatma olmuştur.

Fotoğraf 14: Madagaskar: 2 Afrika’dan Kaçış İkiz Kuleler’in Hatırlatılması

Kaynak: <http://scribol.com/pop-culture/film/10-movies-featuring-the-world-trade-center-post-911/> Erişim Tarihi: 19.05.2019.

11 Eylül saldırıları ardından kitle iletişim araçları özellikle sinema, geçmişi hatırlatarak unutmanın önüne geçen bir misyonu olmuştur. Diğerk yandan hatırlatma bazen de yenilenen terör olaylarında da kendine yer bulmuştur. Bunlardan biri Fransa’da Charlie Hebdo dergisine yapılan terör saldırısıdır. 7 Ocak 2015 yılında gerçekleşen saldırıda 12 kişi hayatını kaybetmiştir. Olayın ardından Fransa’nın en çok satan gazetelerinden Le Monde 9 Ocak 2015 tarihinde (Le 11 Septembre Francaise) yani Fransız’ların 11 Eylül’ü başlığını manşet yapmıştır. Fransız gazete burada 11 Eylül saldırılarını baz alarak Charlie Hebdo saldırısı arasında bağlantı kurarak geçmişe hatırlatma yapmıştır.

Fotoğraf 15: Charlie Hebdo Saldırısı Le Monde Gazetesinin Attığı Manşet

Kaynak: <http://www.cercedesvolontaires.fr/2015/01/22/le-11-septembre-francais-revue-de-presse-et-decryptage-de-lentreprise-de-propagande-mediatique-en-marche/> Erişim Tarihi: 04.06.2019.

Hatırlatma; bazen mekân, zaman ve gruplar farklı olsa da ortak düşman algısı ile kendisine yeniden yer bulmaktadır. Sonuç olarak kitle iletişim araçları, 11 Eylül 2001 tarihinde gerçekleşen terör olaylarının unutulmaması için toplumsal belleğin inşasında önemli bir işlevi olmuştur. Toplumsal belleğin inşasında mekân ve zaman hatırlatmanın en büyük koşuludur. Hollywood sineması, Dünya Ticaret Merkezine yapılan uçak saldırılarını mekân ve zamana bağlı kalarak geçmişin kaybolmaması için yüzden fazla filmle hatırlatma yaparak yaşatmıştır. Mekân olarak kapitalizmin simgesi olan Dünya Ticaret Merkezi sinemanın sonsuz canlandırma metoduyla toplum belleğinde bir hafıza mekânı olarak ölümsüzleştirilmiştir. 11 Eylül saldırıları ardından yıkılan İkiz Kuleler Amerikan sinemasının bellek tazeleyen en önemli kutsal ritüeli olmuştur. Kutsal rituel haline gelen İkiz Kuleler'in imgesi Amerikan sineması aracılığıyla, yerel ve bölgesel farklılıkları gideren toplumları bir araya getiren hafıza mekânı olmuştur. Hollywood hatırlatma işlevini bazen 11 Eylül saldırılarını konu alan filmlerde bazen de konusu itibariyle ilgisi olmayan filmlerle sonsuz kere yerine getirmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM: 11 EYLÜL SİNEMASINDA ELEŞTİREL SÖYLEM ANALİZİ

3.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Bu çalışmada 11 Eylül saldırılarından sonra sinema aracılığıyla toplum belleğinde zamana mekana bağlı kalarak İslamofobinin nasıl var edildiği ve pekiştirildiği örnek filmlerle görsel açıdan incelenmiş ve değerlendirilmiştir. Aynı zamanda 11 Eylül saldırılarından sonra Hollywood sinemasının İslamofobiyi nasıl yeniden ürettiğini ve toplumsal hafızada yerini pekiştirdiğini ortaya koymaktadır.

3.2. Araştırmanın Varsayımları

- 11 Eylül saldırıları ardından medya ve sinemada saldırıları hatırlatma unsurlarına yer verilmiş midir?
- Saldırıları ardından Amerikan sineması 11 Eylül'le ilgisi olan ve olmayan filmlerde İslamofobik atıflar kullanmış mıdır?
- 11 Eylül saldırılarından önce ve sonra yapılan filmlerde Hollywood'la Pentagon arasında organik bir bağ var mıdır?
- Hollywood, ulus inşası ve ulusal kimliğin oluşturulmasında 11 Eylül saldırılarını islamofobi üzerinden kurgulayarak toplum belleğini oluşturmakta mıdır?
- İslami semboller terörist temsilini güçlendirmek için Hollywood sinemasında kullanılmış mıdır?
- Saldırıları ardından yıkılan İkiz Kuleler bir hafıza mekanı olarak Hollywood tarafından sürekli hatırlatılması neyi amaçlamaktadır?

3.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmada Hollywood sinemasında ve medyada 11 Eylöl saldışları ardından toplum belleğinde İslamofobinin nasıl var edildiği ele alınıp 2002-2019 arasında çekilmiş ve seçilen üç filmle beraber ideolojik söylem ve görsel analizi yapılarak kapsamı oluşturulmuştur. 2002-2019 yılları arasında Hollywood tarafından çekilen, izlenme oranları ve yönetmenleri baz alınarak seçilen üç film üzerinden sınırlandırılmıştır. Diğer bir sınırlılık ise 11 Eylöl saldışısı ardından konusu bakımından ilgisi olmayan filmlerde saldışıların nasıl hatırlatıldığını konu alan beş film üzerindedir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada yöntem olarak Taun Van Dijk'in ideolojik söylem analizi kullanılmıştır. Dijk'in yöntemi ile Biz ve Onlar karşıtlığının ideolojik eleştirel çözümlemesi yapılacaktır. İdeolojik kare olarak adlandırdığı bu sema 4 kategoriden oluşmaktadır.

1. Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula
2. Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula
3. Bizim hakkımızda olumsuz şeyler vurgulama
4. Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama (Van Dijk, 2003:57).

3.5. Sinema ve İslamofobi

Filmler tarihteki bir dönemin olaylarını gözler önüne seren önemli göstergelerdir. Sinema bizlere çeşitli görme biçimleri sunan bir alandır ve dönemin gerçekliklerini farklı göstergeler imgeler kullanarak seyirciye farklı öngörü deneyimleri sunar. Sinema bu

bağlamda kurgu vasıtasıyla gerçekliği yeniden yorumlayarak seyirciye farklı perspektifler iletir. Filmler tarihsel olayları, kişileri, kültürel kodları, toplum tarafından kabul gören normları ideolojik açıdan ya da eleştirel yönden kurgulayan önemli bir mecradır. 11 Eylül saldırısı Amerikan tarihinde çok büyük bir etkiye sahiptir ve bu etki sadece toplumda siyaset, ekonomi ve kültür alanında değil sinemada da kendine yer bulmuştur. Her ne kadar İslami ve Müslümanları aşağılayan islamofobik atıflar barındıran filmler 1897 tarihinden itibaren var olsa da 11 Eylül saldırılarından sonra çekilen filmlerin sayısına ve sıklık derecesine bakıldığında çok büyük bir ivme kazanmıştır.

“Sinemanın 1896 yılındaki başlangıcından itibaren Arap/Müslüman kültürel öteki olarak ve dinî kültürel temalarla sunulmuştur. 1900’lerdeki filmler Avrupalılar tarafından yazılan karikatürlerden esinlenmiştir: Sakallı Araplar, kılıçlarını sallayıp birbirini öldürür, çölde deve ile gezip Batılı kadın kahramanı kaçıır, haremde kadınlarını yarı çıplak tutar ve göbek dansı yaptırırlar” (Ramji akt Yorulmaz, 2005:3).

“Shaheen (2007)’e göre Fatima (1897) ve Fatima’s Dance (1907) filmleri bu tür kadınları yansıtan ilk filmlerdir. Fatima tipik Hollywood Arap karakterini yansıtmaktadır: Peçeli, iri göğüslü göbek dansçısı. Bu filmlerde kadınlar erotik, seksi, sessiz, yarı çıplak ve çoğunlukla Arap erkeklerin kölesidir” (Picherit-Duthler ve Yunis, 2011:228).

Ticari açıdan başarılı olan ilk modern sinema filmi sistemi Thomas A. Edison tarafından 1888-1893 yılları arasında laboratuvar ekibiyle, özellikle yardımcı mucidi William Kennedy Laurie (WKL) Dickson ile geliştirildi. 27 Şubat 1888’de Edison krono-fotoğrafçı ile buluştu. Eadweard Muybridge, Orange, New Jersey’deki Müzik Salonunda "Hareketli Hayvanlar" konulu bir konuşma yapmıştı. Birlikte, ses kaydeden ve çoğaltan Edison fonografını, hareket illüzyonunu yaratmak için bir ekrana hızlıca arka arkaya yansıtan

Muybridge's zoopraxiscope ile birleştirmek isteyeceklerini açıkladılar (boyalı görüntüler seri fotoğraflarına dayanıyordu). Sekiz ay sonra, Ekim ayında Edison, hareketli görüntüleri göstermek için kendi çok daha verimli bir sistemini geliştirebileceği sonucuna vardı. İlk başta, mucit, küçük fotoğrafik görüntülerin sarmal dizisini tutmak için bir cam silindir kullanan bir sistem hayal etti. 1889 Paris Fuarı'nda Jules-Etienne Marey ile buluştuktan sonra Edison, görüntülerin fotoğraf filmi şeridi üzerinde görüneceği bir sinema sistemi geliştirmeye dikkatini çekti

(<http://www.kinolorber.com/sites/edison/d1.html>,12.02.2019). Fatima Djemilla, Edison'un ilk hareketli görüntülerden oluşan filmlerinden Doğu'ya özgü olması açısından önem taşır.

Fatima Djemilla 1870 yılında Suriye'de doğmuştur. 1893'te St. Louis Dünya Fuarı'nda Thomas Edison ondan 1896 ve 1897'de West Orange'daki Black Maria stüdyosunda sinema filmi için oryantal dans filmini yapmasını istedi ve 1903'te Türk esinli Couchee Dansını gerçekleştirdiği görüldü. Amerikan Mutoscope Film Co için "Kas dansı" olarak da adlandırılan bu film 1907'de Chicago'da sansürlendi Fatima'nın vücudunun bir kısmı kör etiketlerle kaplandı (<https://www.imdb.com/name/nm0268873/bio>, 15.02.2019).

Thomas Edison dünyada ilk olarak yalın fotoğrafı hareketlendirerek göz için fonografin kulağa ne yaptığını göstererek ilk bir kaç dakikalık sinema film sistemini ortaya koymuştur. İlk olarak hareketli hayvan figürlerinin kullanılmasının ardından dört yıl gibi kısa bir sürüde Thomas Edison, Fatima Djemilla'yı göbek dansçısı olarak ekranlara yansıtmıştır. Batı'nın sinema üzerinden ilk icatlarında dahi; doğu, aşağılanması gereken kültürel bir stereotipi olmuştur. Sinemanın başlangıcında ilk olarak eğlence kültürünün

bir parçası olmasının ardından ötekine karşı aksiyon alan propaganda aracı olmuştur. 19. yüzyılın sonlarından itibaren serüvenine başlayan sinema filmleri, I. ve II. Dünya savaşının ardından birçok milletleri etkilemesi açısından önemli bir kullanım alanı oluşturmuştur. Bu etkiyi en iyi şekilde kullanan kurum ise Amerika Savunma Bakanlığı olmuştur.

“Esasında sinemanın güçlü bir propaganda aracı olabileceği sinemanın ilk yıllarında keşfedilmiş ve günümüze kadar etkili bir şekilde kullanılmıştır. I. Dünya Savaşı’ndan sonra Paramount Pictures’in başında olan Adolph Zukor sinemanın sadece eğlence aracı olarak görülmesinin yanlış olduğunu, sinemanın iyi bir propaganda aracı olduğunu belirtmiştir” (Shaheen akt Yorulmaz, 200:187).

Sinemanın iyi bir propaganda aracı olduğunun keşfedilmesinin ardından Amerikan savaş filmleri ve Savunma Bakanlığı arasında organik bir bağ oluşmuştur.

ABD Savunma Bakanlığı Pentagon ile Hollywood arasındaki stratejik iş birliğinin temelleri II. Dünya Savaşı yıllarında kurulan Enformasyon Bürosu ile atılmıştır. Savaş boyunca Hollywood’da hangi tür filmlerin yapılması gerektiği konusunda brifingler veren bu düzenleyici kurum, Hollywood’un cepheden neyi, ne şekilde aktaracağını; Amerika’nın askerî imajının nasıl oluşturulacağını belirlemiştir. Bu iş birliği zamanla inişler ve çıkışlar göstererek gelişmiş ancak asla kopmamıştır. Hollywood’da, Sahil Güvenlik Komutanlığı da dâhil olmak üzere ABD ordusuna bağlı her kuvvetin film şirketleri ile doğrudan ve birlikte çalışan irtibat büroları bulunmaktadır. Bu bürolar, Pentagon’daki Sinema ve TV İrtibat Bürosu’na bağlı olarak faaliyet göstermektedir. Büro’nun başkanlığını 1989 yılından itibaren Philip Strub isimli uzman yapmaktadır. Philip Strub’un görevini şöyle açıklanmaktadır. “Film endüstrisine yardım etmek ve ordunun olumlu bir şekilde aktarılması amacıyla film endüstrisini cesaretlendirmek” (<http://ankaenstitusu.com/ordu-sinema-iliskisi/>).

Sinema ve TV irtibat büroları ile Pentagon ve Hollywood arasında organik bir bağın olduğunu ve bu bağın ülke imajı için koordineli bir şekilde çalıştığını görmekteyiz. “İlk yıllarından itibaren sinema Washington” politikalarının emrinde bir propaganda aracı olarak kullanılmıştır. MPAA yöneticiliğini 38 yıl yapmış olan Jack Valenti de bu durumu “Hollywood ve Washington aynı DNA’dan çıkmıştır” şeklinde ifade etmektedir” (Caruso

akt Yorulmaz, 2008:3). Amerikan sineması her dönemde kendi politik görüşlerine uygun olarak çeşitli tipler oluşturmuş ve bu tiplerin dünya genelinde kabul görmesini sağlamış. Toplumların algılarını irksal ve coğrafyaya özgü özellikleri birer kültürel stereotip yaratmıştır. Hollywood politik göndermelerin dışında da” tarih “boyunca birçok tipler oluşturmuştur.” Asyalılar “sinsi, siyahlar zenci, İtalyanlar mafya,” İrlandalılar “sarhoş, Yahudiler açgözlü, yerliler vahşi vs. Fakat artık bu tipler kabul görmemekte ve hoş görülmemektedir. Artık bir Yahudi ya da siyahîye tiplerle hakaret” edilememektedir. “Fakat bunun tek istisnası vardır: Araplar ve Müslümanlar. Sam Keen bu durumu şöyle ifade etmektedir: Araba özgürce vurabilirsiniz. Onlar bedava düşman ve bedava kötüdür. İstedığınız gibi davranabilirsiniz. Müslüman Araplar hem Amerika’nın hem de Avrupa ülkelerinin kolayca aşağılayabileceği ve düşmanlaştırabileceği irksal karakterler olmuştur (Shaheen akt Yorulmaz, 2000:25).

Imar the Servitor (1914) filminden başlayarak günümüze kadar çekilmiş filmlere baktığımızda Arapların her zaman sorgusuz sualsiz saf kötü, şeytani olarak temsil edildiği ve Amerikalı, Avrupalı, Yahudi, lejyoner, Afrikalı hatta kendi Arap dostları tarafından bile düşman olarak kabul edilmiştir. (Shaheen, 2003:176). Daha sonraki yıllarda da çekilen The Sheik (1921) ve Son of the Sheik (1926) filmlerinde de Arapları zalim köle tacirleri olarak göstermekten çekinmemiş hatta Arap şeyhlerini önüne gelenle yatan zevk düşkünleri olarak ekrana yansıtmıştır. Batı Arapları tamamen kendi zihin dünyasında bir fantezi alanı olarak algılamaktadır. Perdeye yansıyanlar aslında Batı’nın kendi algısıdır (Shaheen, 2000:25). Araplara yönelik kullanılan ifadeler de bu filmlerde olumsuz olarak karşımıza çekmektedir. Ramji,

Bu dönemin filmlerinde Araplar için kullanılan hakaret içeren ifadeleri şöyle sıralamıştır: Şeytana tapanlar, havlu kafalı, çaput kafalı, kum zencisi, o. çocuğu, dişi deve çocuğu ve “Ayrab” (Ramji, 2005:4). Dönemin filmleri egzotik Doğu anlayışını da yansıtmaktadır. Bu filmlerde Arap ülkesi çöller, develer, zapt edilmiş kaleler, minareler, bedevi haydutlar ve halılar ile betimlenmektedir. Aynı zamanda bu unsurlar Avrupalı ve Amerikalı insanların hayallerini de süslemektedir (Caruso, 2008:3).

Batı'nın Doğu'ya özgü her şeyi aşağılama stereotipi zamanla yerini yeni olumsuz karakterlere bırakmıştır.

Amerikan dış siyasetine paralel olarak çeşitli terörist tiplerini yerini Müslüman terörist tiplerine bırakmıştır. Saboteur (1942) filmi Hollywood'un ilk terörist filmidir. Terörist ise ABD uçak fabrikasını sabote etmeye çalışan bir Amerikan Nazi'dir. Erken dönem Bond filmlerinde örneğin Dr. No (1962), Goldfinger (1964), Thunderball (1965) ve You Only Live Twice (1967) Batılı çıkarları tehdit eden karanlık terörist grupları vardır. Bunlar soğukkanlı, Dünya Komünist Birliği için çalışan (Dr. No), ya da çaldığı nükleer füze için fidye verilmezse patlayacağını söyleyen (Thunderball) teröristlerdir. Fakat bundan sonra çekilen filmlerde terörist karakterler Müslümanlardan seçilmeye başlanmıştır. Bunda İsrail'in de büyük payı bulunmaktadır. Delta Force serisi (1986-1991) gibi birçok film (yarısından fazlası) ya İsrail'de ya da İsrail finansmanı ile çekilmiştir. Bu filmlerde teröristler yarı medenî, şiddet yanlısı, karanlık dehşetli suçlar işlemeye müsait olarak gösterilmiştir. İsraili yönetmen Yoram Globus'un yönettiği Chain of Commands filminde Filistinliler global ölçekte eylemler yaparken gösterilmiştir (Boggs ve Pollard, 2006:337-339).

Sovyet Rusya'nın 1991 yılında yıkılmasının ardından Hollywood sinemasının yeni düşman aktör argümanları SSCB'nin yıkılmasına yakın bir dönemde şekillendirilmeye başlanmıştır. 1979-1990 arası Yahudi Cannon Pictures şirketi 30 filmde Arap Filistinlilerin terörist olduğunu işlemiştir (Caruso, 2008:4). Bunun en önemli sebeplerinden biri Almanya'da Münih Olimpiyatlarında İsraili sporcuların öldürülmesi

olmuştur. Filistinli=terörist söylemi ilk olarak Exodus (1960) filminde ortaya çıkmıştır. 1980'lerde The Ambassador (1984), The Delta Force (1986), Wanted Dead Or Alive (1987) ve Ministry of Vengeance (1989) gibi 10 filmde Filistinliler birincil düşman olarak tanımlanmıştır. 11 yıl bir süre içerisinde Filistinlilerin Terörist olduğunu iddia eden 40'a yakın filmle Filistinli Müslümanların toplum belleğinde terörist imajını yaratmış ve pekiştirmiştir (Shaheen akt Yorulmaz, 2000:27).

Amerikan ve İsrail siyasetine eş zamanlı diyebileceğimiz Filistinli = terörist söylemini temelinde 1972 Münih Katliamına dayandırmak mümkündür. Münih katliamı ile Batı kaynaklı tüm kitle iletişim araçları aracılığıyla Müslümanlar özellikle de Filistinli Müslümanlar "Uluslararası Terörizm" kelimesiyle eşitlenmişlerdir. 1986 yılında ise Batı Berlin diskotek bombalanması meydana gelmiştir. Libyalı ajanların Amerikalı askerlerin takıldığı diskoteği bombalaması yine Hollywood sinemasında terörü konu olan filmlerin çoğunlukta yer almasına sebep olmuştur.

Amerikalı gazeteci Steve Emerson 1994'te ilk kez İslam tehdidi paranoyası ile bir belgesel çekmiştir. Çekilen belgeselde Amerika'da yaşayan Müslümanlara karşı birçoğunda terörist olduğuna dair ağır ithamlarda bulunulmuştur.

Steve Emerson'un 1994'te yayınlanan Amerika'da Cihat adlı belgesel filmi İslami aşırılık anlatılmış, mücadele ve savaş anlamını taşıyan cihad kavramı terörizmle özdeşleştirilerek Amerikan kamuoyunu etkisi altına alan belli başlı yapıtlardan biri olmuştur. Söz konusu belgeselde İslam'ın karanlık bir din olduğu, aşırı uçta yaşayan terörize olmuş mensuplarının olduğu şok edici görüntülerle anlatılmaktadır.

19 Nisan 1995'te Oklahoma şehrinde meydana gelen bombalama olayının bir "Müslüman-Arap terörist saldırısı" olduğu kehanetinde bulunmakla meşhur olan Emerson, hayalî senaryosunu kanıtlamak amacıyla Köktenci İslâmcılar dediği grubun terörist altyapılarının çekirdeğini oluşturmak için camileri ve dinî liderlerini kullandıklarını iddia etmiş. İslâm'a karşı bu son derece saldırgan tutumu ve kavgacı söylemi ile Amerika'daki bütün Müslümanları potansiyel suçlu olarak gören ithamlar ve kesin önyargılar kullanmıştır (Kalm, 2003:41).

Aynı zamanda "Batı'nın Müslümanlara duyduğu nefret" ile ilgili görüşlerini daha savaştı bir üslup ile açıklamıştır:

"Batı'nın İslâm köktencilğine duyduğu nefretin herhangi özel bir olay ya da davranış ile bir alakası yoktur. Daha ziyade köktenciler, Batı'yı Batı yapan bütün değerleri, yani ekonomik, siyasal ve kültürel sistemi kendilerine karşı gerçek bir saldırı olarak düşünüyorlar" (Age Kalm, 2003:4)

Edward Said, 1995 Nisan ayında Oklahoma'daki bombalama olayının hemen ardından medyanın apar topar Emerson'u arayıp bulmasının son derece ilginç olduğunu, Emerson'ın ise bir an bile tereddüt etmeden bu korkunç olayın Ortadoğuluların işi olduğunu iddia etmesiyle her yerde Müslüman tipli esmer insanların aranmaya başlanmasını sağlamıştır. Bombalama eyleminin sorumlularının, memleketin yetiştirdiği beyaz ve Protestan radikaller olduğu ortaya çıkınca ise Emerson hiç bir şey söylememiştir (Said, 2008:152).

Belgesel filmleri, kitapları ve makaleleriyle İslam ve Müslümanlara karşı duyulan kültürel korku ve nefreti pekiştiren Steve Emerson, Amerika'da birçok kanalda özellikle de Fox Tv'de terörizm uzmanı adı altında araştırmacı gazeteci olarak boy göstermektedir.

Kendisinin Müslümanları terörist olarak anlatan ve son derece islamo fobik ifadeleri içinde barındıran beş kitabı ve beş yüzün üzerinde makalesi bulunmaktadır.

“Dönemin bazı filmlerinde Müslüman terörist temsilinin aşırı vurgulandığı ve bazen terörün doğrudan İslam dini ile özdeşleştirildiği de görülmektedir. Örneğin True Lies (1994) filminde Arapların temsiline Hollywood’da çalışan eski bir İsrailli komando Avi Neshet bile itiraz etmektedir: “Buna gülmeniz mi lazım? Ben Araplarla savaştım ve birçok Arap arkadaşım da var. Ama bu tamamen bir grup insanı aşağılamaktır”. Executive Decision (1996) filminde ise film boyunca İslam şiddetle eş gösterilmektedir. Filistinli bir Müslüman bir elinde Kur’ân-ı Kerîm bir elinde bomba tutarak bir otele girip masum insanları katletmektedir. Film gösterime girdikten dört gün sonra Denver Radyosu’nun bir çalışanı bir camiye dalmış ve camide ibadet edenleri taciz etmiştir” (Shaheen akt. Yorulmaz, 2000:28).

Batı’nın Müslümanlara ve İslam dinine bakış açısının filmlerde son derece İslamofobik olması insanların gerçeklik algısını değiştirmiş ve kendinden olmayan diğer insanlara düşmanca tavırlar sergilemesine sebep olmuştur.

“11 Eylül 2001’den önceki teröristlerin İslam’ı bir araç olarak kullandıkları, asıl motivasyonlarının Batı’ya duydukları kişisel tepkileri ve intikam içgüdüleri olduğu görülmektedir. Örneğin Executive Decision (1996) filminde baş terörist olan Nagi Hassan’ın motivasyonu İslam değildir. Onun motivasyonu Batıya olan düşmanlığı ve intikam düşüncesidir. Elindeki Kuran’ı sadece bir araç olarak kullanır. Hatta uçağı düşüreceğini anlayınca teröristlerden biri ona “Bu Allah’ın rızası değil sen nefretten kör olmuşsun” der. Nagi Hassan adam öldürmekten tereddüt etmeyen bir karakterdir. True Lies filmindeki Aziz de çok fanatik, tam bir psikopat olarak tanımlanır. Ama nereli olduğu vs. belirsizdir. Örgütünün adının Kızıl cihat olmasından başka da İslami bir gönderme yoktur. Ayrıca 11 Eylül öncesindeki teröristler tereddüt etmeden adam öldürebilen karakterlerdir” (Reid, 2015:99-100).

11 Eylül saldırılarından önce çekilen filmler terörizmle İslam dinini doğrudan bağdaştıran filmler olmakla beraber islamo fobik öğeleri içinde barındıran Hollywood filmleridir.

“Göreceli savaş ve refah içinde ki Clinton- Gore döneminden Bush- Cheney yönetiminin militarist müdahaleciliğine ve türlü krizine geçiş, 11 Eylül’den önce ve hemen sonra çekilen savaş ve siyasi gerilim filmlerinde öngörülmüştür. Filmlerin öngörme özelliği vardır, Çevrildikleri dönem içinde meydana gelebilecek olayları tahmin edebilir, öngörebilirler. 11 Eylül’de New York’taki Dünya Ticaret Merkezi’ne ve Pentagon’a düzenlenen terörist saldırılardan önce Hollywood filmleri, ABD topraklarında düzenlenen terörist saldırılar ve çeşitli terörist grupların saldırı tehditleri gibi konular islenmiştir. Edward Zwick’in The Siege (Kuşatma, 1998) adlı

filmi 2000’li yıllarda ABD’de ve dünya genelinde ortaya çıkacak terörizmle ilgili şişirtici öngörülerle doludur” (Kellner, 2013:47).

The Siege (Kuşatma) filminde Arap ve Müslümanlara toplam 622 atıf yapılmıştır. Bu atıfların 457’si Müslüman olmayanlar tarafından yapılmıştır. Gayri Müslimler tarafından yapılan atıfların 336’sı olumsuz, 65’i olumlu ve 56’sı nötrdür. Filmde Müslümanlar da kendileri hakkında 121 kere atıfta bulunmuşlardır. Bunların da 45’i olumlu, 41’i olumsuz ve 35’i nötrdür. Filmde genelde gayr-i Müslimler Müslümanları şu gibi ifadelerle anmaktadırlar: “Korkarım otobüsü havaya uçuracaklar.”, “Kardeşi Tel Aviv’de bir tiyatroyu havaya uçurmuş.”, “Onlar ölmeye hazır.”, “Onlar hayat tarzımıza saldırıyorlar.” “Filmde CIA ajanı Sharon, güvendiği Samir karakteri tarafından öldürülmektedir. Bu durum Müslümanlara hiç güvenilemeyeceğini, dost görünseler de tekin olmadıklarını ima etmektedir” (Oumlil akt Yorulmaz, 2009:16-18).

Kuşatma filminin başrollerinde Denzel Washington, Bruce Willis ve Annette Bening oynamaktadır. Film New York’ta geçmektedir ve ilk görüntüler Suudi Arabistan’da Khobar Kulelerinin bombalanmasıyla birçok ABD’li askerin ve sivilin yaranılanmış görüntüleri verilerek Bill Clinton’un bunun imtihanının alacağını söylemesi ile başlamaktadır. Ardından birçok kere camide namaz kılan insanlar, ezan sesleri ve terörist olarak adlandırılan Şeyh Ahmed Bin Talal’in görüntüleri verilmektedir. Garip bir şekilde Şeyhin fiziksel görüntüsü Usame Bin Ladin’e benzemektedir.

“FBI ajanı Anthony Hubbard ve çalışma arkadaşı Frank Haddad yolcu dolu bir otobüsün patlayıcı mühimmat bulunduğu ihbarıyla harekete geçerler. Daha sonra bombanın asılsız olduğu ortaya çıkar. Fakat Sürekli tehdit içeren uyarılara maruz kalan FBI, yakın zaman

içerisinde içinde bomba bulunan bir başka otobüsün gerçekten patlamasıyla” ciddi bir terörist saldırı ile karşı karşıya olduklarını anlarlar. Film boyunca New York’un göbeğinde Brooklyn’de meydana gelen otobüs patlamasında Araplar birinci dereceden terörist olarak gösterilir ve her şekilde Amerikan karşıtı cahil son derece tehlikeli insanlar olarak lanse edilir.

11 Eylül 2001 tarihinde Dünya Ticaret Merkezine yapılan saldırıdan sonra Bush yönetimi Amerika’yı Güçlendirme ve Birleştirme Yasasını çıkarmıştır. Yani kısaca Vatan Severlik Kanunu’dur. Bu kanuna göre Amerikan Başkanı Bush ve danışmanı Karl Rove Amerikan sinemasına yeni bir geniş görüşlülük kazandıracak olan bir eylem hazırlayarak aksiyon alır. Amerika’yı terörden korumak adına Karl Rove ve ekibi Hollywood’da film prodüktörleriyle bir araya gelir “yurtsever filmler yapma çağrısında bulunmuştur. Hollywood film endüstrisi daha sonra terörizm, Irak ve Afganistan savaşları hakkında birçok film çekmiştir ve çekilen bu filmler Müslümanları kötü, tehlikeli, şiddete başvuran, cani terörist olarak lanse etmiştir.

“Hack’li aksiyon filmleri yönetmeni Andrew Davis’in Collateral Damage (Ölümüne Takip, 2002) adlı filmi ABD’ye karşı terör saldırılarını öngörür ve kötü adamları yok etmek için asri şiddet kullanımını mazur göstererek Bush- Cheney’nin dünyayı mutlak iyi ile mutlak kötü diye ayıran ak – karacı söylemiyle çakışır. Film 5 Ekim 2001’de gösterime girmeye hazırdır ama 11 Eylül sonrası seyircinin vereceği tepkinin hassasiyeti nedeniyle gösterimi ertelenmiştir. DVD ‘de gösterim tarihi ile ilgili bir röportajda Davis filmin Kaşım 2001’de seyirci üzerinde test edildiğini, alınan olumlu tepkiler sonucu halkın terörizmle ilgili aksiyon-macera-siyasi gerilim filmlerine hazır, hatta istekli olduğunun anlaşıldığını belirtir. Film resmi olarak 8 Şubat 2002’de 2000’den fazla sinemada gösterime girmiş ve dünya genelinde 78.382.433 dolar gişe hasılatı yapmıştır” (Kellner, 2013:47).

Filmin başrolünde ünlü aktör Arnold Schwarzenegger itfaiyeci olarak oynamaktadır iyi bir aile babası ve eş olmasının yanında aynı zamanda işini çok iyi yapan bir çalışandır. Bir

terörist patlamada oğlunu ve eşini kaybeden Gordy kendisini uluslararası terörizmle politikanın içinde bulunur. Her ne kadar filmde patlamayı gerçekleştirenler Kolombiya kökenli olsa da mutlak kötü teröristleri mutlak iyi olarak ABD'yi vermesi acısından önemlidir. Ölümüne takip filmi tıpkı Kuşatma filminde ki gibi alelade bir günde alelade insanların başına gelebilecek bir terör saldırısına karşı Amerikan halkını kolektif bir bilinçle örgütlemektedir. Douglas Kellner'in de belirttiği gibi 11 Eylül saldırısından sonra hazırlanan film Amerikan halkı üzerinde yapacak etkiler konusunda test edildikten sonra vizyona girmiştir.

11 Eylül saldırısından önce çekilmeye başlanmış fakat saldırıdan sonra gösterime sokulmuş son derece militarist olan Black Hawk Down içerisinde çokça Müslümanları cani, cahil, hukuk tanımaz, canavarca hislerle insanların derilerini yuzen radikal milisler olarak tanıtır. Film Pentagon işbirliği ile desteklenmiş ve çekilmiştir. Black Hawk Down (Kara Şahin Düştü, 2002) Philip STRUB, (Hollywood Askeri İrtibat Büro Uzmanı) film hakkında “askerlerin cesaretini göstermesi ve ABD'nin müdahale edeceği yerler hakkında verdiği zor kararları ortaya koyması bakımından bir şansı” görüşünü açıklamıştır.

“Çekimlerinin büyük bir bölümü, Fas hükümetinden alınan özel bir izinle, Fas Kraliyet Hava Kuvvetleri'ne ait Kenitra üssünde gerçekleştirilmiştir. Projenin askeri danışmanlığını, söz konusu operasyona katılan iki yarbay yapmış; film için, 100 asker, 4 Sikorsky ve 4 Little Birds helikopteri tahsis edilmiştir. Bu personel ve ekip Fas'a C-5 Galaxy uçağı ile taşınmıştır. Yapımcı şirketin, film için orduya 3 milyon dolar ödediği iddia edilmektedir. Helikopterler gibi pilotlar da filme konu olan operasyona katılmış personel arasından seçilmiştir. Oyuncuların hemen hepsi, bahse konu operasyona katılan Amerikan askerlerinin denetiminde ağır bir eğitimden geçmiştir. Bu operasyonun gazilerinden Çavuş Bruce Moore, Washington'da düzenlenen filmin özel galasında, “1993 yılında tanık olduğu olayların yüzde 90-95 oranında gerçek bir şekilde filmleştirildiği” görüşünü ifade etmiştir” (Evrensel, 2018:2).

11 Eylül 2001’de Dünya Ticaret Merkezine ve Washington DC’nin yakınında Pentagon’a yapılan saldırılar tüm Amerika’da ve dünyada korku paniğe neden olmuştur. Dünya Ticaret merkezine çarpan uçaklar, yanan binadan atlayan insanlar. Etrafta var olan duman, bağrıışan panik içinde etrafta dolanan insanlar tüm dünyada insanların unutamayacağı görüntülere sebep olmuştur. Bu görüntüler Hollywood sineması için önemli imgeler haline gelmiştir. Bu imgeleri Oliver Stone’un çekmiş olduğu Dünya Ticaret Merkezi filminde de değineceğiz.

“Mayıs 2002 tarihli bir HBO yapımında, In Memoriam’da (Anısına) 11 Eylül’de New York’a düzenlenen saldırıların “tarihin en çok belgelenen olay” olduğu iddia ediliyor. Bu belgeselde profesyonel haber ekipleri, belgesel film yapımcıları, amatör videocular ve fotoğrafçıların çektiği görüntüler kolaj halinde bir araya getirilmiş. Başka önemli medya olaylarında olduğu gibi 11 Eylül de bir kaç gün boyunca televizyon kanallarına hâkim oldu, televizyon şirketleri saldırılar ve sonrasına odaklandığı için yayın sırasında araya reklam verilmedi. 11 Eylül saldırıları Amerikan halkı gerçek bir felaketti. Bush-Cheney yönetiminin “terörle savaşı mutasyona uğratabacak ve ABD’nin Afganistan ve Irak’ı işgaline, keza Lübnan ve Gazze’de geniş çaplı bombalamalarla yıkımlara ve İsrail’e karşı füze saldırılarına neden olacak İsrail, Hizbullah ve Hamasi arasındaki çatışmaya, bütün dünyada terörist saldırılara ve küresel çapta genel bir korku ve güvensizlik ortamına yol açan bir terör savaşına yol açan bir terör savaşına dönüşecekti” (Kellner, 2005:133).

Bush hükümetinin Hollywood sinema yapımcılarıyla bir araya gelerek yurtsever filmler yapma kararı aldığı daha önce belirtmiştik. 11 Eylül saldırısından sonra Hollywood sineması saldırıyı konu edinen uçuş 93 (United 93) filmini çekti. Film İkiz Kuleler’e saldırı yapan teröristleri ve uçak içindeki yolcuların teröristlerle olan diyaloglarını anlatmaktadır. Filmin klasik Hollywood senaryolarından farkı teröristleri alt etmelerine rağmen kendilerini kurtaramayan yolcuların hikâyesini anlatmasıdır. Aslında tamda Bush ve ekibinin sinema filmlerinde islenmesini istediği yurtsever filmler senaryosu burada kendini göstermektedir. Yolcular kendini kurtaramaz ama uçağın teröristlerin düşmesini

planladıkları yerin çok farklı bir istikamete düşmesini sağlayarak asil amaçlarını gerçekleştirememelerine ve birçok Amerikan vatandaşının hayatını kurtarmasına olanak sağlamıştır. Film boyunca hükümet yetkililerinin birçok hata yapmasına rağmen Amerikan yurttaşlarının birlik beraberlik içinde koordine olarak kendilerini ve yurtlarını korumaları gerektiği fikri alt metinlerde verilmektedir. Film üçüncü bölümde ayrıntılı olarak incelenecektir.

11 Eylül saldırından sonra ekranlara gelen başka bir film ise Oliver Stone'nin çektiği World Trade Center (2006) Dünya Ticaret Merkezi filmidir. Film yine 11 Eylül saldırısı karşısında sıradan insanların büyük gayretlerle vatanını korumaya çalışması hep birlikte kenetlenerek bu felaketten çıkmaya çalışması dikkat çekicidir. Film sıradan hayatları ve işleri olan insanların sıradan olmayan bir felaket karşısında gösterdikleri performansın Amerika'nın düşmanlarına karşı bir mesaj niteliğindedir.

Oliver Stone'nun filmi World Trade Center (2006) da liman polisinin kurbanların hayatını kurtarışını tasvir ederken son derece ölçülü. (...) 11 Eylülde elini taşın altına koyan sıradan insanları temsilen, işçi sınıfına mensup iki polisin kahramanlığına, yıkıntılar arasında kalmasına ve kurtarılmasına odaklanıyor. Film geleneksel Hollywood formlarını ve hikâye anlatımını takip etmesi, siyasi bağlamda yüzleşmeyip çeşitli kilit temalar geliştirmesi bakımından muhafazakâr bir film (Kellner, 2013:138).

2007 yılında çekilen başka bir film ise The Kingdom'dur. Filmde, Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da yaşanan terör saldırısı anlatılır. Bu saldırı, özel bir bölgede bulunan Amerikan vatandaşlarına düzenlenmiştir. Bu saldırının üzerine inceleme için harekete geçen FBI, yerli halktan ajanlarla çalışır. Film boyunca dört özel ajan bu terör örgütünün çökertmeye çalışır.

Öte yandan genel olarak 11 Eylül sonrasında çekilen filmlerde çok daha vahşi, çok daha kanlı ve korkutucu Müslüman tiplerine vardır. The Kingdom (2007) filmi temelde dört Amerikalının Suudi Arabistan'a gelip kötü adamları/teröristleri öldürdüğü bir filmidir. Filmde bolca insan öldürme, bombalama, araba çarpışmaları ve kan vardır. Bunların hepsi de Müslüman karakterlerle ilintilidir. Terörist Ebu Hamza 10 yaşından küçük torununa zorla intihar bombacılarını seyrettirir. Çocuk bunlardan korkmaktadır ama baba oğlunun ileride kendi yolunu takip edeceğini düşünmektedir. Filmde Müslümanlar ayrıca barbar olarak gösterilir. Teröristler zalimce bir Amerikalıyı oğlunun gözleri önünde katlederler. Suudi bir komutan kendisinden şüphelendiği Suudi bir polise işkence eder. Ebu Hamza ve adamları bomba hazırlarken kamera etrafta gezinir ve seccade, Kur'an vs. gösterir. Böylece İslami semboller Müslüman terörist temsilini güçlendirmek için kullanılır. Filmde bir sahnede insanlar normal hayat içerisinde ibadet ederken gösterilir. Hemen ardından gelen sahnede insanlar arabalara bomba doldurmaktadır. Böylece film Müslüman toplum ile terörü özdeşleştirmektedir (Alalawi, 2015:60-61).

Krallık filmi sadece Müslümanları terörist olarak göstermesi açısından değil aynı zamanda Batı ve Doğu çatışmasını kökenlerinde değinmesi açısından önemlidir.

Diğer yandan eleştirel filmler nadir de olsa Amerikan sinemasında kendine yer bulmuştur. Michael Moore' un 2004 yılında vizyona giren Fahrenheit 9 / 11 belgesel filmi bunlardan biridir. Film çok ağır bir şekilde başkan Bush dönemini eleştirmektedir. Filmin ilk bölümü George W. Bush' u konu alır ve onun seçimlerde nasıl hileli yollarla başkanlık seçimlerini kazandığını ardından da Suudi'lerle olan iş ortaklığına değinir. Moore perdeye, Bush-Cheney yönetiminin 11 Eylül öncesinde terörizmle ilgili uyarılara kulak asmayışını ve yine saldırılardan önce Bush' un kendi çiftliğinde ve ailesine ait tatil yerlerinde rehavet içinde ki görüntülerini aktarır. Film daha sonra 11 Eylül saldırı görüntülerini ekranı karartarak verir, insanların korku içinde sağa sola koşuşturmalarını ekrana yansıtır. Bush' un saldırıdan haberdar olduğu anda yaklaşık yedi dakika boyunca hiçbir şey yapmadan duruşu Moore tarafından çarpıcı bir şekilde belgeselde izleyiciye sunulur. Ayrıca belgesel Bush ailesinin, Usame bin Ladin' in ailesi ve seçkin Suudi aileler ile petrol şirketleri üzerinden aralarında ki ilişkileri de ele alır. Moore belgesel boyunca Bush yönetiminin 11

Eylül saldırılarını nasıl manipüle ettiğini izleyiciye sunmuş olduğu belgelerle ispatlamaktadır.

11 Eylül İkiz Kuleler'in bombalanmasının ardından Avrupa'da da bir takım Müslümanları aşağılayan islamofobik filmler çekilmiştir. Bunlardan biri olan "Submission" (teslim) Hollandalı yapımcı Theo Van Gogh tarafından çekilmiştir.

"Somali asıllı bir Hollandalı olan Ayan Hırsı Ali'nin de katkısıyla, İslamda kadınların karşılaştığı şiddeti ve İslam'ın kadın anlayışını eleştiren 11 dakika süren film 29 Ağustos 2004 tarihinde Hollanda Devlet Televizyon kanalında (VPRO) gösterilmiştir. Peçe takan tek bir kadın oyuncunun yer aldığı filmde, oyuncunun çıplak sırtına Kuran'ın erkeklerin kadınlara üstünlüğünü gösterdiği Kabul edilen üç ayeti yazılı olarak gösterilmektedir. Film, yapımcısı Van Gogh tarafından "siyasi risale" olarak adlandırılmıştır (Göknel, 2015:274).

Van Gogh filmin yayınlanması ardından Fas asıllı bir Müslüman olan Muhammed Bouyeri tarafından bıçaklanarak ve ateş edilerek 2 Kasım 2004 tarihinde öldürülmüştür. İzleyen günlerde camiler ve Müslüman okulları bombalanmış, karşılıklı olarak da kiliselere saldırılar düzenlenmiştir. İslami kuruluşlara 106 saldırı yapıldığı kayda geçmiştir. Theo Van Gogh'un öldürülmesinden sonra film uluslararası üne kavuşmuş ve üç Avrupa ülkesi (Hollanda, Danimarka, İtalya) televizyonunda gösterilmiştir (Göknel, 2015:274). Hollandalı parlamenter Geert Wilders tarafından "Fitna" adında bir 15 dakikalık bir film çevrilmiştir. Film Müslüman dünyasında büyük tepkilere neden olmuştur.

“Film 15 dk’lık kısa, görüntü ve ses sistemi oldukça kötü amatörce hazırlanmış bir kurgudur. Filmin içeriğini değerlendirmeden önce anlam kodlarını kategorize edecek olursak;

- Oryantalist birikimin izlerini taşıyan Müslüman portresi
- 11 Eylül ile kavramsallaşan “terör”, “terörist” imajları
- Sapkın din algısı
- Şiddet, barbarlık, cehalet toplumu

Film kafasında bombaya benzetilmiş, fitili yakılmış sarıklı bir kişinin baş görüntüsü ile başlamaktadır. Bu kişi yukarıda da belirttiğimiz gibi Batılı toplumun kolektif hafızasında yer etmiş, oryantalist Müslüman imgesi benzeri kalın ve karışık kaşlı, karışık sakallı, çirkin ve korkutucu bir Müslüman imajı sergilenmiştir” (Gökmen, 2018:84).

Geert Wilders’ in Fitna filmi hiçbir dağıtım şirketi tarafından Kabul edilmediği için kendi kurduğu bir web sitesinde yayınlanmıştır. Film gösterime girdiği andan itibaren 2 milyon dan fazla kişi tarafından izlenmiştir. Fitna filmi açıkça Müslümanları terörist gösteren, Yahudi düşmanı aynı zamanda kadınlara şiddeti meşru gösteren metinler ve görseller yer almaktadır.

“2009 yılı Ocak ayında, Amsterdam temyiz mahkemesi savcısı, Geert Wilders’in “kin ve ayrımcılığa kışkırtma “suçundan yargılanmasına karar vermiştir (Göknel, 2015:248). Ancak yargılama sonunda beraat etmiştir.

Sonuç olarak sinemanın var oluşunun başlangıcından günümüze kadar Batı’nın Müslümanlara bakış açısının Amerikan sineması üzerinden yeniden kurgulandığını görmekteyiz. Yapılan kurgular Müslümanları terörist, kendi yaşam alanlarını tehdit eden, yobaz, güvenilirmez olarak lanse etmektedir. Aynı zamanda terörizmin kaynağı olarak Müslümanların kutsal kitabı Kuran-ı Kerimi görmektedir. Hollywood sineması Amerikan siyaseti ile paralel bir şekilde kurgulanmaktadır ve Pentagon tarafından finanse edilmektedir. Benzer şekilde Avrupa’da da yayınlanan filmler İslamiyet hakkında

olumsuz içeriklere sahip olan filmlerdir. Çatışmayı körükleyen bu filmler İslamofobik atıfların çokça yapıldığı görselleri içerisinde barındırmaktadır. Hollywood sineması Müslüman imajını olumsuzluklar üzerinden benimsemesi ve sürekli farklı filmler üzerinden de bunu pekiştirmesi islamofobinin yaygınlaştırmasını sağlamaktadır.

3.6. Eleştirel Söylem Analizi

Toplumlar yaşadığı hayatta bir takım iletişimsel faaliyetlerde bulunurlar bu iletişimsel faaliyetler toplumun her alanında kendini ifade etme anlamında söyleme başvururlar. Söylem kendini tanımlama ve tanıtmaya anlamında dünyaya kendini ifade etme biçimidir. Dil söylemin en etkin ifade etme biçimidir. Dil ve düşünceye dayanan söylem kendini ifade ederken ideolojiden kendini soyutlayamaz. İdeoloji ise toplumların ya da kişilerin benimsediği siyasal, toplumsal fikir ve inançlar bütünüdür.

“Söylem basit olarak kullanılan dil ve dil pratiğidir. Dil kullanımı ise sadece, dilbilimin geleneksel öğeleri ile sınırlı değildir. Söylem, sosyal, siyasi ve kültürel, ekonomik alanlar gibi sosyal hayatın diğer yönleriyle de ilişkilidir. Bu hali ile söylem: bir dil pratiğidir; ideoloji, bilgi, diyalog, anlatım, beyan tarzı, müzakere, güç ve gücün mübadelesiyle eyleme dönüşen dil pratiklerine ilişkin süreçlerdir” (Sözen, 1999: 20).

Sosyal bilimci Keith F. Punch söylemi tanımlarken şu ifadelerle başvurur;

“Söylem bir iletinin tüm boyutlarını, sadece iletinin içeriğini değil, onu dile getireni (kim söylüyor), otoritesini (neye dayanarak), dinleyiciyi (kime söylüyor?) ve amacını (söyleyenler söyledikleri ile neyi başarmak istiyor) kapsar. Söylem belirli bir zaman dilimi içinde belli insan grupları arasında olan ve diğer insan grupları ile ilişkili olarak geliştirilen fikirleri, ifadeleri ve bilgileri içerir. İktidarın uygulanması böyle bir bilginin kullanımına içkindir. Söylem, konuşma ve sohbette dâhil olmak üzere tüm iletişim biçimlerini kuşatır. Bununla birlikte sohbet ve konuşma münhasır söze dökülen önermelerle sınırlı değildir, günlük uygulamalar içinde sosyal dünyayı görme, sınıflandırma ve ona tepki verme yollarını da içerir ” (Punch, 2005 akt Ekşi ve Çelik 2008:106)

Söylem iletişim biçimleri belirleyen bir yapıdır, söylem analizinde bu yapıyı deşifre eden bir metoddur. Söylem analizi dilin kullanım şeklini ve amacını irdeleyen araçtır. Elliott'a göre;

“Söylem analizinin temel varsayımına göre dil, eylem ve fonksiyona yönelik çevre yönelimidir ve birey sosyal dünya değerini ya da adaptasyonunu oluşturmak için dili isteyerek kullanır, bu aktif inşa süreçleri dil değişkenliği içinde ortaya konur. Söylem kullanıldığı fonksiyona bağlı olarak değişkenlik gösterir ve bu bakımdan değişkenlik kavramı söylem analizinin temel taşını oluşturur” (Elliott, 1996:65).

Söylem toplum içinde yaşayan bireyin algılarını şekillendiren ve değiştiren bir amacı içinde barındırır. Bu yüzden dil kişilerin sosyalizasyonunu belirleyen en temel araçtır.

3.6.1. Filmlerin Eleştirel Söylem Analizi Çerçevesinde Çözümleme Yöntemi

Bu çalışmada, “Eleştirel Söylem Çözümlemesi” çalışmaları içerisinde yer alan Teun A. Van Dijk’in yaklaşımı değerlendirilecektir. Teun A. Van Dijk metin dilbilim, söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi alanlarında çalışmalar yapan Hollandalı dilbilimcidir. Ona göre “İdeoloji, kişinin, bir grubun ya da bir toplumun dünyayı algılama anlamlandırma ve yorumlama biçimine ilişkin düşünceler, inançlar, değerler, tutumlar ve kategoriler sistemidir” (Van Dijk, 2003:14-64).

Bu anlamda ideolojiler, kim olduğumuzun, neye taraf olduğumuzun, değer yargılarımızın ve “öteki” ile ilişkilerimizin göstergeleridir ve bir toplumsal grubun üyeleri tarafından paylaşılan temsillerin temeli olarak tanımlanabilmektedirler (Van Dijk, 2003:14-64). İdeolojiyi nasıl edindiğimiz konusunda değinen Van Dijk toplumda yaşayan bireyler olarak İdeolojiyi ilk olarak ebeveynlerimizden, akranlarımızdan başlayarak diğer grup

üyelerini dinleyerek okuyarak ve sonrasında birçok metin biçimleri arasında televizyon izleyerek, reklamlardan, okulda okuduğumuz kitaplardan, gazetelerden, romanlardan öğreniyoruz. O'na göre ideoloji öğretme amacı güdülen bir söylemdir. Bu yüzden ideoloji söylemde boyutta nasıl ifade edildiği ya da nasıl gizletildiği toplumda yeniden üretilmesi açısından önemlidir. Teun Van Dijk eleştirel söylem çözümlemesi metnin ideolojik aktarımını yaparken dilin söylemine odaklanır ve ideoloji ve söylem arasında ki ilişkiyi betimlerken toplumsal şartları ola gelen süreçlere değinerek dilbilimsel olarak söylem analizi yapmaktadır. Van Dijk (1997), söylem analizinin gözden geçirilmiş ilkeleri şöyle sıralar:

- “Söylem analizi doğal olarak metin (yazılı) ve konuşma (sözel) halinde bulunan söylemler üzerinde odaklanır. Bu yazılı ve sözlü halde bulunan söylemler herhangi bir Ekleme ya da sterilizasyondan geçmeyen, gerçekliğinden; doğallığından ve olduğu şekilden mümkün olduğunca kayıp vermeyen gerçek datalardır.
- Söylem, söylemin yerel ve genel bağlamı içinde incelenir. Bu bağlamı meydana getiren parçalar: söylemin geçtiği yer ve zaman, taraflar ve bu tarafların iletişimleri ve sosyal roller, konuyla ilişkili sosyal bilgiler, normlar ve değerler, kurumsal ve örgütsel yapılar olarak sıralanabilir.
- Söylem, sosyo-kültürel bağlam içinde sosyal uygulamanın doğal bir biçimi olarak meydana gelir. Dil kullanıcıları bireylerden soyutlanmaz, grupların, kurumların ya da kültürlerin bir üyesi olarak iletişim faaliyetlerinde birbirleriyle ilişkilidirler.
- Söylemin başarısı linear ve ardıdır. Yani, söylem birimleri birbiri ardına gelen birimlere (her birim bir önceki ya da sonraki birimle ilişkili olarak) bağlı olarak açıklanır. Ayrıca söylem dizisinde daha sonra yer alan unsurlar kendinden önce gelen unsurlara nazaran daha özel işlevlere sahip olabilmeye özelliğini de (ör: cevaplar soruları takip eder) taşıyabilirler.
- Söylem analizi, söylemin düzeyi ve katmanlarıyla ilgilenmenin yanı sıra bunlar arasındaki karşılıklı ilişki ile de ilgilenir. Söylem düzeyleri söylem bileşenlerinin (sesler, kelimeler, sözdizimsel biçimler) farklı türlerini betimlemekle beraber söylemin farklı boyutlarını da (dilsel eylemler, etkileşim biçimleri) gözler önüne serer.
- Dil kullanıcıları ve analistler “anlam” la ilgilenir ve özel iki soru türü üzerinde odaklanır: “bu durumda bunun anlamı ne”, “neden bunu söyledi ya da bu durumda aslında kastettiği şey ne?”

- Genelde dil, söylem ve iletişim kurallı, hüküm verici etkinliklerdir. Bunlar, hem katı/kuralcı “her şey ya da hiçbir şey” dilbilgisi kurallarından, hem de esnek tartışılabilir etkileşim ilkelerinden oluşmaktadır.
- Söylem analizi sadece katı kurallar ya da ilkeler üzerinde odaklanmaz, buna ek olarak söylem içinde bireylerin neleri ihlal ettikleri, görmezden geldikleri ve muallâkta kaldıkları üzerinde de durur” (Barker ve Galasinski, 2001:63-64).

Bu bağlamda söylem, etki altına almak istediği bireyleri dil üzerinden mobilizasyonunu sağlar. Kişiler etki altına alınarak egemen ideoloji tarafından istenildiği şekilde güdülenir. Kitle iletişim araçları dil söylemini en etkin şekilde kullanarak güdülemek istediği toplum ya da grupları ideolojik olarak nasıl düşünmeleri gerektiği konusunda bilinçli olarak hazırlamaktadırlar.

3.6.2. Filmlerin İdeolojik ve Eleştirel Söylem Analizi

Sinemanın kendine ait farklı bir dil ve anlatım yöntemi vardır. Sinemada teknik kodlar bir araya getirilerek anlamlı bir bütün oluşturur. Diğer kitle iletişim araçlarında olduğu gibi sinemada da ideoloji yeniden üretilip tekrar tekrar yayınlanabilir.

Sinema söylem aracılığı ile ideolojilerinin anlatılmasında ve yaygınlaştırılmasında önemli bir yere sahiptir. Filmler görüntüler aracılığı ile ifade edilen sözcüklerle gerek açıkça gerekse üstü örtülerek ideolojinin en yaygın taşıyıcılarından biri olmuştur.

Toplum içinde var olan gruplar kendilerini biz ve onlar olarak tanımlar ve bir gruba üye olmanın tek bir grupmuş gibi hissetmek için ötekini tanımlanması açısından farklılıkları ortaya koyar. Gruplar kendini ait hissettiği ve biz olarak gördüğü bazı ölçütlere sahiptir.

Van Dijk’in benlik şeması adını verdiği ölçütler şunlardır:

- “Üyelik: Biz Kimiz? Kimler Bizden? Kimler Kabul edilebilir?
- Etkinlikler: Ne yapıyor ya da planlıyoruz? Bizden ne bekleniliyor?
- Amaçlar: Bunu niçin yapıyoruz? Ne elde etmek istiyoruz?
- Kurallar: Yaptığımız şeyde neler iyi, neler kötü, neye izin veriliyor, neye verilmiyor?
- İlişkiler: Düşmanımız ya da dostlarımız kimler? Toplumdaki durumumuz nedir?
- Kaynaklar: Başkasının sahip olmadığı nelere sahibiz? Başkalarının sahip olduğu nelere sahip değiliz” (Van Dijk akt. Ankaralığıl 2008: 151).

Benlik şeması aynı grubun içinde var olan bireyler için ortak ideolojidir. Bunun sebebi ideolojik şemayı oluşturan kategorilerin toplumsal grubun temel özelliklerinden var edilmiş olmasıdır. Gruplar en temel düzeyde kutuplaştırma misyonu olarak Biz ve Onlar üzerinden kendini tanımlar. İdeolojik söylemler söylenen taraf açısından kendini olumlu diğer tarafı olumsuzluklar üzerinden tanımlayarak iyi ve kötü ayrımını açıkça belirtir. Hollywood sineması kendinden olmayanı ötekini açıkça ideolojik açıdan Biz ve Onlar olarak ayıran bir sektör konumundadır. Sinema tarihinin bakıldığında Müslümanlar terörist tiplmelerle karakterize edilirken diğer ırklarda genel tanımlamalar üzerinden kendine yer bulmuştur. Yahudilerin tamahkar, siyahiler tekensiz Asyalılarında inatçı olması gibi.

Hollywood sinemasında makbul vatandaş, onaylanan bireyin yansıtılması bir takım kalıplaşmış tiplmelerle kendine yer etmiştir. “Beyaz, şehirli, erkek, orta sınıf, sekülerleşmiş, çağdaş insanine kültürel çevresidir” (Sayar, Akt: Ankaralığıl, 2008:155). Bu karakterler genellikle başrol oyuncusudur ve ideolojinin bayraktarlığını yapan kahramanlardır. İkinci sınıf diyebileceğimiz karakterler ise genelde toplumun ve ülkenin

huzurunu bozan, cezalandırılması gereken dahası din, dil, ırk bakımından da farklılık gösteren tiplerdir.

Hollywood sinemasının genel karakterlerine bakıldığında İslam ve Müslümanlara karşı yapılan aykırı tiplerin ideoloji açısından nasıl çatışma unsuru haline getirildiği dahası ötekileştirildiği Taun Van Dik'in ideolojik söylem analizi ile Biz ve Onlar ayrımının çözümlemesi ile yapılacaktır. İdeolojik kare olarak adlandırdığı bu sema 4 kategoriden oluşmaktadır.

- Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula
- Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula
- Bizim hakkımızda olumsuz şeyler vurgulama
- Onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama (Van Dijk, Akt: Ankaralıgil, 2008:155).

Seçilen filmler Biz ve Onlar üzerinden yapılan karşıtlıklar ile ideolojik söylem analizi yapılarak görüntü, dil, simge açısından ele alınacaktır.

3.6.2.1. Krallık (2007) Filminin Eleştirel ve İdeolojik Analizi

Yapımcı: Universal Pictures

Yapım Ülkesi: ABD

Yönetmen: Peter Berg

Oyuncular: Jamie Foxx, Jennifer Garner, Chris Cooper, Jason Bateman, Ali Suliman

Senarist: Matthew Michael Carnahan

Tür: Aksiyon, Drama

Yapım Yılı: 2007

Süre: 110 dk

Orijinal Dil: İngilizce

Orijinal Adı: The Kingdom

Fotoğraf 16: The Kingdom Film Afışı

Kaynak:

[https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Krall%C4%B1k_\(film\).html](https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Krall%C4%B1k_(film).html) Erişim Tarihi: 05.06.2019

Film, Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da yaşanan bir terör saldırısını anlatır. Saldırı, Amerikan vatandaşlarının kendilerine özel yerli halktan izole olarak yaşadıkları bölgede gerçekleşir. Yüzün üzerinde Amerikan vatandaşı hayatını kaybeder. Bu durum Amerikan

güvenlik güçlerini harekete geçirir. FBI özel bir ajan grubunu Riyad'a gönderir ve operasyon için bir plan hazırlanır. Bu plan içerisinde yerli halktan ajanlarda dâhil edilerek terör örgütü çökertilmeye çalışılır. Dört özel ajan bu iş için görevlendirilir.

Filmde, açılış sekansı Suudi Arabistan Krallığının nasıl kurulduğunun anlatılması ile başlamaktadır. Filmin kurgusu ana hikâyeye geçmeden önce 1932'de Arabistan'ın kurulmasından 2001 tarihinde gerçekleşen Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması arasında geçen 69 yıllık tarihte Doğu ile Batı arasında ki ilişkiyi anlatan zaman çizelgesi ile başlamaktadır. Oluşturulan üç dakikalık zaman çizelgesi Suudi Arabistan Krallığı ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki tarihi dönüm noktalarını aktarır ve iki devlet arasında ki ilişkiyi 1933 yılında Amerika'nın Suudi topraklarında petrolü keşfetmesine dayandırır. Anlatıcı tarafından aktarılan bilgiler geriye dönük tarihi hatırlatmamalar yaparak izleyici üzerinde hem senaryo boşluklarını doldurmakta ve iki devlet arasında ki çatışmanın nedenlerini ifade etmektedir. Film şu cümlelerle başlamaktadır.

- **Ibn Suud, Vahabi İslam savaşçılarının yardımıyla, Arap yarım adasının çoğunu ele geçirdikten sonra Suudi Arabistan Krallığını kurar.**

Filmde paralel görüntü ile anlatıcının kurduğu cümle aynı anda verilirken uçsuz bucaksız çölde ellerinde kılıçlarla atlar üzerinde ilerleyen Müslüman askerler görülmektedir. Anlatıcı bu askerleri Vahabi İslam savaşçısı olarak tanımlayarak ideolojik olarak onların ırkına yönelik olmaktan ziyade mezhebine ve bağlı olduğu din üzerinden olumsuz vurgu yapmaktadır.

- **Ateşli Batı düşmanı Vahabiler, Batı'nın tehdidinde olmayan kusursuz İslam zamanına dönmek istediler.**

Anlatıcı “Van Dijk’in ideolojik söylem analizinde belirttiği” gibi “Biz ve Onlar” tanımlamasını filmin ikinci cümlesinde “Onlar ateşli Batı düşmanı” olarak belirtmiştir. “Biz” tanımlaması ise Doğu’nun karşısında Batı medeniyetidir. Filmin ideolojik örgüsünde Müslümanların Batı tehdidinde olmadığı “kusursuz İslam zamanının var olduğu ve o zamana dönmek istediklerini söyleyerek Batı’nın İslam karşısında bir tehdit olduğunu ve düşman olarak belirtilen İslam’ın kusursuz zamanının var olduğunu belirtmektedir. Burada Van Dijk’in belirttiği onlar hakkında olumlu şeyleri vurgulama ifadesinin tersi uygulanmıştır.

- **1933 yılında Amerikan araştırmacılar petrolü keşfetti.**
- **Su ararken petrol bulduk**
- **Krallıktaki yabancı varlığının eleştirilmesine rağmen kral kârlı petrol üretimini onaylar.**
- **1938 yılında Arap-Amerikan petrol şirketi kurulur ve Suudi Arabistan Amerika birleşik Devletleri birleşir.**

Anlatıcı tarafından ifade edilen tümcelerle paralel olarak görsellerde animasyon teknikleri kullanılarak geçmişe yönelik hatırlatmalar yapılmaya devam edilmiştir. Amerika, Arabistan topraklarında su ararken petrolü keşfetmiştir, denilerek politik mizahi bir gönderme yapılmıştır. Ayrıca anlatıcı Kral’ın eleştirilere rağmen kârlı petrol üretimini onaylaması onun ikiyüzlü, çıkarıcı biri olarak izleyiciye aktarmıştır. Anlatıcı cümleleri aktarırken görseller de dikkat çeken 1938’li yıllarda develeri üstünde seyahat eden Araplara karşı, otomobil kullanan Amerikalılar imgesidir. Burada Batı ve Doğu arasında

ki gelişmişlik ve geri kalmışlık vurgusu yapılmıştır. 1938’li yıllarda Amerikalıların otomobil kullanılması olumlu gönderme iken deve üstünde seyahat eden insanlar Doğu ya özgü olumsuz bir göndermedir.

- **İs gücünü barındırmak için Batı tarzı siteler inşa edildi.**
- **Duvarın dışındaki katı İslami kurallar içeride uygulanmaz.**

Amerika ve Suudi Arabistan bir araya gelerek ortaklık kurarlar bu yüzden Arabistan toprakları üzerinde küçük Amerika’yı aratmayacak burada petrol çıkartılmasında çalışacak Amerikan vatandaşları için tamamen İzole bir yaşam merkezi kurulur. Filmde Batı tarzı yaşam olarak modern sokaklar, havuz başında eğlenen insanlar, bezbol oynayan kişiler gösterilirken tüm bu görseller renkli olarak dizayn edilmiştir. Batı tarzının karşısında ki imge ise Doğu yaşam tarzıdır bu ise katı İslami kuralların uygulandığı tamamen siyah beyaz olan görsellerle verilmiş olan burkalı kadınların gösterildiği, izbe bakımsız sokak görselleridir. Burada Batı imgesi modern yaşam tarzı olarak verilirken Doğu İmgesi katı İslami kurallar üzerinden tanımlanmıştır ayrıca duvarın dışında ki tanımladığı yer İslami yaşam Şartlarının uygulandığı yer olurken duvarın iç kısmı modern yaşamın devam ettiği alandır.

- **Batı ve Doğu bir araya geldi. (Roosevelt ve İbn Suudi Buluşması)**
- **Amerika’yı krallıkta korumaları olarak istiyorlar.**
- **Seçkin Suudiler adı çıkmış büyük para tüketicileriydi ve dini muhafazakârlar arasında güvenirlilik ve saygınlık kaybettiler.**

Anlatıcı Batı ve Doğu bir araya geldi derken Batı'yı temsil eden Roosevelt Doğu'yu temsilen İbn Suudi görselini vermiştir. Doğu ve Batı imgesi yine Biz ve Onlar üzerinden temsil edilmiştir. İkinci cümle ise tamamen güç dengesinin Amerika'da olduğu izlemine vermektedir burada Arabistan Amerika'nın onları korumasını istemektedir yani güçlü olan Amerika'dır korunmaya ihtiyaç duyan güçsüz olan Arabistan'dır. Daha sonra ki görseller ve anlatıcının cümleleri paralel halde birbirini açıklayan şekildedir. Seçkin Suudiler zenginlik, şatafat içinde yaşamaktadırlar ve at yarışları izlemektedirler ve dansözlü partiler görüntüleri içinde görünmektedirler üçüncü cümle ifade edilirken verilen görüntüler bu şekildedir. Burada Onlar hakkında olumsuzlukları vurgula yapılmıştır. Seçkin Suudi liderler yaşamları hakkında eleştirilmişlerdir çünkü yaşadıkları yaşam tarzı Doğu'ya değil Batı yaşam tarzına uygundur.

- **1970'ler Arap-İsrail savaştığında ABD, İsrail'i desteklediğinde Vahabiler Suudi Krallığına petrol üretimini durdurması için baskı yaptı.**
- **1973 petrol ambargosu**
- **Petrolü kontrol edenler Batı'yı esir tutuyor.**
- **Fiyatlar dört katına çıktı. Petrol Amerikan ulusal güvenlik önceliği.**
- **Ambargo güç dengesini değiştirdi.**
- **1974 ambargo sona erdi.**

Anlatıcı zaman çizelgesi ile 1970'li yıllarda Araplar ile İsrail arasında ki savaştan dolayı Vahabiler Suud'ların petrol üretimi için baskı yaptığını, petrol üretiminin durdurulduğu için ambargo gerçekleştiğini izleyiciye anlatır. Bu durumun daha önceki Batı'nın elinde

bulunan güç kavramının artık Batı'dan Doğu'ya geçtiğini petrol üretimini yapan Suudi Arabistan'ın Batı'yı esir aldığını ifade eder. Zaman çizelgesinde yer alan ve anlatıcının petrol ambargosu anlatırken ekranda verdiği iki görüntü çok önemlidir. İlk görüntü 02.08 salisede yer alan dönemin Amerika dış ilişkiler bakanı Henry Kissinger'dır ve alelade seçilmeyen bu tarihi vesikanın bir hikâyesi vardır. Kissinger Kral Faysal'ın petrol ambargosu kararını değiştirmek için Suudi Arabistan'a ziyarette bulunur ve hatıratlarında anlattığı ziyareti şu şekilde beyan eder.

“Kral Faysal oldukça sinirli görünüyordu, aramızda bir diyalog başlayabilmesi ümidiyle esprili bir şekilde ona; Uçağımın yakıtı bitti, uçağın deposunu doldurmak için emir verirseniz, uluslararası fiyatından ücretini vermeye hazırız. Kral gülümsemedi, kafasını yukarı kaldırarak sert bir şekilde bana şunları söyledi: Ben yaşlı bir adamım, ölmenden önceki tek dileğim Mescid-i Aksa'da iki rekât namaz kılmaktır! Sen bu konuda yardımcı olabilir misin?”

(<https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/kral-faysalin-amerikaya-petrol-restih225166.html>,04.10.2004).

Arap ülkeleri ve İsrail arasında olan savaşta Amerika İsrail'in yanında yer aldı bu sebepten dolayı Suudi Arabistan ambargo başlatmıştır ve Kissinger Kralı ikna edemedi donmuştur. Önem arz eden diğer görüntü ise 02.09 da salisede Kral Faysal ve ABD başkanı Lyndon Johnson'un bertikte oturduğu fotoğraf karesidir. Kral Faysal burada tarihi bir resti çekmiştir ve söyle demiştir. “Biz ve atalarımız hurma ve deve sütüyle yaşadık; yine öyle yasayacağız (<https://www.dunyabulteni.net/tarih-dosyasi/kral-faysal-petrol-icin-abdye-rest-cekmisti-h325584.html>, 20.05.2019). Kral Faysal'ın bu konuşması dünyaya Amerika'ya petrol resti” diye geçmiştir. Görüldüğü gibi film başlamadan önceki verilen jenerikte hiç bir cümle ve fotoğraf aleladede seçilmemiştir hepsinin bir hikâyesi ve tarihi geçmişi vardır. Anlatıcının seyirciye süreci anlatırken kurduğu cümlelerle paralel kullanılan görseller tüm dünyada krizin var olduğu araçların petROLSÜZ kaldığı, para

dengelerinin bozulduğu en çok da göze çarpan görüntü ise İsrail bayrağında ki yıldızın Amerikan bayrağında ki yıldıza dönüşmesidir burada ABD ve İsrail arasında ki politik birliktelik görsel olarak sunulmuştur. Ambargo güç dengesini değiştirdi derken gerçekten de Amerika ve dünyada ki birçok devlet Arabistan'ın elinde olan petrole bağımlı hale gelmiştir ve uluslararası bir krize neden olmuştur. Filmde ki tarih çizelgesinde 1945 yılında “Doğu ve Batı birleşti” “Krallık korunma istiyor” cümlesi kullanılmıştı Arabistan Amerika'ya muhtaçtı 1970'li yıllara gelindiğinde ise Amerika'nın Suudi Arabistan'a ihtiyacı vardır. Petrol Amerikan ulusal güvenlik önceliğiydi derken animasyon şeklinde bir tablo çıkar petrolün yiyecek endüstrisinden tüm sanayi ürünlerine kadar ve savaş sanayisini oluşturan her şeyin ana maddesi olduğunu için hayati önemini görsel olarak kategorize eder.

- **Irak ordusu Kuveyt'e yürüdü.**
- **Suudi Uyruklu Usama Bin Ladin kraliyet ailesine hizmet etmeyi önerdi.**
- **Iraklı işgalcileri defetmek için ordusunu Afganistan'dan geri getirebileceğini söyledi.**
- **Fakat Suudi'lere daha iyi bir öneri getirildi: Birleşik Devletlerden yarım milyon asker.**
- **Teklifi reddedilen Usame sokaklara dökülerek ABD, kraliyet ailesi ve lanetli ittifakı protesto etti.**
- **1990'larp terörist saldırılar tüm dünyada artıyor. Riyad, Naurabi, Dar Es Salaam, Uss Cole**

- Bin Ladin'i takip ettik vatandaşlıktan çıkardık 2000 yılında.

Zaman çizelgesi 1990 yılına geldiğinde Irak'ın Kuveyt'i işgal ettiğini bu yüzden Usama Bin Ladin'in Iraklı işgalcileri geri püskürtmek için Suudi Krallığına yardım önerisi yaptığını aktarır. Amerika tarafından daha iyi bir teklif gelince Bin Ladin'in teklifi geri çevrilir. Bunun üzerine Bin Ladin dünya üzerinde birçok yerde terör saldırıları yapar. Anlatıcı zaman çizelgesi üzerinden anlatırken 1990'lu yıllara gelindiğinde Suudi Arabistan ve Amerika'nın tekrar ortaklık yaptığını çatışmanın yerini tekrar barış aldığı vurgusunu yapar. Anlatıya paralel bir şekilde dönemin Savunma Bakanı Dick Cheney ve Ordu komutanı Norman Schwarzkopf'un fotoğrafları paylaşılır. Bu fotoğrafların yanı sıra Irak Kralı Saddam Hüseyin'in askerlerle halay çektiği görüntüler verilir. Usame Bin Ladin'in sinirli bir şekilde parmağını salladığı görüntü ve kendi yönettiği askeri birliklerin görüntülerde ard arda verilmiştir. Burada Van Dijk'in benlik semasında ki ilişkiler ölçütünden olaya bakabiliriz. Düşmanımız ya da Dostumuz kim? Sorusunu yönelten ölçüt açısından Suudi Arabistan ve Birleşik devletler artık dost durumundadır, düşman durumunda ise Irak Kralı Saddam Hüseyin ve El Kaide örgütünün lideri olan Usame bin Ladin'dir. Bu arada Suudi Arabistan Usame bin Ladin'i vatandaşlıktan çıkarır.

- Suudi Arabistan dünyanın bir numaralı petrol üreticisi

- Birleşik devletler dünyanın bir numaralı petrol tüketicisi

Zaman çizelgesi sırasıyla 1990 yılından başlayarak 2000 yılına kadar dünya üzerinde bombalama yapılan yerleri gösterir. Ardından Suudi Arabistan'ın petrolün dünyanın bir numaralı üreticisi olduğunu sonrada Birleşik Devletlerin dünyanın bir numaralı petrol tüketicisi olduğunu izleyiciye aktarırken İkiz Kuleler'e Dünya Ticaret Merkezine Yapılan

uçak saldırısının görüntüleri ekranda belirir. Bir anlık ekran karartmasından sonra siyah beyaz şekilde çizilmiş New York haritasının bir kısmında yükselen duman gösterilir. 1990 yılların başından 2000’li yıllara kadar terör saldırıları Birleşik Devletler sınırları dışında gerçekleşmiştir şimdi ise ekonominin can damarı olan New York’tadır. Van Dijk’in benlik şemasında “Kaynaklar” ölçütü vardır bu ölçüt Başkalarının sahip olmadığı neye sahibiz ve başkalarının sahip olduğu neye sahip değilizdir. Bu ölçüde göre kaynak açısından Suudi Arabistan Petrol’e sahiptir Birleşik Devletler ise bundan yoksundur. Bu iki karşıtlık ise çatışmanın temelini oluşturmaktadır.

- **Hava korsanlarının on besinin Suudi olması tam bir faciaydı.**
- **Suudi Krallığı hemen saldırıları kınadı.**
- **Bin Ladin Suudi Arabistan’ı düşmana dönüştürdü.**
- **Bu alçak saldırının faillerinin yakalanmasını biz de istiyoruz.**
- **Müslüman olduklarını söylemeye nasıl cüret ederler**

Dünya Ticaret Merkezi’ne uçak saldırısının ardından saldırıyı yapanların 19 kişiden 15’inin Suudi vatandaşı olmasının facia olarak nitelendiren anlatıcı Suudi Arabistan Kralı’nın saldırıyı kınadığını ve faillerinin yakalanmasını istedikleri izleyiciye aktarır. Bir haber programında konuşan Arap gazeteci saldırıyı yapanların Müslüman olduklarını söylemeye nasıl cüret ederler diyerek eleştirmektedir. Bu sırada cümlelerle paralel olarak namaz kılan insanlar ve Müslümanların kutsal saydığı Kâbe etrafında dönen Müslümanlar hedef olarak izleyiciye gösterilir. Bin Ladin Suudi Arabistan’ı düşmana dönüştürdü derken saldırıyı yapan 19 kişiden 15’nin Suudi vatandaşı olması El Kaide lideri Usame

bin Ladin'in Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinde Suudi Krallığın kendi teklifini ret edip Batılı olan Amerika ile ittifak yapmasını, batı ile dost iken saldırıdan dolayı düşman haline geldiğini ifade etmektedir.

- **Gelenek ve modernliğin şiddetle çarpıştığı bir devletti bu.**
- **Bombalamanın arkasında El kaide vardı**
- **FBI' dan bir ekip, saldırıyı Suudi Arabistan'da araştırmaya hazırlanıyor.**
- **Amerikalılar yurt dışında saldırıya uğradığında FBI ilgilenir.**
- **Saldırıları Kraliyet içinde ki ABD yanlısı Kraliyet ailesiyle, radikal Vahabi militanlar arasında ki ciddi bölünmeyi gözler önüne serdi.**

Gelenek ve modernliğin şiddetle çarpıştığı bir devletti bu söyleminin ardından Biz ve Onlar kavramının nasıl birbirinden farklı olduğu görsellerle desteklenmiştir. Biz kavramı Batı'yı Onlar kavramı Doğu'yu temsil etmektedir. Batı modernliğin temsilcisi Doğu ise geleneğin taşıyıcısıdır. Cümle ile paralel olarak Batı'ya özgü ve ürettiği görseller verilir bunlar moda markası Valentino, araç olarak Ferrai, içecek sektörü olarak Starbucks, elektronik olarak Sony ve sinema sektörü olarak Hollywood Planettir. Tüm görüntüler verilirken zıddı olarak lüks AVM de gezen hicaplı kadınlar ve namaz kılan Müslüman topluluktur. Bu iki zıt durum Doğulular için olumsuz Batılılar için olumlu bir vurguya sahiptir. Bu görüntüler arkasından bombalama yapılmış kuleler gösterilir bombalamanın ardından FBI'ın araştırma yapmak için Arabistan'a gideceği söylenir gerekçe ise Amerikalıların yurt dışında saldırıya uğradığında bu birimin araştırmasıdır. Tarih çizelgesi burada bir zaman dilimi göstermemiştir verilen görsel üzerinden 25 Haziran

1996 Riyad'da El Huber kulesine yapılan saldırı olduğu anlaşılmıştır. Yapılan saldırıda 19 Amerikan askeri hayatını kaybetmiştir. Filmin kurgusunda bombalamayı yapanlar olarak El Kaide örgütü olduğu söylene de 2006 yılında Amerika'da yapılan mahkemede Hizbullah terör örgütü suçlu bulunmuştur. Filmin ana hikâyesine geçmeden önce El Huber kulelerinin bombalanması haberini izlememizin nedeni ise ana hikâyede geçmeden önce senaryoda ki boşlukları doldurmaktır. Filmin ana konusunda yine Riyad'a bir bombalama gerçekleşir ve FBI olay araştırmak için Arabistan'a gelir. Anlatıcı filmin ana konusuna başlamadan önce 3 dakika 51 saniye Suudi Arabistan ve Amerika arasındaki tarihsel dönüm noktaları arasında bilgi vermektedir. Ana konuya geçmeden önce ki son görüntü ise bir ellerinde Kuran bir ellerinde silah olan Müslüman gruptur.

Film beyzbol maçı yapan Amerikalılar onları izleyen seyirciler, barbekü partisinde ızgara yapan insanlar ve köpeklerini gezdirenlerin görüntüsü ile sanki Amerika'da bir yerde yaşıyorlarmış hissi yaratmaktadır. Ardından beysbol maçını izleyen yüzü kapalı biri görünür ve küçük bir çocuğa maçı seyrettirmektedir. Bu sırada filmin baş aktörü ve çocuğu okulda nasıl doğduğunu anlattığı bir tanışma seremonisi gösterilmektedir. Ajan Fluery oğlunun nasıl doğduğunu sınıf arkadaşlarına mutlulukla anlatmaktadır. Tekrar diğer görüntüye dönülür ve iki asker ateş etmeye başlar beyzbol maçında olan insanlar şaşkınlıkla çevrelerine bakarlar bir anda yaylım ateşine tutulan insanlar kaçışmaya başlar, ateşi açan askerlerden biri "Allah-u Ekber" diye bağıarak insanları öldürmeye devam eder. Çocuklarını korumaya çalışan insanlar panik içindedir ve bir kişi onları panik yok diyerek sakinleştirmeye çalışır ve gülerek elindeki bombayı "La ilahe illallah, Muhammedun Resululallah" diyerek patlatır. Diğer yandan uzaktan beysbol maçını küçük

çocuğa izleten peçeli adam yanında bulunan çocuğun katliam görüntülerini izlemek istemese bile zorla izlettirmektedir. Tüm bu katliam olurken kendiside “Allah-u ekber” (Allah Birdir) demektedir. Filmin buraya kadar olan kısmında iki aile, iki kültür zıtlıkla verilmiştir. Biz ve Onlar söylemi karşıtlıkları izleyiciye sunulmuştur. Batı medeniyetinde babalar oğullarının okullarına gitmekte, çocuğun arkadaşlarıyla eğlenceli vakit geçirmektedir ve bu durum baba oğul ilişkisinin mutlu olduğunu göstermektedir. Diğer yandan Doğu’ya özgü baba ise çocuğuna “Allah-u Ekber” diyerek insanların öldürdüğü katliam görüntülerini mutluluk duyarak izletmektedir. Van Dijk’in dediği gibi bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula, onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula söylemine uygun bir film kurgusu görmekteyiz.

Film özel ajan Fran Mannerin arkadaşı olan Fluery’i araması ile devam eder. Manner arkadaşına Riyad’da El Rahmah sitesinde petrol şirketi çalışanlarının piknik ve softbol oyunu oynarken büyük bir saldırıya uğradığını, buraya gelmesi gerektiğini söyler. Telefonu kapatan Manner ‘in ardından tekrar çok büyük bir patlama olur. FBI bölge bürosunda toplanan uzman kişiler saldırıyı değerlendiren bir görüşme yaparlar ve aralarında şu konuşma geçer.

- **Ajan Sykes: Bu saldırılar koordineli, planlanmış, zamanlanmış ve güpegündüz.**
- **Ajan Mayes: Kesinlikle çok haince. Kahrolası açgözlü.**
- **Ajan Leavitt : Daha önce üniforma kullandılar mı?**
- **Diğer Ajan: Hayır, bu ilk kez.**

- **Ajan Sykes: Artık Suudi üniformalara da mı erişebiliyorlar?**
- **Ajan Leavitt: Sorumluluğu üstlenen oldu mu?**
- **Diğer Ajan: Bir şey duymadım. Tom?**
- **Ajan Sykes: Suudiler Suudilere karşı olabilir mi?**
- **Ajan Fluery: Olabilir. Eğer öyleyse kesin Ebu Hamza'nın işidir. Usame hayranı. Irak'ta Afganistan'da yaşamış.**

Karşılıklı konuşmada resmi olarak saldırının kim yaptığı belli olmamasına rağmen akla gelen ilk düşman Müslümanlar yani Usame Bin Ladin'e hayranlık duyan Ebu Hamza'dır. Ve saldırıyı yapanlara karşı haince, açgözlü denilerek onlara karşı olan olumsuzluklar vurgulanmıştır.

Ajan Fluery ve arkadaşları olay araştırmak için Suudi Arabistan'a gitmek isterler ancak Adalet Bakanlığı duruma sıcak bakmaz olayları daha çok alevleneceğini düşünür ve söyler;

- **Gideon Young (Adalet Bakanı) : Sizden biri için on kişiyi feda ederler.**

Bu cümle düşman olan kişilere karşı yani bir Amerikalıya eş değer on terörist vurgusu yapılarak karşı tarafın değersizleştirilmesidir. Kadın ajan Mayes düşmanı tanımlarken su şekilde ifade eder;

- **Ajan Mayes: El Kaide bu safhasının ilk safhasını kaybetti ve bunu biliyorlar. Yeni bir safha başladı. Eğer bize katılmazsanız çok yetenekli katilleri serbest birikirsiniz. Ebu Hamza gibiler. Bu komutanlar planlayan, organize eden, beyin yıkamayı öğreten, aşırı şiddeti telkin eden kişiler. Savaşığımız kişiler.**

Ajan Mayes Adalet bakanlığı yetkililerini FBI'ın olay araştırmak için Arabistan'a gitmeyi ikna etmeye çalışmaktadır. Düşman beyin yıkayan ve aşırı şiddeti telkin eden kişiler olarak tanımlanarak yine olumsuzluk üzerinden vurgulanarak Biz ve Onlar ayrışmasını net olarak çizmektedir.

Görüşmeden sonra Ajan Fluery babası Suudi Arabistan'da bir helikopter kazasında ölen küçük bir çocuğu ziyaret eder ve Fluery üzerinden yine kendileri hakkında olumlu şeyleri vurgula ölçütünün kullanıldığını görüyoruz. Fluery burada vefakâr bir kişidir arkadaşının arkasında biriktiği evladına karşı sorumluluklarını yerine getiren iyi bir insandır. Burada iki karşılaştırma daha görürüz birisi Suudi polisi olan Haytam karakterini sorgulanırken kardeşin "Amerika ile savaşırken öldü" derler o da ben kardeşim değilim der, burada kardeşi öldüğünde bir Müslüman'ın yaptığı şey gidip başka insanları öldürmek oluyor ama bir Amerikalının yaptığı şey geride kalanların iyiliğini düşünerek onların hayatlarında güzel şeyler yapmak oluyor. Film senaryosu burada ideolojik açıdan yine bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula, onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula ölçütüne uygun düşüyor.

Ajan Fluery inceleme izni çıkarmak için Suudi Arabistan Büyük Elçisi Prens Thamer ile görüşme ayarlıyor. İzin çıkarmasını istiyor fakat Prens bir ayı bulur diyor, Fluery ise prensi ikna etmek için tehdit ediyor ve şu cümleleri kuruyor:

- **Ajan Fluery: FBI 'ın elinde Kraliyet ailesinin eşlerinin Bostan dışında Arap-Amerikan kültür merkezlerine on milyar dolar bağışladığına dair kanıt var. O para yani başında eğitim kampları olan Cakarta camilerine gitti. Küçük**

çocukların oyun oynadığı, yanda da çocuk olmayanların silahla oynadığını görmek tuhaf. Ne dersiniz?

- **Prens Thamer (Suudi Arabistan Büyükelçisi) :Kanıtınız yok.**
- **Ajan Fluery: Nerden biliyorsunuz? Büyük bir haber olur. Sadece metropol gazetelerinde yer almaz. Terrel Tirubune gibi taşra gazetelerinde de yer alır.**
- **Prens Thamer (Suudi Arabistan Büyükelçisi) : Ne demeye çalışıyorsunuz?**
- **Ajan Fluery : İzni hemen istiyorum.**

Ajan Fluery Kraliyet ailesine mensup kişilerin kültür merkezin bağış yaptığını fakat bu bağışın sadece çocuklara gitmediğini aynı zamanda terör faaliyetlerini destekleyen grupların yetiştirilmesi için kullanıldığını ima eder. Prens ise kanıtınız yok derken yine bu imanin gerçek olduğunu kabul etmiş görünür. Kraliyet ailesinin terör faaliyetlerini destekliyor olması yine dostmuş gibi görünen ancak arkadan iş çeviren onlar hakkında olumsuzlukların vurguladığı ideolojik bir göndermedir.

Ajan Fluery ve ekibi Suudi Arabistan'a olay incelemek için izni çıkarır ve yola koyulurlar. Bu sırada Ebu Hamza ve ekibi konuşmaları başlar konuşmalar kamera ile kayıt altına alınır ve şu diyaloglar gerçekleşir.

- **Ebu Hamza: El Rahman sitesi operasyonu kutlu bir müdahale ve büyük bir cihattır. Bu daha başlangıç, inşallah tüm kâfirleri Müslüman topraklardan atacağız. Allah sizi korusun evlatlarım. Allah bize zafer verecek. Allahuekber, Allahuekber, Allahuekber. Allah hepinize huzur versin. Allahuekber (Allah en büyüktür).**

Ebu Hamza ve ona tabi olanlar ideolojik olarak manifestolarını büyük bir cihat olarak tanımlarlar ve amaçlarının bütün kâfirleri Müslüman topraklardan atmak olduğunu “Allah-u Ekber” nidalarıyla belirtir. Söyleme paralel olarak grup üyelerinin sakallı, başlarında Arap kültürüne özgü kefiye örtü bulunmaktadır. Van Dijk’ın ideolojik benlik şemasında üyelik başlığında burada Ebu Hamza ve grubu bulunmaktadır. Etkinlikler olarak ise planladıkları ve yaptıkları şey Müslüman olmayanların kendi topraklarından hayatlarına son vermek kaidesi ile öldürmektir. Amaçları ise cihattır. İdeolojik kare’de ise onlar “Allah-u Ekber” nidalarıyla, sakallı Doğu’ya özgü görünüşleriyle cihat yapan teröristlerdir ve bu onlar hakkında olumsuz olan şeylerin vurgulanmasıdır. Onlar İslam adına ölmekten ve öldürmekten çekinmeyen teröristlerdir.

Ajan Fluery ve ekibi Riyad havalimanına iner ve El Gazi ve ekibi tarafından onların güvenli saydıkları bir yere yerleştirirler. El Gazi güneş doğduğunda geleceklerini söyler ve FBI ajanlarının üzerine kapıları kilitlerler ve su diyalog gerçekleşir.

- **Ajan Sykes: Bu yangın yönetmeliğine aykırı.**
- **Ajan Mayes: Burada yangın yönetmeliği yok. Artık ormandasın bebek.**

Ajanların arasında gerçekleşen bu diyalog Suudi Arabistan topraklarında Batı’ya özgü kanunların olmadığı orman kanunların geçerliği olduğunu söyleyerek Doğu’yu aşağılamaktadır ve onlara özgü bir durum olduğunu belirterek olumsuz vurgu yapmaktadır. Güneş doğduğunda cami kubbesi ve minaresi göze çarpar ardından Ajan Fluery ve ekibi El Rahmah sitesine getirilir, ekip darmadağın olan alanı görünce yüzlerinde sakinlik olur. Prens gelir ve o geldiğinde Ajan Mayes’in açık olan kolları örtülür. Prens, Ajan Mayes dışındaki ekiple el sıkışarak merhabalaşır. Burada Doğu’ya

özgü bir ritüel erkeğin kadın ile tokalaşmaması onlar hakkında olumsuz bir durumu vurgulamaktadır ve Ajan Mayes'in kollarının örtülmesi gelenek modernliğin karşıtlığı olarak Biz ve Onlar üzerinden tanımlanmasıdır. Ajan Fluery ve ekibi El Gazi ile alanda olayın isleyiş biçimi ile ilgili konuşmaktadır. Fluery kimlikleri belli mi diye sorar. El Gazi ise henüz değil, dört adamın aynı camiye gitmesi muhtemel cevabını vermektedir. Film senaryosu örtük olarak ideolojik gönderme yapmaktadır camii 'ye giden Müslümanların potansiyel terörist olabileceklerini ima etmektedir. Filmin 48'inci dakikasında Ajan Leavitt bir dergi okumaktadır. Derginin bir kısmı ikiye katlanmış görüntüsündedir. Dergi kapağının bir kısmı görünse de parçalar birleştiğinde "Complete Idiot's Guide" yani "salaklar için tam rehber" yazmaktadır altta ise "Koran" yazısı büyük puntolarla verilmiştir. Sağ üst köşede ise Stephen Schwarts'in yazısının tanıtımını yapan paragraf yer almaktadır ve İslam'ın iki yüzü denilmektedir. Ajan Leavitt Kuran rehberi okumaktadır şu cümleleri kurar:

- **Ajan Leavitt: Bağnazların yaptıklarını yaparsan, öteki dünyada kaç huri hizmetinde olacak?**
- **Ajan Mayes: 70.**
- **Ajan Leavitt: Yanlış.**

Müslümanlar bağnaz olarak tanımlanmaktadır ve eleştirel bir dilde yazılan "Kuran Rehberini", "salakların rehberi" olarak izleyiciye sunulur dahası İslam ikiyüzlüdür. Ajanlar kendi aralarında Kuran'da gecen huri terimiyle dalga geçmektedir. Film ideolojik acıdan yani "Onlar" kavramını İslam ikiyüzlü ve Kuran'a inananları "salakların rehberi" olarak kodlamaktadır.

Ajan Fluery ve ekibi Prens'in sarayına yemek için davet edilirler yolda El Gazi aralarında şu konuşma geçer:

- **Ajan Sykes: Kaç prens var?**
- **El Gazi: 5 binin üzerinde.**
- **Ajan Sykes: Her prensin böyle sarayı var mı?**
- **El Gazi: Bazıların ki daha büyük.**
- **Ajan Sykes: Bunların parasını kim ödüyor?**
- **El Gazi: Exxon, Chevron, Shell..**
- **Ajan Sykes: Ciddileşelim biraz.**

Filmin senaryosunda Batı ve Doğu'nun siyasal, ekonomik aktörlerine öz eleştiri yapılmaktadır. Çünkü birbirlerinin varlığını ve devamlılığını sağlamaktadırlar.

Prens'ten kanıtları incelemek için özel izin çıkartan Ajan Fluery ve ekibi olayın gerçekleştiği yere gelir. Ajan Sykes patlamanın olduğu büyük çukura girmek için hazırlanır ve eldivenlerini takar bu sırada ne yaptığına bakan Suudi askere "kontrol lazım mı? Seni koca ibne" der. Burada yine Müslümanlara karşı hakaret ederek olumsuz vurgu yapıldığını görüyoruz.

Patlamanın etkisiyle oluşan büyük çukurun içinde ki su boşaltılmaya başlar, içinden çıkan parçalar birleştirildiğinde bir sedye olduğu anlaşılır ve Ajan Sykes şöyle der:

- **Ajan Sykes: Bir sedye, it herif. O itler ne yapmış biliyormuşsunuz. Bir ambulansı hava uçurmuşlar. Olamaz bu çok kötü. Alçakça.**

Filmde intihar bombacısının insanları sakinleştirmeye çalışırken kendini patlattığını görmüştük ardından gece olmuş ve yardım ekipleri insanları ambulanslara taşıyorken ikinci büyük patlama olmuştu. Ajan Leavitt ambulansın büyük patlama için kullanıldığını keşfeder ve onlar hakkında olumsuz vurguya “İtler “ “Alçakça “ deyimlerini kullanarak pekiştirmeye devam eder.

Ajan Mayes saldırıdan yaralan cesetler üzerinde inceleme yapar ve şarapnel parçaları arasında bazı parçalar bulur bunları birleştirdiğinde ortaya misket çıkar. Aynı şekilde arazi taraması yapan diğer ajan çukurun içinde başka misket parçaları bulur. Bu görüntülerden açıkça dile getirilmese de misket bombalarının kullanıldığı örtük bir şekilde izleyiciye aktarılmıştır.

Ajan Fluery ve ekibi saldırıyı gerçekleştiren fakat orada ölen kişilerin fotoğraflarından nerede ikamet ettiklerini tespit ederler. Ardından hücre evi görüntüleri gelir ve bomba yapan genç teröristler ekrana yansır. Suudi Arabistan kolluk görevleri ve FBI ajanları buraya baskın yapar ve buradaki kişiler öldürülür ancak hepsi çocuk yaşta olan gençlerdir. Ajan Fluery’i burada Ebu Hamza’yı bulamaz ve asıl hedefin bulunmaması için ayarlanan bir tezgâh olduğunu anlar. Amerika elçisi gelir Fluery ve ekibini başardınız sağ salimsiniz hemen ilk uçakla dönüyorsunuz der. Sonrasında Prens gelir ve olayın faillerinin yakalandığını basın açıklaması yaparak duyurur. Ajan Fluery ve ekibi ülkelerine yola çıkmak için yola koyulurlar. Geniş güvenlik önlemleri alınarak yola devam ederken Ajan Fluery ve El Gazi arasında su diyalog geçer:

- **Ajan Fluery: El Gazi ne düşünüyorsun.**

- **El Gazi: Amatörler. Küçük bir zafer. 93'te kulelere yapılan ilk saldırıyı hatırlattı. Bombalı araba.**

Bu diyalogda 26 Şubat 1993 tarihinde Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan ilk saldırıya hatırlatma göndermesi yapılmıştır. Saldırıda yarım ton patlayıcı taşıyan bir araç İkiz Kuleler'in otoparkına bırakılmış ve birçok insanın hayatını kaybetmesine neden olmuştur. Aynı zamanda amatörler diyerek olumsuz vurgu yapılmaya devam edilmiştir.

Yoğun güvenlik önlemleri ile hava alanına götürülen FBI ekibi yolda saldırıya uğrar, birçok araba patlatılır ve silahlı çatışma baslar. Son anda direksiyonu kıvıran Ajan Fluery batmadan kurtulur ancak araba ters döner ve askeri üniformalı kişiler Ajan Leavitt zorla alıkoyarak araçlarına bindirirler. Çatışmada teröristlerden biri yaralanır ve ajan Leavitt ile arabaya bindirilerek uzaklaşır. Ajan Fluery ve Bin Gazi diğer ekip üyeleri teröristleri takip etmeye başlarlar ve Suewidi denilen bölgeye gelirler. Filmin başlangıç noktasında bu mahallenin terör gruplarının militan elde etmek için yoğunlukla bu bölgede yaşadığı söylenmişti. Bu sırada yoğun çatışma görüntüleri verilir aynı zamanda cami ve minare görüntüsü verilerek örtük olarak yine teröristler din ile kodlanmıştır. Ajan Leavitt elleri ve ağzı bağlanır teröristler tarafından ellerinde pala ile Bismillah, Allah-u Ekber denilerek öldürülmeye çalışılır aynı zamanda kamerayla görüntü alınır. Ajan Mayes çatışma sırasında "Fucking Muslims" diyerek yine Müslümanları aşağılar. Film Müslümanların Bismillah, Allah-u ekber diyerek elinde palayla birini öldürme görüntülerini vererek onlar hakkında olumsuz ideolojik vurgu yapmaktadır. Ajan Mayes çatışma sırasında arkadaşı Leavitt'i kurtarır ve diğer teröristleri öldürmek için bir kapıyı aralar kapıda küçük bir çocuk görür. Çocuk ağlamaya baslar ardından Mayes çocuğun ağlamaması için ona şeker

verir çocuk ise ona misket. O anda El Gazi yere yuvarlanan bir adama el uzatır ve elini uzatan adamın parmaklarının olmadığını görür. El Gazi bu kişinin Ebu Hamza olduğunu anlar ve karşılıklı çatışma tekrar başlar. Bu sırada Ebu Hamza küçük çocuğun kulağına bir şeyler söylemektedir. Çatışma sırasında El Gazi ölür. Film Ajan Fluery'in El Gazi'nin cenazeye gitmesiyle devam eder. Ailesiyle tanışır çocuklarıyla sohbet eder. Burada Ajan Fluery'in cenazeye gitmesi bizim hakkımızda olumlu olan şeyleri vurgula ölçütüne girmektedir. FBI ekibi ülkesine döner soruşturma için hazırlanmaktadırlar. Ajan Leavitt, Fluery'e tüm bunlar başlamadan önce Mayer'e ne söyledinse ağlamayı kesti der. Ajan Fluery ise "hepsini öldüreceğimi söyledim" der. Diğer taraftan Ebu Hamza'nın torunu görüntüsü girer annesi ile şu diyalog geçer;

Ebu Hamza'nın Gelini: Büyükbaban ölmeden önce kulağına ne fısıldadı.

Ebu Hamza'nın Torunu: Sakın korkma çocuğum. Hepsini öldüreceğiz.

Film Bizler ve Onlar karşıtlığı üzerinden iki farklı grubun da birbirine nefret hissi duyduğunu göstermektedir. Ancak farklı olan Müslüman küçük çocuğun hepsini öldüreceğiz derken filmin onun gözlerinde ki bakışla bitmesidir. Burada örtük ideoloji ile bütün Müslüman çocukların potansiyel terörist olduğu fikrinin verilmesidir.

Sonuç olarak, eleştirel söylem analizinin Biz ve Onlar Karşıtlığı üzerinden Krallık filmi incelenmiştir. Arapların dine dayalı farklılıkları ile Batı'nın modernite üzerinden birbirinden ayrıştığı ve ötekileştiği görülmektedir. En keskin ayrımı Onlar Müslüman terörist Biz kavramı ise ülkesini koruyan vatansever ve modernitenin taşıyıcısı olmasıdır. Film ideolojik olarak Müslümanları terörist, İslam dinini ise şiddetin üreticisi ve koruyucu olarak göstermektedir. Birçok yerde Müslümanları aşağılayan onları hayvana benzeten,

aptal olarak gören ifadelere başvurulmuştur. Film 2007 tarihinde gösterime girmiş ancak kurgu olarak 11 Eylül saldırılarından 2 yıl sonra gerçekleşiyor gibi verilmiştir. Filmin birçok yerinde geriye dönük hatırlatmalar yapılarak izleyicinin hafızası tazelenmiştir. Bunlarda biri 1993 yılında İkiz Kuleler'e yapılan saldırı diğeri ise 1995'te Riyad'da gerçekleşen El Huber kulelerine yapılan saldırıdır. Ayrıca filmin ana konusu başlamadan öncede kulelere çarpan uçağın animasyon şeklinde verilmesi de bir toplumsal hatırlatmadır. Filmin en büyük örtük ideolojik söylemi ise küçük Müslüman çocukların potansiyel terörist olduğu imasının yapılmasıdır. Filmin ideolojik söylemine göre Müslüman çocuklar sadece misketle oynayan basit bir figür değildir onlar aynı zamanda bir misketi öldürücü bir silaha dönüştürebilecek terörist adaylarıdır. Her yönüyle islamofobik ve militarist öğeleri içinde barındıran bu film Amerika'nın dünya üzerinde yaptığı müdahalelerin hâkli gerekçesi olarak sunulmuştur.

3.6.2.2. Uçuş 93 (2006) Filminin Eleştirel ve İdeolojik Analizi

Yapım Ülkesi: ABD, Fransa, İngiltere

Oyuncular: Khalid Abdalla, Omar Berdouni, Thrish Gates, David Alan Basche, Polly

Adams

Yönetmen: Paul Greengrass

Senarist: Paul Greengrass

Tür: Drama, Tarihi

Yapım Yılı: 2006

Süre: 105 dk

Orijinal Dil: İngilizce

Orijinal Adı: United 93

Fotoğraf 17: United 93 Film Afişİ

Kaynak: <http://www.beyazperde.com/filmler/film-108587/fotolar/detay/?cmediafile=18607313>

Erişim Tarihi:06.06.2019.

Film, 11 Eylül saldırısında kaçırılan dört uçaktan biri olan United 93 isimli uçağın yolcularının yaşadıklarını anlatır. Saldırı esnasında yolcular teröristlerle sıcak temasa girerek uçağın farklı bir noktaya düşmesini sağlarlar. Olabilecek daha büyük bir felaketi engellemesini sağlayan yolcular aynı zamanda büyük bir kahramanlık ve cesaret örneği gösterirler.

UA93 sefer sayılı uçağın yolcuları, Dünya Ticaret Merkezi'ne düzenlenen terörist saldırı haberini bir şekilde öğrenirler yolcular başlarına gelen felaketin bilinciyle uçağın rotasını değiştirerek Beyaz Saray'a yapılmak istenilen saldırıyı engellemiş olurlar. Uçakta bulunan kırk kişinin hayatı son bulsa da olası çok büyük bir felaketi önlemişlerdir.

Uçuş 93 filminin açılış sekansı Kuran okuyan bir Müslüman sahnesi ile başlamaktadır. Filmin 46'inci saniyesinde kamera açısı Kuran'ı Kerime odaklanmıştır ve o saniyede Kuran net olarak görüntülenmiş arkadaki kişi bulanık olarak verilerek dikkat izleyici açısından Kitap'a yönlendirilmiştir. Filmin ilk üç dakikasında hava korsanlarının saldırı için hazırlık yaptığını görürüz. Kuran okuyan kişinin okuduğu ayetler anlam açısından önem arz etmektedir. Film senaryosu Müslümanlar açısından kutsal sayılan Kuran-ı Kerim ayetlerini ideolojik söylem olarak kullanarak politize etmektedir. Ayetler okunurken aynı zamanda onlar olarak nitelendirebileceğimiz grup üyeleri namaz kılmaktadır. Bu durum Van Dijk'ın ideolojik kare ölçütünde ki onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula kuramına uymaktadır. İlk okunan ayet Tevbe suresinin 72. Ayetidir ve şu anlama gelmektedir:

- **Allah, inanan erkek ve inanan kadınlara, içinde daima kalacakları, alt tarafından ırmaklar akan cennetler ve adn cennetlerinde güzel meskenler vaat etmiştir. Allah'ın onlardan razı olması (hepsinden) daha büyüktür. İşte bu, en büyük kurtuluştur. (Feyizli, 2006:211)**

Siyah loş bir otel odasında okunan bu ayet açıkça Kuran'ı ideolojik olarak hedef göstermektedir. Daha sonra hava korsanlarından biri vakit geldi diyerek arkadaşını uyarır araya siyah bir görüntü girer ve film şirketi hakkında yazılı bilgi verir. Ardından Newark

şehrinin yukarıdan çekilmiş gece görüntüsü verilirken yeniden Kuran ayetleri okunmaya başlanır. Bahsi geçen ayetler Fetih suresinin ilk dört ayetidir ve şu anlamlara gelmektedir:

“1- (Resulüm!) Biz sana apaçık bir Fetih (ve zafer yolu) açtık.

2-3 (Bu) senin (zelle olan) günahından, geçmiş ve gelecek olanı Allah’ın bağışlaması, sana nimetini tamamlaması ve seni doğru bir yola iletmesi ve yine Allah’ın sana şanlı bir zaferle yardım etmesi içindir.

4- İmanlarına iman katsınlar diye, müminlerin kalbine huzur (ve sebat) indiren O'dur. Göklerin ve yerin orduları ancak Allah'ındır. Allah hakkıyla bilendir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Feyizli, 2006:522)

Film ideolojik olarak hava korsanlarının motivasyonunu ve saldırıyı yapış amacını Müslümanların kitabı Kuran olarak görmektedir. Film kurgusunda saldırıyı yapacak olan hava korsanları yaptıkları işi fetih olarak görmektedirler. Bunu gerçekleştirdiklerinde günahlarının bağışlanacağını, Allah’ın onlara bu zaferde yardım edeceğine onları doğru yola iletteceğine, aynı zamanda büyük bir başarı elde ederek cennete gideceklerine inanmaktadır. Burada yine Van Dijk’in ideolojik kare kategorisinde “Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula” ölçütüne girdiğini görmekteyiz. Havaalanı yoluna gidilirken kamera açısı bir yazıya odaklanır ve orada Amerikan bayrağının yanında (God Bless Amerika) Tanrı Amerika’yı korusun yazmaktadır. Bu ise Biz hakkında olumlu şeyleri vurgula ölçütüne girmektedir.

Hava korsanları havalimanına gelir ve güvenlik kontrolünden geçtikten sonra uçağa yerleşirler. Sıradan bir günde sıradan insanların aynı uçakta olduğu bir gündür. Hostesler

aralarında konuşmakta, iş adamı bilgisayarında işlemler yapmakta, yaşlı bir kadın ilaçları için su istemektedir. Bu görüntüler ardından Boston Hava Trafik Merkezine geçilir burada da herkes günlük rutin işini yapmaktadır. Ancak filmin on sekizinci dakikasında hava kontrolörü bir duyum alır ve amirine biri kokpiti ele geçirmekten bahsetti sakın olun alana dönüyoruz, sanırım uçak kaçırıldı der. Bu sırada Kuzeydoğu Hava Savunma Komutanlığı Merkezi (New York) bir tatbikata hazırlanmaktadır. Tatbikatta hava savunma bölgesine sızan Rus uçaklarından bahsetmektedirler. Bu yüzden ülkede ki tüm uçakların deniz üzerinden değil, kara uçuşu yapılması emri verilir. Çok geçmeden bu üsse uçak kaçırıldı haberi ulaştırılır. Askeriyede iki çalışan arasında söyle bir konuşma geçer:

- **Asker Dawne: Ne oldu.**
- **Asker Powell: Uçak kaçırılma olay bildirildi.**
- **Asker Dawne: Bu bir simülasyon mu?**
- **Asker Powell: Gerçek hayat.**
- **Asker Dawne: Tatbikat değerlendirme ekibi nerede.**
- **Asker Powell: Uçak kaçırılma olayı gerçek.**
- **Asker Dawne: Ciddi misin?**

Uçak kaçırılma haberini simülasyon olarak algılamaları ve ciddi misin demeleri Amerika Birleşik Devletleri'nin başına böyle bir olay gelmesine inanamadıklarının göstergesidir. Bu sırada Amerikan hava sahasında 4200 uçak yolculuk yapmaktadır. Hava kontrol merkezine başka uçak kaçırılma haberleri de gelir. Bir türlü hangi uçukların kaçırıldığı tespit edilemez. Bazı kaynaklardan Amerikan 11 uçağının kaçırıldığı bazılarında ise

United 175 uçağının kaçırıldığı haberleri gelmektedir. Hava kontrol merkezinde inanılmaz bir haber yoğunluğu vardır insanlar nasıl davranacaklarını, nasıl tespit edeceklerini bilememektedir. Bu sırada ekranda kulelerden yükselen dumanlar görülür. Hava kulesinde çalışanlar dürbün ile Dünya Ticaret Merkezi'ne baktıklarında dumanları görürler ve hala uçak kaçırılma olayları olmasına rağmen hiçbir anlam veremezler. Ardından akıllarına CNN kanalını açmak gelir ve sağlıklı bilgiyi oradan alırlar. CNN haber kanalı su şekilde açıklama yapar;

- **CNN Haber Kanalı: Dünya Ticaret Merkezine bir uçağın çarptığı haberi geliyor. Haberi doğrulamaya çalışıyoruz. Kaynaklarımız aracılığıyla neler olduğunu öğrenmeye çalışıyoruz. Bu sabah orada korkunç bir şeyler yaşandığı kesin.**

Kuzeydoğu Hava Savunma Komuta Merkezi dâhil diğer Hava Kontrol merkezleri birinci olay tespit mercii olmasına rağmen haberi Amerikan CNN haber merkezinden almaktadır. Burada Van Dijk'ın bizim hakkımızda olumsuz şeyleri vurgulama ölçütüne zıtlık mevcuttur. Öbür yandan CNN'in kulelere bir uçak çarptığını haber vermesi diğer kurumların görevini yapmamasına rağmen olumlu bir vurgudur.

İlerleyen dakikalarda United 93 uçağının yolcularını görmekteyiz ve insanlar günlük olağan muhabbetler etmektedir. Hava korsanlarının gergin, tedirgin olmasına rağmen dua ettikleri izleyiciye yansıtılır. Ardından içlerinden biri Allah-u Ekber diyerek hostesi rehin alır ve Allah'ın adıyla der. Yolcular arka taraflara doğru kaçışmaya baslar, bir yolcu defalarca bıçaklanır ve ağır yaralanır. Amaçları kokpite girip uçağın hâkimiyetini almaktır. Hava korsanları hostesi zorlayarak kokpite girerler pilotları öldürerek uçağı

kendileri sürmeye başlarlar. Bu sırada hava korsanı cebinden Beyaz Saray'ın fotoğrafını çıkarır ve önüne koyar burada hedeflerinin Beyaz Sarayı vurmak olduğunu anlıyoruz. Hava kontrol merkezi bir uçağın hızla alçalmakta olduğu haberi verirken herkes kuleden uçağı görmeye başlar. Ardından hızla alçalan uçak Dünya Ticaret Merkezine çarpar ve bu durumu herkes çıplak gözle izlemektedir. Herkes büyük bir şaşkınlıkla gözlerine inanmadan korku içinde birbirine bakmaktadır. Askeri üst ise görüntüleri CNN haber kanalından izlemektedir.

Uçağın içinde panikleyen yolcular hava korsanlarına fark ettirmeden ailelerini aramaya başlar ve uçağın kaçırıldığını söylerler. İrtibat kurdukları aile bireyleri Dünya Ticaret Merkezine uçak saldırıları olduğunu bildirir. Yolcular kendi aralarında plan yapmaktadırlar iki hava korsanı etkisiz hale getirerek tekrar uçağın kontrolünü ele almaya hedeflerler. Hosteslere silah olarak kullanabilecekleri ne varsa getirmeleri söylenir. Bu sırada iki hava korsanı birinin elinde bıçak diğerinin vücuduna bağlanmış bomba ile yolcuları kontrol altına çalışmaktadır. İki hava korsanının masum insanları rehine alarak bomba ile korkutması onlar hakkında olumsuz vurgu yapan ölçüttür. Burada Van Dik'in biz ve onlar karşıtlığını açıkça görüyoruz. Onlar bir uçağı kaçırın hava korsanı biz ise masum yolcuyuzdur.

Yolcular kendi aralarından koordine olur ve hızlıca iki teröristin üzerine yürürler aralarında arbede yaşanır ve iki hava korsanını etkisiz hale getirerek kokpite girmeye çalışırlar. Bütün yolcular kendi inançlarına göre dua ederler ve bir kadın şöyle der:

- **Amerikalı Yolcu Kadın: Göklerde ki babamız adın kutsal kılınsın. Egemenliğin gelsin. Bize karşı suç isleyenleri bağışladığımız gibi.**

Burada filmin ideolojisi yine Biz ve Onlar karşıtlığını açıkça vermekte Bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula ölçütünü kullanmaktadır. Kadın, teröristler tarafından kaçırılmasına rağmen onları bağışladığını ve onların bağışlanması dileğini ifade eder. Daha sonra kokpite bulunan hava korsanları uçağa gelen mesajı alırlar ve kulelerin vurulduğunu öğrenirler ve kardeşlerimiz iki hedefi de vurmuşlar der birbirilerine. Elhamdulillah ve Laileheillah diyerek hedefe varmaya çalışırlar. Burada yine Onlar üzerinden olumsuz vurgu yapılmaktadır. Yolcular ailelerini aramaya devam ederler, bir yolcu ailesine United 93 uçağında olduğunu kaçırıldığını söyler. Uçak içinde birçok yolcu gerekli yerleri aramalarına rağmen yetkili merciler hala hangi uçağın kaçırıldığı konusunda koordine olamazlar. Kokpite girmeyi başaran yolcular teröristlerle boğuşmaya başlar. Teröristlerden biri Lailehe illallah Muhammedin resulullah der. Aralarında ki boğuşmayla birlikte uçak irtifa kaybetmeye başlar, birbirine tutunan yolcuların görüntüsüyle uçak çakılır ve film bu sahne ile biter.

Film teröristlerin kuran okuması ile başlamıştı ve biterken bir kısmı Kuran'da geçen Lailehe illallah Muhammedin Resulullah (Allah'tan başka İlah yoktur). Hz. Muhammed Allah'ın Peygamberi'dir) deyimini ile son bulur. Film son sekansta da Müslümanlar için kutsal sayılan Kelime-i Tevhidi ideolojik bir algı meselesine dönüştürmektedir. Şiddetin kaynağı film bağlamında Müslümanların kutsal kitabı Kuran-ı Kerim'dir. Kuran ideolojik bağlamda gücün orantısız ve dengesiz bir biçimde kendinden olmayana yaşam hakkı tanımayan bir araç olarak şiddetin taşıyıcısı olarak filmde örtük ideolojinin bayraktarlığını yapmaktadır. Burada yine masum yolcuların hayatına kast eden teröristin son cümlelerinin bu şekilde olması Onlar hakkında olumsuz şeyleri vurgula ölçütüne uymaktadır. Diğer

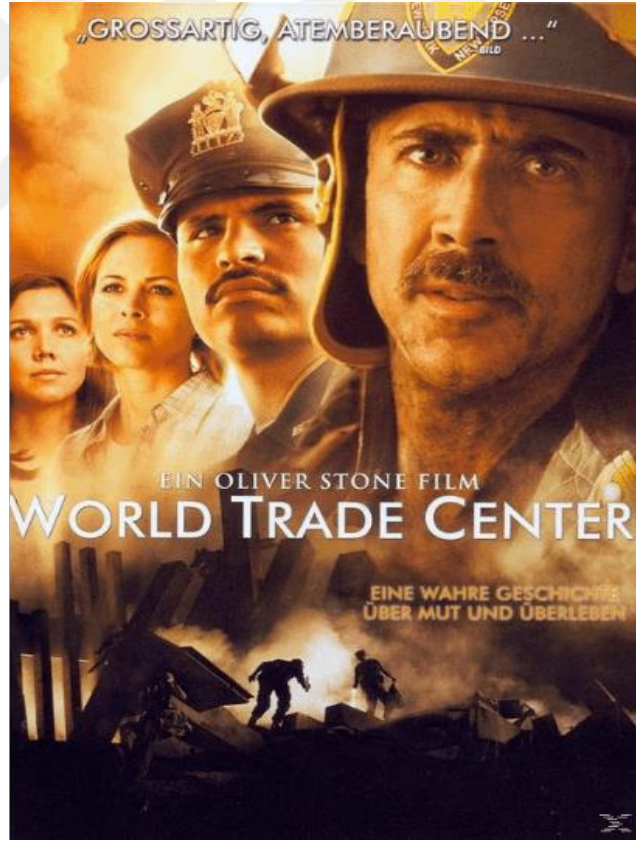
yandan Biz hakkında olumlu şeyleri vurgula ölçütüne ise yolcuların öleceklerini bilmelerine rağmen uçağın asıl hedefi olan Beyaz Saray'a çarpıp daha çok insanın ölmesine neden olmasındansa farklı bir hedefe uçağın düşmesini sağlamalarıdır.

Uçuş 93 filmi Van Dijk'in görsel ve ideolojik söylem analizi üzerinden değerlendirilmiştir. Biz ve Onlar karşıtlığı üzerinden değerlendirilen filmde hava korsanları Müslüman teröristler olarak sunulmuştur. Biz karşıtlığı ise saldırıya maruz kalan masum Amerikan vatandaşlarıdır. Filmin ideolojik kurgusu ilk sekansta başlamaktadır ve Müslümanların kutsal kitabını şiddetin kaynağı olarak göstermektedir. Kamera açısı bakımından görsel olarak izleyiciye Kuran-i Kerim-ı ön plana çıkarması izleyiciye olumsuz gönderme yapmaktadır. Hava korsanlarının saldırıyı yapmak için Kuran ayetleri ile motive olduğunu filmin ilk dakikalarında görmekteyiz. Filmin hava korsanlarını tedirgin ve korkmuş olmalarına rağmen kendilerini cihat davasına adanmış genç Müslümanlar olarak lanse ettiğini görmekteyiz. Burada yine "Onlar" tanımlaması üzerinden olumsuz bir vurgu görmekteyiz. Motive kaynağı olarak teröristlerden biri ilk etapta Tevbe Suresi'nin 72. ayetini okumaktadır. Ayette başlangıçta belirlediğimiz gibi cennet vaadi ve Allah'ın rızası vurgulanmaktadır. Teröristlerin saldırıyı yaparken bu ayeti referans almaları filmin kurgusu açısından örtük ideolojiyi nitelemektedir. Ayrıca film hava korsanlarının, ayetlerden aldığı referansla fetih duygusu içinde saldırıyı gerçekleştirmeleri ve uğrunda cennet vaadinin olduğunu düşünmeleri açısından onları kendi çıkarlarını düşünen bencil kişiler olarak sunmaktadır. Kuran ayetlerinin şiddetin kökeni ve yayıcısı olarak sunulması alenen islamofobik bir kurgu ile karşı karşıya geldiğimiz göstergesidir. Uçuş 93, 11 Eylül saldırısı felaketini derinlemesine konu alan

ilk Hollywood filmi olması açısından önem arz etmektedir. Film, 11 Eylül sarısında kaçırılan dört uçaktan biri olan Uçuş 93 adlı uçağın teröristlerin tarafından kaçırılmasını ve yolcuların kokpiti tekrar ele geçirerek asıl hedefin vurulmamasını sağlamasını konu almaktadır. Filmin geleneksel Hollywood filmlerinden farkı aşırı gerçekçi olması ve bir kahraman yerine birçok isimsiz kahramanı sunmasıdır. İngiliz yönetmen Paul Greengrass konusu bakımından gerçek bir hikâyeye dayanan filmi, kriz halindeyken grupların nasıl kolektif bir dayanışma ile felaket karşısında tek kimlik olmalarını beyaz perdeye ustalıkla aktarmaktadır. Diğer yandan ilk bölümde bahsettiğimiz Bush'un Hollywood prodüktörleriyle bir araya gelerek "Yurt Sever Filmler Yapmalıyız" söylemine paralel çekilmiş bir film görmekteyiz. Film bir kahraman üzerinde değil birçok isimsiz kahramanın Beyaz Saray'a yapılmak istenilen saldırıyı engellemesi açısından kolektif bir başarı hikâyesidir. Biz ve Onlar karşıtlığını ideolojik açıdan izleyiciye sunan film toplumsal belleğin oluşmasında ve yaşatılmasında hatta unutturulmamasında önemli bir misyonu vardır. Film 11 Eylül saldırılarından beş yıl sonra çekilmiştir bu açıdan hafızanın tazelenmesi, tekrar hatırlatılması toplumsal travmanın devamlılığını sağlaması açısından önemlidir. Filmin birçok yerinde son sistem teknolojik sistemlere sahip olunmasına rağmen kurumların bir türlü sağlıklı iletişime geçememesi, askeriyenin Beyaz Saray'da ki otorite ulaşamaması gerekli aksiyonların alınamaması olumsuzluklar üzerinden tanımlanmıştır. Uçuş 93, 11 Eylül saldırısı felaketini derinlemesine konu alan ilk Hollywood filmi olması açısından önem arz etmektedir. Film, 11 Eylül saldırısında kaçırılan dört uçaktan biri olan Uçuş 93 adlı uçağın teröristlerin tarafından kaçırılmasını ve yolcuların kokpiti tekrar ele geçirerek asıl hedefin vurulmamasını sağlamasını konu almaktadır. Filmin geleneksel Hollywood filmlerinden farkı aşırı gerçekçi olması ve bir

kahraman yerine birçok isimsiz kahramanı sunmasıdır. İngiliz yönetmen Paul Greengrass konusu bakımından gerçek bir hikâyeye dayanan filmi, kriz halindeyken grupların nasıl kolektif bir dayanışma ile felaket karşısında tek kimlik olmalarını beyaz perdeye ustalıkla aktarmaktadır. Ancak filmin alt metninde bu olumsuzluklar olmasına rağmen Amerikan halkına gerektiğinde aksiyon alarak ülkesini koruma noktasında bir misyon yüklemektedir.

3.6.2.3. Dünya Ticaret Merkezi (2006) Filminin Eleştirel ve İdeolojik Analizi

Fotoğraf 18: World Trade Center Film Afışı

Kaynak: <https://www.sinemalar.com/film/174/dunya-ticaret-merkezi> Erişim Tarihi: 07.06.2019

Yapımcı: Paramount Pictures

Yapım Ülkesi: ABD

Yönetmen: Oliver Stone

Oyuncular: Nicolas Cage, Michael Pena, Maria Bello, Maggie Gyllenhall

Senarist: Andrea Berloff, John McLoughlin

Tür: Drama, Tarihi

Yapım Yılı: 2006

Süre: 129 dk

Orijinal Dil: İngilizce

Orijinal Adı: World Trade Center

Film, 11 Eylül saldırısında enkaz altında kalan iki polis arkadaşın başından geçenleri konu edinir. Terör saldırısı sonucunda kuleler çökmüş ve görev başındaki iki polis yıkılan kulenin içinde kalmıştır. Başkalarının hayatını kurtarmaya çalışırken kendi hayatlarını riske atan polisler kurtarma ekipleri onları buluncaya kadar yaşam mücadelesi verir.

Filmin açılış sekansı çavuş John McLoughlin'in sabahın bir saatinde uyuyan eşi ve çocuklarını seyrettikten sonra yola çıkmasıyla başlıyor. İlk dakikalardan itibaren New York'ta insanların işe gitmek için hazırlandıklarını, metrodaki insanların maç konuşmalarını ve temizlik yapan işçileri görmekteyiz. Yani her gün gibi sıradan olağan bir şekilde hayat akıp gitmektedir. Bu sırada Dünya Ticaret Merkezi'nin şehrin çeşitli noktalarından görünüşü ara ara görüntüler devam ederken verilmektedir. Ardından diğer polis memuru evinden çıkar ve yolda ise giderken "Only in America" şarkısını dinlemektedir. Sadece Amerika'da şarkısına kendisi de eşlik eden polis memuru Will Jimeno'ya burada vatansever olarak olumlu vurgu yapılmaktadır. Polis departmanına gelen memurlar günlük görev çizelgelerini aldıktan sonra şehrin farklı noktalarına

dağılırlar. Bu sırada Jimeno New York terminalinde iki dilenci konuşmaktadır ve aralarında şu konuşma geçer:

- **Polis Jimeno: Arkadaşlarını ve süprüntülerini alıp Ninth'a gitmelisin.**
- **Dilenci: Adamım burası özgür bir ülke. Bu benim heykelim. Nesin sen heykel polisi mi?**

Burada yine Van Dijk'in bizim hakkımızda önemli şeyleri vurgula ölçütü kullanılmış ve özgür ülke söylemine olumlu vurgu yapılmıştır. Bu konuşmaların ardından ise büyük bir ses duyulur ve Dünya Ticaret Merkezine çarpan uçağın gölgesi binalara yansıtılır. Dünya Ticaret Merkezi'nin İkiz Kuleler'in bütün olarak son görüntüsü ekrana yansıtılır. Daha sonra polis merkezinde bir sallantı olur ve bütün polis memurlarına acil kod uyarısı yapılır. Tüm polisler merkeze toplanır ve aralarında konuşurlar Dünya Ticaret Merkezi'ne saldırı düzenlenmiş haberini kendi aralarında tartışır. Kıdemli çavuş araya girer ve isimlerini okuduklarını bizimle gelsin kule bir boşaltılıyormuş yardım edeceğiz der. Bu sırada DTM'den dumanların yükseldiği ve kuleden aşağı düşen insanların görüntüleri izleyiciye sunulur. Polis ekibi toplanır ve otobüste toplanarak DTM'nin olduğu yere doğru yardım için yola çıkarlar. Polis memurları endişelidir aralarında ailelerine ulaşmaya çalışanlar vardır. Bu sırada birbirileri ile konuşurken şu diyalog geçer:

- **Kassimatis (Polis Memuru) : McLoughlin size ne yapacağınızı söyleyecek.**
- **Diğer Polis Memuru: Neden çavuş söyleyecek.**

- **Kassimatis: Çünkü daha önce DTM'nin acil servisinde çalışmış. 93'teki olaylardan sonra ortaya ilk çözüm planı koyan adamlardandır. Onun dışında ne yapılacağını bilen olmaz.**

Burada 1993 yılında İkiz Kuleler'e yapılan ilk saldırıya hatırlatma göndermesi yapılmaktadır. Aynı zamanda McLoughlin'in ne yapılacağını bilmesi ve acil çözüm planı ortaya koyabilmesi Van Dijk'in Bizim hakkımızda olumlu şeylerin vurgulaması ölçütüne girmektedir. McLoughlin ve birim amiri kendi aralarında konuşmaktadırlar onların arasında da dikkat çekici bir diyalog geçer ve şu sözleri söylerler:

- **Müfettiş Fields: Bu iş için elimizde hangi ekipmanlar var.**
- **McLoughlin: Baş sallıyor.**
- **Müfettiş Fields: Ne?**
- **McLoughlin: Her şey için hazırlıklyız. Bomba yüklü araçlar, Kimyasal Biyolojik hava saldırıları, ama bunun için değil. Bu çapta bir şey için değil.**

Burada bizim hakkımızda hem olumlu hem de olumsuz vurgu yapılmaktadır. Amerika başına ilk kez gelen bir olay karşısında tecrübesizdir bu olumsuz bir vurgudur ancak diğer türlü felaket durumlarına karşı hazırlıklıdır bu ise olumlu vurgudur. Polis ekipleri DTM'nin olduğu konuma gelirler burada kule ikinin de boşaltıldığı haberini alırlar. Ekipler kesin olmayan bilgilerle ikinci kuleye de uçak çarptığını öğrenirler. Ardından polis ekipleri arasında şu konuşma geçer:

- **Chris: Pentagon'u duydunuz mu? Oraya da füze mi ne düşmüş.**
- **Jimeno: Ya İsrail?**

Chris: Onu da vurmuşlar Nükleer Silahla yok etmişler. Dünya'nın sonuna geldik Willy.

Burada Van Dijk'in bizler ve onlar söylemini niteleyecek bir düşman argümanı vardır fakat açık olarak düşmanın kim olduğu noktasında bilgi verilmemiştir. Ayrıca Ortadoğu'da tek Yahudi devlet olan İsrail'in olabilecek tek düşmanı etrafı sadece Arap ülkeleriyle çevrili Müslümanlardır. Örtülü olarak bir onlar olgusu vardır. Film ideolojik olarak Pentagon'a füze düşmesini ve İsrail'in nükleer silahla yok edildiği bilgisini dünyanın sonu olarak izleyiciye sunmaktadır.

Filmde sokaklar savaş alanı gibidir DTM'den düşen kâğıtlar tüm sokaklarda havalanmaktadır ve merkezden çıkabilen insanlar kan revan içindedir. Polis memuru Will bir yaralıdan beşinci katta kreş olduğunu öğrenir ve bunu McLoughlin'e iletir. McLoughlin hepsinin güvenli bir şekilde dışarı çıkabildiğini söyler. Burada yine çocuklara öncelik verilerek Biz hakkında olumlu bir şeyin vurgulandığını görüyoruz. McLoughlin ve ekibindekiler gerekli teçhizatları elde ettikten sonra kuleye giriyorlar bu sırada büyük bir gürültü çıkıyor ve ikinci uçakta diğer kuleye çarpıyor. McLoughlin ekibine asansör boşluğuna kaçmalarını söyleyerek bağıyor. Ardından tüm ekip göçük altında kalıyor. Polis Dom bu duruma dayanamayarak silahıyla kendini vuruyor. Çavuş Will ve McLoughlin hayatta kalıyor yalnız üzerlerinde büyük taş parçaları vardır. Bu sırada tüm dünyada saldırı haberleri yayınlanır, dünyanın çeşitli ülkelerinde insanlar TV üzerinden DTM'ne yapılan saldırıyı takip etmektedir. Ardından Winconsin'de haberleri kafeden izleyen polis memuru görmekteyiz. Haberlerde Pentagon'a bir uçak saldırısı yapıldığı söylenmektedir. Bu memur görüntüler karşısında sinirlenerek Piçler kelimesini

kullanıyor. Burada Onlar karşıtlığını görmekteyiz ancak bu olumsuz vurgununun Pentagon'a saldırılara yapıldığını fakat hangi gruba ait olduğu bilemiyoruz. Örtük bir onlar karşıtlığını görmekteyiz. Filmin ilerleyen dakikalarında iki liman polisinin aile melodramlarına yer verilir. Jimeno Latin kökenli bir Amerikalıdır ancak eşi Alman melezidir. Diğer yandan McLoughlin ve eşi Donna beyaz Anglosakson karakterindedir. Filmde bu iki aile denklemi Amerika'da yaşayan farklı etnisiteden insanların bu farklılıkları aşan ve birlik içinde hareket eden duygusunu vermek için kullanılmıştır. McLoughlin'in eşi Donna saldırıdan sonra arkadaşları ile birlikte psikolojik olarak durumun üstesinden gelmek için bir araya gelirler ve Donna arkadaşına, John, 93'teki saldırıda herkesi çabucak dışarı çıkardıklarını söylemişti der. Burada yine 1993 yılında ki İkiz Kulele'ye yapılan saldırıya hatırlatma göndermesi yapılmıştır. Diğer yandan Jimeno'nun eşi hamiledir ve eşinden haber alamaması onu tedirgin etmektedir. Tüm aile bir araya gelir birlik beraberlik içinde durumu aşmaya birbirilerine destek olmaya çalışırlar. Bu durum iki ailenin de yakınında ki kişilerle bağ kurması olaylar karşısında kenetlenmeleri, filmin alt metninde bizim hakkımızda olumlu şeyler vurgula ölçütüne bire bir uymaktadır.

Filmin ilerleyen dakikalarında haber kaynağı CNBC su ifadeleri kullanır:

- **CNBC Haber Kanalı: Amerika'nın kaderi bugün değişti. Bu ülke için bugün karanlık bir gün. Gelecekteki tarih kitapları Amerika'nın kendi ülke sınırları içinde teröristler tarafından kaçırılan yolcu uçaklarıyla düzenledikleri koordineli ve büyük yıkıma yol açan saldırıyı yazacaklar. Acımasızca işlenen, gaddar terör eylemi, eylemleridir.**

Burada Biz ve Onlar karşıtlığını görmekteyiz. Biz kavramı saldırıya uğrayan Amerika Birleşik Devlet'leridir. Onlar karşıtlığı ise koordineli olarak saldırıyı yapan teröristlerdir. Yine teröristlerin yapmış olduğu saldırı Onlar üzerinden nitelenen acımasızca, gaddar terör eylemi söylemi kullanılarak olumsuzluk üzerinden vurgu yapılmıştır. Ancak filmin ideolojik söyleminde bu teröristlerin kimler olduğu konusunda örtük bir dil kullanılmıştır. Daha sonra haber kaynakları Bush'un gerçek hayatta yapmış olduğu konuşmayı vermektedir ve şöyle demektedir:

- **George W. Bush: Yüce ulusumuzun azimliliği sınanmaktadır. Ama iyi dinleyin, biz bu sınavı geçeceğimizi tüm dünyaya göstereceğiz. Tanrı sizi korusun.**

Bush'un bu konuşması Van Dijk'in bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula ölçütüne girmektedir. Olumlu vurgu Amerika ulusunun azimliliği ve bu sınavın tüm dünyaya geçeceğini göstermesi üzerinden yapılmıştır. Bush'un bu konuşmasını dinleyen Karnes adında ki karakter ülkenin savaşa girdiğini söyleyerek dua etmek için kiliseye gider. Evanjelist Kilise görüntüsünün ardından kilisenin duvarında bir çerçeve içinde "Pentecost" 719, 754 yazmaktadır. Ardından İncil'de açılmış "The Revelation to John" kısmı verilir. Filmde verilen bu sahneler ideolojinin dine kaynaklık etmesi açısından önemlidir. Pentekost'un Hristiyanlıkta ne anlama geldiğini araştırmacı yazar Özhan Öztürk şu şekilde ifade etmektedir:

Pentekost, Hamsin Yortusu, "Hristiyanlıktaki başlıca bayramlardan biri olup, tarihi yıllara göre farklılık gösterip genelde Mayıs ve Haziran aylarına denk gelmekte, Paskalya bayramından yedi hafta sonra, 50. Günde kutlanmaktadır. İsa'nın olup tekrar dirilerek göğe yükselişinden sonra "Kutsal Ruh'un Havarilerin üzerine çıktığı gün" olduğuna dolayışı ile Hristiyanlığın dünyaya karşı vazifelerinin başladığı gün olarak kabul edilmektedir"

(<https://ozhanozturk.com/2018/03/27/hamsin-yortusu-pentekost/>, 27.03.2018).

Özkan aynı zamanda Pentekost bayramını peygamber Musa'ya verilen On Emir'in verildiği güne dayandığını söylemektedir.

Kilise'nin duvarında yazan Pentekost 719. Ayetin meali ise Vatikan sitesinden elde edilen İngilizce İncil metninden çeviri yapılarak elde edilmiştir. Ayetin meali şu şekildedir:

“Vaftizci Yahya (John) bir peygamberden ötedir. İçinde, Kutsal Ruh peygamberler aracılığı ile konuşmasını bitirir. Yahya İlyas tarafından başlatılan peygamberlerin döngüsünü tamamlar. İsrail'in teselli edilmesinin yakın olduğunu ilan eder; o gelecek olan Konsol'un sesidir. Gerçeğin Ruhunun yapacağı gibi, John (Yahya) ışığa tanıklık etmeye geldi. Peygamberler ve meleklerin özlemini yerine getirir. “Ruhun indiğini ve kaldığını gördüğünüz kişi, Kutsal Ruhla vakitiz eden kişidir. Ben de bunun Tanrı'nın oğlu olduğuna şahit oldum.Tanrı'nınKuzusu” (http://www.vatican.va/archive/ccc_css/archive/catechism/pls2c3a8.htm,22.05.2019).

Dave Karnes karakteri dua ettikten sonra arkadaşı ile bir konuşma gerçekleştirir. Pastor'a New York'a gitmesi gerektiğini söyler ve ardından şu cümleleri sarf eder:

- **Dave Karnes: En iyi beş yılımı orduda gerdirdim. Tanrı bana vatanımı savunmam için, insanlara yardım etmem için bu hediyeyi verdi. Şimdi beni bunun için çağırdığını hissediyorum.**

Filmde gecen bu diyalog ve öncesinde gösterilen Pentekost ayetleri arasında ilişki vardır. Pentekost gününün Hristiyanlığın dünyaya karşı olan vazifesinin başlaması ile Dave karakterinin vatanını savunmak için, Tanrı'nın beni bunun için çağırdığını hissediyorum demesi birbirini destekleyen argümanlardır. Filmin alt metninde Dave karakterinin motivasyon kaynağı ordu ve İncil ayetleridir. Filmin ilerleyen dakikalarında kurtarma ekibinde yer alan Dave, Jimeno ile karşılaştığında Jimeno onu ışık içinde İsa olarak görür

ve boynunda ki haç sembolü parlamaktadır. Pentekos ayetinde gecen John isminin tanıklık edecek miti burada görsel bir şölen olarak izleyiciye aktarılır. Aynı zamanda Hristiyan Amerikan toplumuna bu zor günlerde İsa'nın ve Tanrı'nın onların yanında olduğu mesajı verilmektedir.

Kurtarma sahnesinde Dave ve Jimeno arasında şu diyalog geçer:

- **Jimeno: Bizi bırakma**

- **Dave Karnes: Sizi bırakmıyoruz dostum. Biz askeriz. Görevimiz size kurtarmak.**

Burada yine Van Dijk'in bizim hakkımızda olumlu şeyleri vurgula ölçütü kullanılmıştır. Biz askeriz görevimiz sizi kurtarmak söylemi üzerinden, Amerikan askerlerine olumlu vurgu yapılmıştır. Kurtarma ekipleri tarafından enkaz altından çıkarılan McLoughlin ve Jimeno hastaneye götürülür. McLoughlin'in eşi korku içinde beklerken siyahî bir kadınla göz göze gelirler ve birbirilerine hikâyelerini anlatarak kucaklaşırlar. Burada yine ırksal boyutta iki karakterin kucaklaşması filmin alt metninde Biz olgusuna olumlu vurgu yapmaktadır. Film seyirciye burada ırksal farklılıkların toplumsal bir felaket karşısında yok olduğu duygusunu ileterek olumlu bir vurgu yapmıştır.

Filmin son dakikalarına doğru askeri üniformalı Dave karakteri "Bunun öcünü almak için iyi adamlara ihtiyaç var" cümlesini kullanmaktadır. Ardından film ailelerin mutlu görüntülerini verdikten sonra son cümleyi "Dave Karnes orduya tekrar katıldı ve iki kere Irak'ta görev yaptı" cümle ile biter. Film yine askeri üniforma üzerinden iyi adamlar göndermesi yaparak olumlu vurgu yapmaktadır. Son cümlede ise örtük bir ideolojik

söylem kullanılarak saldırının sanki Irak tarafından yapılmış hissi yaratılarak Onlar karşıtlığı verilmiştir.

Oliver Stone tarafından çekilen Dünya Ticaret Merkezi filmi Van Dijk'in ideolojik eleştirel söylem analizi üzerinden değerlendirilmiştir. Film biz ve onlar karşıtlığı üzerinden değerlendirilmeye çalışılmış ancak Onlar karşıtlığı yerine Biz duygusu yoğunlukta olduğu görülmüştür. Son derece militarist ve muhafazakâr duygularlalar çekilen film tam olarak Amerikan başkanı Bush'un "yurtsever filmler yapmalıyız" söylemine uygundur. Filmde onlar karşıtlığı gaddar terörist gibi ifadelerle verilir ancak hiç bir yerde El Kaide örgütü veya Usame bin Ladin hakkında lafız geçmemektedir. Sadece Dave karakterinde 11 Eylül saldırılarının intikamının Irak'ta iki dönem görev almasıyla ilişkilendirilmesini görmekteyiz. Onlar karşıtlığı izleyiciye çok fazla göze batmadan verilmeye çalışılmış. Filmin birçok yerinde 1993 yılında ilk kez DTM'ne yapılan saldırıya hatırlatma göndermesi yapılmaktadır. Bu göndermeler üzerinden liman polisi olan başrol oyuncusu McLoughlin'e başarısından ötürü olumlu vurgular yapılmıştır. Film 11 Eylül saldırısında birinci dereceden olaya tanık olan kişilerin hayatlarını anlatması, aile melodramlarına yer vermesi açısından da duygusal bir ritim taşır. Aynı zamanda filmde Bush'un gerçek hayattan alınmış haber görüntüleri vardır ve tüm ulusa terör olaylarına karşılık verme açısından birleştirme duygusunu izleyiciye aktarır. Filmde dini motifler kullanılmış ve kurtarıcı sahnelerinde ışık içinde İsa'nın belirmesi adeta dini bir zafermişçesine müzik eşliğinde verilmiştir. Filmin alt metninde Tanrı Amerika'yı koruyor iması vardır. Genel olarak filmde Biz duygusu aile ilişkileri üzerinden ve ırksal farklılıklara rağmen felaket karşısında beraberlik hissi üzerinden işlenmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

İslamofobi kavramı her ne kadar Ortaçağ döneminde İslam ve Müslüman düşmanlığı anlamlarına gelse de 21. yüzyılda kin, nefret, öfkeyi de beraberinde getiren bir olgu olmuştur. Özellikle 11 Eylül 2001 tarihinde ABD’de gerçekleşen saldırılar İslamofobiyi tüm hatlarıyla görünür kılmıştır. İslam ve Müslümanlara karşı duyulan kin, öfke, nefret ve düşmanlık giderek artan bir kanser hücresi gibi yayılarak sosyal hastalığa dönüşmüştür. 11 Eylül saldırıları İslamofobinin küresel boyutta tırmanışa geçtiği en önemli kırılma noktası olmuştur. Amerikan tarihinde 11 Eylül saldırısı çok büyük bir etkiye sahiptir ve bu etki sadece toplumda siyaset, ekonomi ve kültür alanında değil sinemada da kendine yer bulmuştur. Yapılan bu çalışmada 11 Eylül saldırılarından sonra Hollywood’un filmler aracılığı ile İslamofobiyi toplum belleğinde nasıl yaygınlaştırdığını ve meşrulaştırdığını ele almaktadır. Özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra Amerikan sineması 2002’den 2019 yılına kadar 100’ün üzerinde saldırıyı konu alan film çekmiştir bu nedenle bu dönem 11 Eylül Sinema’sı olarak adlandırılmıştır.

Amerika 11 Eylül saldırıları ile yitirdiği olumsuz imajını Hollywood sineması ile onarmaya çalışmıştır. İncelenen filmlerde Müslüman tanımlamaları; alçak, hain, aç gözlü, yetenekli katil, bağınaz, it herif, ibne, şeklinde ifade edilmektedir. Ayrıca Müslümanlarca kutsal sayılan Kuran-ı Kerim’in şiddetin kaynağı ve yayıcısı olduğu, salaklar için rehber olduğu dahası ikiyüzlü bir din olduğu ifade edilmektedir. Diğer yandan Hollywood, Hristiyanlığın kutsal kitabı İncil’den ayetler paylaşarak Amerikan toplumuna Tanrı bizimledir mesajı vermektedir. Müslümanların kutsal kitabı Kuran-ı Kerim şiddetin kaynağı olarak ötekileştirilirken Hristiyanların kutsal kitabı İncil birleştirici bir özellik

olarak kullanılmıştır. Yapılan bu olumsuz tanımlamalar islamofobinin Hollywood sineması ile nasıl toplum belleğinde yer ettiğini ve pekiştirdiğini ortaya koymaktadır.

Hollywood, filmler aracılığıyla 11 Eylül saldırılarını mekân ve zamana bağlı kalarak sonsuz kere hatırlatarak bellek tazelemektedir. Özellikle kapitalizmin simgesi olan Dünya Ticaret Merkezi'ne yapılan uçak saldırıları sonsuz kere yeniden canlandırılarak toplum belleğinde hafıza mekânı olarak yaşatılmıştır. Hollywood, özgür dünyanın simgesi olan Dünya Ticaret Merkezi'ni saldırıdan sonra yıkılsa bile Amerikan toplumunun devamlılığını sağlayacak bir kutsal mekân imgesine dönüştürmüştür.

Analiz yaptığımız Krallık ve Dünya Ticaret Merkezi filmlerinde ilk kez 1993 yılında İkiz Kuleler'e yapılan saldırıya da hatırlatma yapılmıştır. 11 Eylül saldırıları ardından yıkılan İkiz Kuleler Hollywood sinemasının bellek tazeleyen en önemli kutsal ritüeli olmuştur.

İncelediğimiz filmlerin ortak bir yanı Amerikan Başkanı Bush'un yurt sever filmler yapmalıyız deyimine uygun olarak çekilmesidir. Krallık, Dünya Ticaret Merkezi ve United 93 filmleri son derece militarist ve muhafazakâr öğeleri içersinde barındırmaktadır. Pentagon tarafından finanse edilen filmler Amerikan ordusunu ulvileştirmekte ve orduya katılımı teşvik etmektedir. Diğer yandan Hollywood sineması genel itibarıyla tek bir kahraman üzerinden kurgulanır. İncelediğimiz filmlerde ise kolektif bir şekilde kenetlenen ve ülkeleri için her şeyi yapabilen birçok kahramanı bir arada görmekteyiz. Dahası bu filmlerde ırksal farklılıklar bir yana koyulmuş Amerikan vatandaşı olma duygusu ön plana çıkarılmıştır. Tüm bu "Biz" algısı "Onlar" üzerinden yani Müslüman teröristler karşıtlığı ile sağlanmıştır. Amerikan sineması, ulus inşası ve ulusal kimliğin oluşturulmasında 11 Eylül saldırılarını islamofobi üzerinden toplum

belleğinde yeniden var etmektedir. Her ne kadar saldırıyı yaşayan bireylerin deneyimleri farklı olsa da Hollywood yapmış olduğu islamofobik filmler ile toplum hafızasında ortak belleğin kuruculuğunu yapmaktadır.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgulardan bir tanesi de filmlerde ki karakterlerin bazı ortak özelliklerinin var olmasıdır. “Makbul Müslüman” ve “Ehlileştirilmiş Müslüman” olarak kavramlaştırılabileceğimiz bu karakterlerin özellikleri şu şekildedir. Makbul Müslüman, Hollywood tarafından karakterize edilmiş mutlak kötülüğün temsilcisi olan Müslümanlardır. Tamamen şeytanlaştırılmış bu kötü Müslümanlar ideolojik olarak ötekinin vücut bulmuş halidir ve biz kavramını masumlaştıran bir argümandır. “Ehlileştirilmiş Müslüman” ise ideolojik olarak Batı’yı anlayabilen, ona saygı duyan hatta kendi yaşamında onlara özgü değerleri benimseyen karakterlerdir. Bu karakterleri net bir şekilde gördüğümüz Krallık filminde, El Gazi polis olmaya karar verirken çocukken izlediği Hollywood karakteri olan Hulk’tan etkilendiğini söylemektedir. Ayrıca bu karakter diğer karakterlerin tersine empati yeteneği olan, Batı tarzı yaşama saygı duyan ve FBI ekiplerine canı pahasına yardımcı olan “Ehlileştirilmiş Müslüman” diyebileceğimiz bir karakterdir. Diğer yandan Ebu Hamza saf kötülüğün temsilcisidir. “Allah-u ekber” diyerek masum insanları öldürebilen ideolojik açıdan tamamen biz ve onlar kavramlarını ayırtırmaya yardımcı olan “Makbul Müslüman”dır.

Çalışma sonucunda incelenen filmlerde, Hollywood sinemasının İslami sembolleri terörist temsilini güçlendirmek için birçok defa kullandığı tespit edilmiştir. Özellikle Kuran-ı Kerim ve camii imgesi birçok görüntüde teröristlerle ilişkilendirilmektedir. Mekânsal olarak camii, teröristlerin sosyalleştikleri ve terör eylemlerini planladıkları yer olarak

verilmektedir. Müslümanların Kutsal kitabı ise teröristlerin eylemleri gerçekleştirmeden önce okuyup motive oldukları kaynaktır. Filmlerin geneline bakıldığında çok küçük sadiselerle gösterilen çarşafly kadınlar, sakallı erkekler, camii minaresi, Kâbe etrafında dönen Müslümanlar, elinde silah bulunan askerler yine olumsuz Müslüman imajını destekleyen islamofobik atıfları içersinde barındıran görüntülerdir.

Bu çalışma kapsamında Krallık, Dünya Ticaret Merkezi ve United 93 filmleri incelenmiştir. Amerikan sineması bu filmler aracılığıyla islamofobiyi yeniden üretmekte ve toplum belleğinde olumsuz Müslüman imajını pekiştirmektedir. 11 Eylül saldırıları Amerikan sineması aracılığı ile zaman ve mekâna bağılı kalarak toplum belleğine hatırlatmalar yaparak sonsuz kere yaşatılmıştır. Bellek hiçbir anıyı unutmamaktadır uygun koşullar oluştuğunda hatırlama işlevini gerçekleştirmektedir. Hollywood sineması, sonsuz canlandırma ve tekrarlama metoduyla 11 Eylül saldırılarını islamofobi üzerinden toplum belleğinde hatırlama işlevini yerine getiren en büyük bellek tazeleyicisidir.

KAYNAKÇA

Kitaplar:

Ankaralıgil, N. (2008) “Eleştirel Çözümleme Yaklaşımları Van Dijk'ın Eleştirel Söylem Analizinden Hareketle Kuşatma "The Siege" Filmi Üzerine İdeoloji Çözümlemesi”. *Film Çözümlemeleri Der.*: Seyide Parsa). İstanbul: Multilingual Yayıncılık.

Arı, T. (1998) *Basra Körfezi ve Ortadoğu'da Güç Dengesi*. İstanbul: Alfa Yayınları.

Arslantepe, M. (2012) *Sinema Okuryazarlığı*. Kocaeli: Umuttepe Yayınları.

Assmann, J. (2018) *Kültürel Bellek*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Barker, C. ve Galasinski, D. (2001) *Cultural Studies and Discourse Analysis: A Dialogue on Language and Identity*. London: SAGE Publications.

Baştürk, M. (2002) *Mahmuzlar: Nietzsche Üslûpları*. Erzurum: Babil Yayınları.

Bergson, H. (1998) *Metafiziğe Giriş*. (Çev: Barış Karasu). Ankara: Bilim Sanat Yayınları.

Bostanoğlu, B. (2008) *Türkiye -ABD İlişkilerinin Politikası*. Ankara: İmge Yayınevi.

Canatan, K. (2007) “İslamafobi ve Anti-İslamizm: Kavramsal ve Tarihsel Bir Yaklaşım”,
Batı Dünyasında İslamafobi ve Anti-İslamizm. Der.: Kadir Canatan ve Özcan Hıdır.
Ankara: Eski Yeni Yayınları

Chevalier, J. (1969) *Henri Bergson*. New York: UMI.

Çekirge, Y, A. (1997) *Namludaki Karanfilden Şeriata İran*. Ankara: Bilgi Yayınları.

Daniel, N. (1962) *Islam and the West: The Making of an Image*, Edinburgh: Edinburgh
University Press.

Davidson, L. (2003) *Islamic Fundamentalism*. London: Greenwood.

Diken, B. ve Laustsen B, C. (2011) *Filmlerle Sosyoloji*. (Çev: Sona Ertekin). İstanbul:
Metis Yayınları.

Er, H. (2006) *Cennet Doğuda Bir Yerdedir*. İstanbul: Elips Yayınları.

Esposito, J. (1999) *The Islamic Threat : Myth or Reality?*. New York: Oxford University
Press.

Esposito, J, L. ve Kalın, İ. (2018) *Bir Korku ve Nefret Söylemi Olarak İslamofobi*.
İstanbul: İnsan Yayınları.

Esposito, J. ve Kalın, İ. (2011) *Islamophobia: The Challenge of Pluralism in the 21st Century*. New York: Oxford University Press.

Feizli, T. (2006) *Kuran-ı Kerim Meali*. İstanbul: Acar Basım ve Cilt Sanayi Şirketi.

Gibbon, E. (1855) *The History of The Decline And Fall of the Roman Empire*. Boston: Palala Press.

Gibbon, E. (2000) *Der Sieg des Islam*. (Çev: Emill Vollmer Verlag). Almanya: Essen.

Göknel, L, E. (2015) *Ötekinden Düşmana*. İstanbul: Kanes Yayınları.

Güçhan, G. (1999) *Tür Sineması Görüntü ve İdeoloji*. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Yayınları.

Halbwachs, H. (2018) *Kollektif Bellek*. İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

Halbwachs, M. (1992) *On Collective Memory*. Ed.: Lewis A. Coser. Chicago: University of Chicago Press.

Hıdır, Ö. (2012) *Avrupa'da Müslüman Olmak*. İstanbul: Hayat Yayınları.

Huntington, S. (2004) *Medeniyetler atışması ve Dünya Düzeninin Yeniden Kurulması*. İstanbul: Okuyan Us Yayınları.

Hutton, P.H. (1993) *History as an Art of Memory*. Londra: University of Vermont.

Janice J. Terry, (2006) “Arab-American Political Activism and Civil Liberties in the Post 9/11 Era”, *American Arabs and Political Participation*. Ed.: P. Strum. Washington DC: Woodrow Wilson International Center for Scholars.

Kellner, D. (2013) *Sinema Savaşları Bush-Cheney Döneminde Hollywood Sineması ve Siyaset*. (Çev.: G. Koca). İstanbul: Metis Yayınları.

Kongar, E. (2002) *Küresel Terör ve Türkiye*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Kumar, D. (2016) *İslamofobi İmparatorluğunun Siyaseti*. İstanbul: Pınar Yayınları.

Lefebvre, H. (2014) *Mekânın Üretimi*. (Çev.: Işık Ergüden). İstanbul: Sel Yayıncılık.

Lefebvre, H. (2016) *Modern Dünyada Gündelik Hayat*. İstanbul: Metis Yayınları.

Lewis, B. (2003) *The Crisis of Islam, Holly War and Unboly Terror*. New York: The Modern Library.

Nora, P. (2006) *Hafıza Mekânları*. (Çev.: Mehmet Emin Özcan). İstanbul: Dost Kitapevi Yayınları.

Okumuş, E. (2007) “ABD’de İslamafobi ve Anti-İslamizm: 11Eylül Öncesi ve Sonrası”, *Söylem ve İdeoloji*. Der.: Barış Çoban ve Zeynep Özarslan. İstanbul: Eskiyeeni Yayınları.

Öz, İ. (2003) “Fukuyama ve Huntington’da İslam”, *Tarihin Sonu Mu? Francis Fukuyama*. Der.:Mustafa Aydın ve Ertan Özensel. İstanbul: Vadi Yayınları.

Punch, F. (2005) *Sosyal Araştırmalara Giriş: Nicel ve Nitel Yaklaşımlar*. (Çev.: Dursun Bayrak, Bader Arslan ve Zeynep Akyüz). Ankara: Siyasal Kitabevi.

Rodinson, M. (2002) *Europe and the Mistique of Islam*. (Çev.: Roger Veinus). London: I. B. Tauris.

Sarlo, B. (2011) *Gecmis Zaman*. (Çev. Peral Bayaz Charum ve Deniz Ekinci). İstanbul: Metis Yayınları.

Schacter, D. (2008) *Belleğin İzinde: Beyin, Zihin ve Geçmiş*. (Çev.: Eda Özgül). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Southern, R. (1996) *Western Views of Islam in the Middle Ages*. Cambridge: Harvard University Press.

Sözen, E. (1999) *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi, Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları.

Susam, A. (2015) *Toplumsal Bellek ve Belgesel Sinema*. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Said, E. (2008) *Medyada İslam Gazeteciler ve Uzmanlar Dünyaya Bakışımızı Nasıl Belirliyor?*. (Çev.: Aysun Babacan). İstanbul: Metis Yayıncılık.

Trust, R. (1997) *Islamofobia. A challenge for Us All*. London: Runnymede Trust.

Watt, M. (1961) *Muhammad: Prophet and Statesman*. USA: Oxford University Press.

Van Dijk. T. (2003) “Söylem ve İdeoloji: Çok Alanlı Bir Yaklaşım”, *Söylem ve İdeoloji*.

Der.: Barış Çoban ve Zeynep Özarslan. İstanbul: Su Yayınevi.

Makaleler:

Allen, C. (2010) “Justifying Islamophobia: A post-9/11 Consideration of the European Union and the British Context”, *American Journal of Islamic Social Sciences*. C. 21.

Akçay, E. ve Akbal, Ö. (2013) “ABD Güvenlik Politikasında Söylem ve Pratik”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*. C. 11. Sayı: 22: 7-29.

Akram, S. ve Johnson, K. (2001) “Race, Civil Rights, and Immigration Law after September 11, 2001: The Targeting of Arabs and Muslims”. *New York University Annual Survey of American Law*. C.58: 101-102.

Confino, A. (1997) “Collective Memory and Cultural History: Problems of Method, The American Historical Review”. *Oxford University Press on Behalf of The American Historical Association*. Aralık/C.102. Sayı: 5: 1386-1403

Duthler, G. ve Yunis, A. (2011) “Tramps vs. Sweethearts: Changing Images of Arab and American Women in Hollywood Films”. *Middle East Journal of Culture and Communication*. C.4. Sayı: 2: 225-243.

Elaine, H. (1976) “Minority Rights in a Nation – State: The Nixon Administration’s Campaign against Arab-Americans”. *Journal of Palestine Studies*. Sonbahar 1975 – Kış 1976/C.5. Sayı: 1-2: 100-101

Elliott, R. (1996) “Discourse Analysis: Exploring Action, Function and Conflict in Social Texts”. *Marketing Intelligence & Planning*. Kasım/C.14. Sayı:6.

Gökmen, H. (2018), “Hollandalı Politikacı Geert Wilders’ın “Fitna” Filmi Çerçevesinde Bir Algı ve İmaj Olarak İslamofobi”. *Mustafa Kemal Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. Sayı: 1.

Göle, M. (2007) “Doğru Olmadığımı Biliyorum ama Öyle Hatırlıyorum”. *Cogito Dergisi*. Sayı:50.

Gross, T. (2002). “Anthropology of Collective Memory: Estonian National Awakening Revisited.” *TRAMES: A Journal of the Humanities & Social Sciences*. C.6. Sayı: 4: 342-354.

Hagopian, E. (1975/1976) “Minority Rights in a Nation – State: The Nixon Administration’s Campaign Against Arab- Americans”. *Journal of Palestine Studies*. Sonbahar-Kış/C.5. Sayı:1/2.

Kalın, İ. (2003) “Batı’daki İslam Algısının Tarihine Giriş”. *Divan İlmi Araştırmalar*. Sayı:15.

Kapaklı, C. (2016) *11 Eylül Saldırılarından İslamofobinin Yükselişi ve ABD’deki Türk Göçmenler Üzerindeki Etkileri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Bahçeşehir Üniversitesi, İstanbul.

Krauthammer, C. (2001) "The Bush Doctrine: ABM, Kyoto and the New American Unilateralism". *The Weekly Standard*. C:6. Sayı: 36.

Okumuş, E. (2008). "Küresel Durum-Problemi, Evrensel Barış ve İslam". *Diyanet İlmî Dergisi*. Temmuz-Ağustos-Eylül/C.44. Sayı: 3.

Öztürk, A. (2015). "Yüzleşme: İslamofobik". *Adım Dergisi*. Sayı: 3.

Pipes, R. (1997) "The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order". *Commentary*. Sayı:103.

Reid, J. (2015) "The Age of Sympathy: Re-examining Discourses of Muslim Terrorism in Hollywood Beyond the 'pre-' and 'post-9/11' Dichotomy". *Journal of Media and Communication*. C.6. Sayı:2.

Shaheen, J. G. (2007) "Hollywood's Muslim Arabs". *The Muslim World*. Nisan/C.90. Sayı: 1-2: 22-42.

Shaheen, J. G. (2003) "Reel Bad Arabs: How Hollywood Vilifies a People". *The Annals of The American Academy of Political and Social Science*. Temmuz/C.588. Sayı: 1: 171-193.

Tuzcu, R. (2017) “İslamofobi Oluşturmada Hz. Peygamber’e Yapılan Atıflar”. *İlahiyat Akademi Dergisi*. C.5. Sayı:6.

Yayınlanmamış Tez, Rapor ve Bildiriler:

Miles, A. (2009) *The Rise of the Rogue States Doctrine: The Clinton and Bush Approach to National Security in the Post-Cold War Era*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. University of Salford, İngiltere.

Yurdakurban, İ. (2007) *Devrim Sonrası İran Dış Politikası*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi, Konya .

Yorulmaz, B. (2018) “1896’dan Günümüze Hollywood’un Kötü Adamları: Müslümanlar”. *Medya ve Din Araştırmaları Dergisi*, Sayı:1.

Gazeteler:

Altman, A. (2010) “Time Kamuoyu yoklaması: Çoğunluk Camiye Karsı, Çok Sayıda Kişi Müslümanlara Güvenmiyor”. *Time Gazetesi*. 19 Ağustos.

Görsel Kaynaklar:

Berg, P. (2007) *Krallık*. Film.

Greengrass, P. (2006) *Uçuş 93*. Film.

Omaar, R. (2009) *An Islamic History of Europe*. Belgesel.

Snyder, Z. (2009) *Watchmen*. Film.

Spielberg, S. (2006) *Münih*. Film.

Stone, O. (2006) *Dünya Ticaret Merkezi*. Film.

Elektronik Kaynaklar:

Alalawi, N. (2015) "How does hollywood movies portray muslims and arabs after 9/11? Content Analysis of The Kingdom and Rendition Movies. Cross-cultural communication".

<http://www.cscanada.net/index.php/cc/article/view/7642>

(Erişim: 20.05.2019.)

Boggs, C. ve Pollard, T. (2006) "*Hollywood and The Spectacle of Terrorism. New Political Science*".

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/07393140600856151>

(Erişim: 12.04.2019)

Caruso, J. (2008) "*Film analysis: Reel Bad Arabs*".

<http://ijme-journal.org/index.php/ijme/article/view/179>

(Erişim: 13.04.2019)

Çelik, H. ve Ekşi, H. (2008) “*Söylem Analizi*”.

<https://dergipark.org.tr/download/article-file/2114>

(Erişim: 11.04.2019)

Evrensel, H. (2018), “*Ordu - Sinema İlişkisi*”.

<http://ankaenstitusu.com/ordu-sinema-iliskisi-2/>

(Erişim: 11.04.2019)

İnce, M. (2010) “*Medya ve Toplumsal Hafıza*”.

https://www.academia.edu/9705613/medya_ve_toplumsal_haf%C4%B1za

(Erişim: 10.04.2019)

Oumlil, K. (2009). “Arabs and Muslims in Hollywood: Breaking Down the Siege.

<https://sunyowfilm.files.wordpress.com/2010/08/oumlil-paper.pdf>

(Erişim: 11.04.2019)

Ramji, R. (2005) “From Navy Seals to The Siege: Getting to Know the Muslim Terrorist, Hollywood Style”.

<https://digitalcommons.unomaha.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1650&context=jrf>

(Erişim: 11.04.2019)

Raj, N. (2016) “15 Bizarre Signs In Popular Culture That ‘Predicted’ The 9/11 Attacks Before They Actually Happened”.

<https://www.scoopwhoop.com/Signs-In-Popular-Culture-That-Predicted-The-911-Attacks-Before-It-Actually-Happened/>

(Erişim Tarihi: 05.04.2019)

<https://www.flickr.com/photos/nostri-imago/4980675069> (Erişim Tarihi:01.04.2019)

<http://sozluk.gov.tr/> (Erişim Tarihi: 10.02.2019)

<https://www.scoopwhoop.com/Signs-In-Popular-Culture-That-Predicted-The-911-Attacks-Before-It-Actually-Happened/> (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

<https://www.ebaumsworld.com/pictures/cartoons-and-other-pictures-of-9-11-predictions/85089614/>, (Erişim Tarihi: 05.04.2019)

[https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Krall%C4%B1k_\(film\).html](https://ipfs.io/ipfs/QmT5NvUtoM5nWFfrQdVrFtvGfKFmG7AHE8P34isapyhCxX/wiki/Krall%C4%B1k_(film).html) (Erişim Tarihi: 05.06.2019)

<http://www.beyazperde.com/filmler/film-108587/fotolar/detay/?cmediafile=18607313>
(Erişim Tarihi: 06.06.2019)

<https://www.sinemalar.com/film/174/dunya-ticaret-merkezi> Erişim Tarihi: (Erişim Tarihi: 07.06.2019)

https://funnyjunk.com/funny_pictures/1445666/9+11+prediction/c14357731 (Erişim

Tarihi: 05.04.2019)

<https://www.ebaumsworld.com/pictures/cartoons-and-other-pictures-of-9-11-predictions/85089614/> (Erişim Tarihi: 20.04.2019)

<http://scribol.com/pop-culture/film/10-movies-featuring-the-world-trade-center-post-911/> (Erişim Tarihi: 12.04.2019)

<https://720p-izle.com/izle/altyazi/munich.html> (Erişim Tarihi: 10.05.2019)

<http://scribol.com/pop-culture/film/10-movies-featuring-the-world-trade-center-post-911/> (Erişim Tarihi: 19.05.2019)

<https://www.fullhdfilmizlesene.net/animasyon-filmleri-izle/madagaskar-2-escape-2-africa-turkce-dublaj-full-hd-izle/> (Erişim Tarihi: 04.06.2019)

<http://www.gallup.com/poll/116260/muslim-americans-exemplify-diversity-potential.aspx> (Erişim Tarihi 12.02.2019)

<https://www.britannica.com/event/West-Berlin-discotheque-bombing-1986> (Erişim Tarihi: 26.12.2018)

<https://www.mepanews.com/george-h-w-bush-8579h.htm> (Erişim Tarihi 26.12.2018)

<https://www.cnsnews.com/news/article/melanie-hunter/gary-bauer-teddy-roosevelt-banned-muslims-jimmy-carter-banned-iranians> (Erişim Tarihi 09.11.2018)

<https://www.setav.org/avrupa-islamofobi-raporu-2016-yayinda/>. (Erişim Tarihi 14.03.2019)

Dutch MP to be tried for views on Islam. The independent , (Erişim Tarihi 22.01.2019)

“Perils of Perception 2016”, Ipsos, <https://www.ipsos-mori.com/Assets/Docs/Polls/ipsos-mori-perils-of-perception-charts-2016.pdf>, (Erişim tarihi: 20.08.2018)

http://www.diplomatikgozlem.com/haber_oku.asp?id =3766 (Erişim Tarihi 10.02.2018)

“What Do Europeans Think About Muslim Immigration?”, Chatham House, 7 şubat 2017, <https://www.chathamhouse.org/expert/comment/what-do-europeans-think-about-muslim-immigration>, (Erişim tarihi: 20.03.2019)

CAIR, American Public Opinion about Islam and Muslims, 2006 (Erişim Tarihi 10.02.2019)

Charles Krauthammer, “Charlie Gibson’s Gaffe”, The Washington Post, 13.09.2008. <http://www.washingtonpost.com/wpdyn/content/article/2008/09/12/AR2008091202457.html>, (Erişim Tarihi: 06.01.2019)

<http://www.weeklystandard.com/Content/Protected/Articles/000/000/000/474abspw.asp?nopager=1> (Erişim Tarihi: 06.01.2019)

Hamid Shadi, ‘Authoritarian Reaction in Middle East Challenges American Policy’,
Brooking Institute 24.03.2011. <http://www.brookings.edu/research/expert-qa/2011/03/24-syria-hamid> (Erişim Tarihi: 10.04.2019)

<http://ankaenstitusu.com/ordu-sinema-iliskisi/> (Erişim Tarihi 03.04.2019)

<https://www.washingtonpost.com/wpsrv/politics/special/clinton/frenzy/iran.htm?noredirect=on> (Erişim Tarihi: 26.12.2018)

Münih Katliamı, <https://www.aydinlik.com.tr/munih-katliami>, (Erişim Tarihi: 12.12.2018)

Petra Minnerop, ‘Rogue States-States Sponsors of Terrorism?’, German Law Journal,
<http://www.germanlawjournal.com/article.php?id=188> (Erişim Tarihi: 27.12.2018)

<https://www.dunyabulteni.net/tarih-dosyasi/kral-faysal-petrol-icin-abdye-rest-cekmistih325584.html> (Erişim Tarihi: 20.05.2019)

http://www.vatican.va/archive/ccc_css/archive/catechism/p1s2c3a8.htm (Erişim Tarihi: 22.05.2019)

<https://www.businessinsider.com/september-11-911-newspaper-headlines-2018-9>.
(Erişim Tarihi:02.04.2019)

<http://www.kinolorber.com/sites/edison/d1.html> (Erişim Tarihi 12.02.2019)

<https://www.youtube.com/watch?v=KIBGxBq8CPI> (Erişim Tarihi:13.03.2019)

<http://www.cerledesvolontaires.fr/2015/01/22/le-11-septembre-francais-revue-de-presse-et-decryptage-de-lentreprise-de-propagande-mediatique-en-marche/> (Erişim Tarihi: 04.06.2019)

<https://www.imdb.com/name/nm0268873/bio>. (Erişim Tarihi 15.02.2019)

<https://www.pinterest.com/djcsam/9-11/> (Erişim Tarihi:26.03.2019)

<https://720p-izle.com/izle/altyazi/watchmen> (Erişim Tarihi: 21.05.2019)